

TENSTA
GOSPEL CHOIR

DOGMER
SOM DÖDAR

SIMONA
AHRNSTEDT

EN BILLIG IDÉ
MELLANDAGSREAN

SPÅR AV
FINLAND

SVEN-BERTIL

"Dramaten var inget roligt då, det var uppror där. Alla var kommunister och gick med flaggor med 'Döda Wallenberg' och 'Ner med Volvo'"

TAUBE

NALEN

PERSSON & FRISK

LÖR 16/12

NEW YEARS EVE

BALL 2017

SÖN 31/12

JAKE BUGG

TORS 25/1

AUGUST ALSINA + TONE STITH

ONS 14/2

BERNHOF

& THE FASHION BRUISES

LÖR 17/2

CHRIS ROBINSON

BROTHERHOOD

SÖN 11/3

SJUKDOMAR TAR INTE JULLOV

Önskelista

1. Bli frisk
2. Åka pulka
3. Att mormor, morfar och morbror Anton kommer till Huset på Julafton
4. Brottas med Lovisa och Emil
5. En fidget spinner ultra glaze

Det finns ett enkelt sätt att göra stor skillnad för familjer med svårt sjuka barn. Skänk en julgåva eller bli volontär på Ronald McDonald Hus i Huddinge. Tack snälla!

VOLONTÄR

Mejla din intresseanmälan till:
huddinge@rmdbarnfond.se

Ronald
McDonald
Hus®
Huddinge

JULGÅVA

Swish 123 467 74 31
BG 5883-1975
Märk insättningen "julgåva"

SWIIIISSH!

SWISHA 100 KR TILL 90 007 20 SÅ ATT VI KAN
FORTSÄTTA SKAPA MOTVIND FÖR VÄRLDENS ÖVERSITTARE

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

BRAVE

AMNESTY
INTERNATIONAL

JOHAN STÅHLBERG

22 "BILEN STOD I PARIS OCH NYCKLARNÄR TILL LÄGENHETEN I STOCKHOLM LÅG I EN LÄGENHET I AMSTERDAM DÄR JAG VARIT OCH FILMAT."

När Sven-Bertil Taube skulle hem och hämta vinterkläder mellan filminspelningarna krävdes en viss logistik.

JOSEFIN HERBOLTE

40 "DET ÄR INTE MIN AVHANDLING MAN DÖDADE, DET ÄR BRUKARNA."

Läkaren Johan Kakkko, vars livräddande forskningsresultat tystades ner.

JOHANNA ARNSTEDT

34 "DET ÄR SOM ATT STÅ I VÄRLDENS FETASTE KYRKA"

Ellinor Lindahl, Tensta Gospel Choir, om att sjunga på Operan.

14 Simona Ahrnstedt

"Jag tycker om att försätta mina karaktärer i förödmjukande scener, man gillar ju verkligen nån som har gjort bort sig och hejar på den."

16 Spår av Finland

100 år efter självständigheten har var tolfte Stockholmare finskt påbrå. Vilket på olika sätt avspeglas i vardagen här i stan.

38 En billig idé

En avgörande skillnad mellan julhandeln och mellandagsrean är att i julhandeln köper vi till andra, i mellandagsrean till oss själva.

64 Svepet

Pernilla Andersson, Jaouli "Finness" Akofely, Hanna Lindberg, Jesper Harrie, Bitte Andersson, Joey Tempest, Karin Gafvelin, Zelda, Brilljant, med mera.

9 Amie Bramme Sey och Fanna Ndow Norrby

Delar podd och filmklubb i Raseriet.

10 Gata fram och tillbaka

Ambassader, valv och hundar i relief på Danderydsgatan på Östermalm.

12 Situation Waldersten

Månadens bild av konstnären Jesper Waldersten.

13 Krönika: Maria Hagström

Deadline är passerad.

50 Min plats i stan

Markku Ranta hänger gärna bakom Orminge centrum.

63 Korsord

72 Brilljant

Sotaren Anna Thomé.

74 På hörnet

Vintergatan/Evenemangsgatan.

Karin Gafvelin.

Bitte Andersson.

Jaouli "Finness" Akofely.

JOHANNA ARNSTEDT
PRESEBILD

Årets sista tidning. God jul. Mot 2018.

När vi tittat och pratat en stund – han i sin invanda fåtölj, jag i soffan intill, bandspelaren mellan oss på bordet – slog det mig att Sven-Bertil Taube i livet tycks ha haft en närmast enastående förmåga att hamna i situationer som senare kommit att göra sig mycket bra i narrativ text.

Som när han berättar om hur han fick tag på lägenheten på Bastugatan – att han blev uppringd rörande den när han satt hos tandläkaren: "Han hette Modig och spelade gitarr, la bedövning och sen gick han ut i rummet bredvid och spelade gitarr medan den verkade. Man kunde se honom sitta där och spela genom en

glipa i dörren medan man väntade på att bedövningen skulle ta".

Eller vintern i Madrid när han studerade klassisk gitarr och det var så kallt att han knappt kunde spela och gick till en Guitarreria för att få råd. Och de tittade frågande på honom: "Nu kan man inte spela gitarr, nu är det ju vinter... Nu spelar vi inte gitarr utan nu sitter vi här och pratar och umgås, sen äter vi lunch på bodegan bredvid, följ med och ät och drick vin och värm dig".

Sven-Bertil Taube fyllde nyss 83 år. Efter 47 års tjänstledighet är han tillbaka på Dramaten igen.

TENSTA GOSPEL CHOIR har under sina 21 år gett åtskilliga röster utrymme

att få växa genom gospeln, inte bara de som blivit kända artister på egen hand – jag tänker på exempelvis Janice, Elias och Sabina Ddumba. Nu när de ska sjunga på Operan finns en del fördomar att ta itu med – både deras egna och andras.

En avgörande skillnad – under julhandeln handlar människor till andra, men under mellandagsrean handlar man saker till sig själv. Läs reportaget om fenomenet mellandagsrean på sidan 38.

Romance är en växande litterär genre som blir alltmer etablerad och som förlagen börjar få upp ögonen för. För Simona Ahrnstedt var det inte så lätt att bli publicerad i början. Annat är det nu.

Den 6 december firar Finland 100 år av självständighet. Mellan Stockholm och Helsingfors är det knappt 40 mil. Och var tolfte person som bor i Stockholm har finskt påbrå. Så hur mycket av Finland märker vi av här i Stockholm i vardagen – i fördomarna, språket, maten, kulturen?

Ett råd – klicka in på www.vitjul.se. Så där ja. Årets sista tidning. God jul. Gott nytt år. Mot 2018.

Ulf Stolt
chefredaktör
& ansvarig utgivare
ulf@situationsthlm.se

Situationist "En härlig blandning och mycket liv. Men också utsatthet, många har det tufft. Det gör ont i mig."

ENGLE GARNIER

Eddie Palmgren

GÖR: Redaktör på Redeye. Omnämnd i novembernumret

"EN REGNIG HÖSTKVÄLL står en stjärna i Hornstull med varma ögon och Situation Sthlm säljarbricka runt halsen. Jag stannar till, räcker över en 50-lapp och får en tidning. Han lyser upp och säger glatt att det var den sista. Denna gång läser jag hela tidningen. En sida – vinjetten "Dåtid Sthlm" – handlar om Stockholm i november 1990. Undra vad som hände då, tänker jag. TV4 är två månader och jakten på Olof Palmes mördare fortgår. Därefter: "Jessica

och Gunnar Palmgren får en son på Södersjukhuset."

Jag sätter soppan i halsen. Tittar igen. Meningen står kvar. Jag inser att det är mina föräldrar, och jag. Varför just vi? Vad är oddsen att jag köpt och läst detta nummer? 27 år senare har sonen fått ett namn, vuxit upp på Södermalm och jobbar heltid som redaktör på Redeye. Den älskade mamman har hastigt lämnat världen i stor sorg. Tur att det finns stjärnor som lyser upp. Tack."

PRIVAT

Pernilla Thunblad

GÖR: Projektledare SBAB

"VARJE DAG PROMENERAR jag med min lilla lurviga hund Wilma på Söder. Mest på Knivsöder. Jag älskar mitt Knivsöder. Olika människor. Olika bakgrunder. Olika liv. En härlig blandning och mycket liv. Men också utsatthet, många har det tufft. Det gör ont i mig.

Genom mitt arbete på SBAB har jag förmånen att få arbeta med Situation Sthlm, som med stort hjärta verkligen gör skillnad i samhället. Vi stöttar ekonomiskt men också genom att synliggöra tidningen och människorna bakom. Våra väggar pryds av fotografier på försäljare och tidningen finns i

lunchrummen för alla att läsa. Genom våra sociala kanaler marknadsför vi tidningen varje månad och uppmanar till köp på stan.

Engagemang är som ringar på vattnet, det sprider sig och genom mitt engagemang tror jag fler kollegor engagerar sig. I oktober tog jag med till mig och pratade inför alla mina 500 kollegor. Jag berättade om Situation Sthlm och vad vi som företag bidrar med. Jag läste en otroligt fin text ur boken "Med egna ord" och kunde knappt hålla tårarna tillbaka. Det här är mitt sätt att göra skillnad."

REDAKTION

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Ulf Stolt

ulf@situationsthlm.se
08-545 953 90

Reporter

Maria Hagström
maria@situationsthlm.se

Art Director

Johan Olsson

Webbredaktör

Jenny Lindroth

Redaktionsråd

David Bogerius, Gerd Eriksson,
Alexandra Sundqvist

Korrektur

Helena Gunnarsson

Medverkande skribenter

Henrik Emilson

Medverkande fotografer och illustratörer

Emma Hanquist, Josefin Herolf,
Martina Holmberg, Jonas Malmström,
Magnus Sandberg, Johan Ståhlberg
Jesper Waldersten.

Praktikant

Laura Pynnönen

För osignerat material svarar redaktionen. Redaktionen ansvarar ej för insänt icke beställt material.

Hemsida

www.situationsthlm.se

E-post

red@situationsthlm.se

Tryck

V-Tab 2015

Räckvidd

1 17 000 läsare
(Orvesto konsument 2017:2)

Upplaga

22 500 ex/mån (TS helår)
ISSN: 1400-4437

LEDNING & ADMINISTRATION

VD
Pia Stolt
pia@situationsthlm.se
08-545 953 87

Ekonomi

Scanena international AB
Anna Berkus Kolte 0733-16 21 55
Magdalena Lilja 070-224 00 42
ekonomi@scanena.se

Address

Timmermansgatan 38
118 55 Stockholm

Tel

08-545 953 81

Fax

08-668 79 09

Organisationsnummer

55 66 49-107 1

Plusgiro/Bankgiro

pg. 25 59 89-6
bg. 5774-9327

SOCIAL VERKSAMHET

Verksamhetschef, sociala verksamheten
Jenny Lindroth
jenny@situationsthlm.se
08-545 953 88

Samordnare

Ingmari Olofsson
ingmari@situationsthlm.se
08-545 953 81

Jonas Svensson
jonas@situationsthlm.se
08-545 953 81

Telefonnummer distribution

08-545 953 81

Öppettider

Måndag till fredag kl. 8-15
Lördag kl. 10-14

Plusgiro/Bankgiro

pg. 28 19 18-3
bg. 5357-3259

Organisationsnummer

8024 11-14 97

ANNONSERING & PRENUMERATION

Herman Sundgren
herman@situationsthlm.se
08-545 953 94

Catharina Persson
catharina.persson@mediakraft.se
tel. 070-421 02 80

Robert Wallner
robert.wallner@mediakraft.se
tel. 070-992 53 43

Privatprenumeration
12 nummer kostar 660 kronor

E-post

situationsthlm@pressdata.se

VI VILL HELST VARA I FRED. DET ÄR SEN GAMMALT.

I Sverige har vi levt i fred så länge att vi tar den för given. Det har blivit ett slags naturtillstånd, lika självklart som luften vi andas. Det är en lyx. Men det är också precis så det ska vara. Att ditt liv ska fortsätta som vanligt är också vad hela vår verksamhet går ut på. Vi arbetar dygnet runt, året om och överallt. Vi övar, övervakar och avvisar kränkningar på och under ytan, uppe i luften och ute på nätet. Själva och tillsammans med andra.

Se hur vi gör det på forsvarsmakten.se

FÖRSVARSMAKTEN

HUVUDSTAN

Julstämning utomhus med låg energi

UPPLYST En miljon juleljus tänds upp runt om i Stockholm. På över 40 gator, platser och torg lyser ledlampor upp i vintermörkret. Det är en av Europas största sammanhållna satsning på julbelysning som pryder stan i form av både stjärnor, snöbollar, hjärtan, kottar, träd, änglaspel och djur.

– På Brunkebergstorg är huvudattraktionen en kronhjort som är totalt nio meter hög och består av 11 000 ledlampor, säger ljusgeneralen Anders Hedlund på Trafikkontoret.

Förra året var de tre älgarna invid Raoul Wallenbergs torg mest uppskattade, de finns givetvis kvar i år också. Samtidigt är det tio nya gator och platser som tillkommit och som nu pryds med julbelysning av olika slag, bland annat Norrlandsgatan, Sveavägen, dammen i Kungsträdgården, Malmskillnadstorget och

MIKAEL SJÖBERG

Klarabergsviadukten.

Hur är med energiförbrukningen för alla ledlampor?

– Den är 700 kWh/dygn, det motsvarar 700 stockholmare som dammsugar under en timme.

Nytt för i år är att det också finns en ljuskarta för den som vill höja blicken och promenera runt och titta på julbelysningen. Kartan går att ladda ner från stockholmsjul.se.

GERD ERIKSSON

"Kvinnor vågar inte gå ute när det är mörkt. Vi vågar inte avvisa killar av rädsla för aggressiv reaktion. Vi vågar inte anmäla övergrepp av rädsla för att inte bli trodda. Men visst, Guillou, det är dig det är synd om."

Expressens krönikör Irena Pozar på Twitter 20 november angående Jan Guillous citat – "man blir osäker på om man kan ge kvinnor en kram" – i en intervju med norska Aftenposten rörande #metoo och konsekvensen han nu kan se.

Nobelpristagare blir läst på Dramaten

TEXT Årets Nobelpristagare i litteratur, Kazuo Ishiguro, kommer traditionsenligt till Dramaten 12 december för att höra delar av sina verk läsas. Stina Ekblad, Johan Ulvesson och Maria Salomaa är några av dem som medverkar.

Hur väljs de som får läsa texterna ut?

– Dramaten har en ensemble av enastående läsare och litteraturälskare, så vi brukar se till att det är olika skådespelare varje år.

Kommer Kazuo Ishiguro att läsa nånting själv?

– Javisst, vi har direktkontakt med honom och han funderar just nu på vad han ska läsa.

Rebecka Törnqvist kommer att framföra tonsatta texter av Kazuo Ishiguro.

GERD ERIKSSON

En jul i Tensta 1969

RETRO År 1969 gick många flyttlass till det nybyggda miljöprogrammet Tensta.

Bland de fanns familjen Arturssons från Jönköping. Och precis som för många andra i Tensta blev det första julen i den nya lägenheten. Stadsmuseet har sedan länge hand om deras lägenhet på Kämpingebacken och under december visar de hur det då kunde se ut till jul hemma hos en familj i Tensta – vad de hade på julbordet, hur de pyntade och julpysslade och vilka som var favoritklapparna.

Mammornas favoritjulkapp?

– Carmen Curls, säger Kerstin Brenning som är arkivarie på Stadsmuseet.

NANTJAS EK

Det var *Herkules Jonssons storverk* som var adventskalendern på tv det året och egengjord ischoklad liksom hemstöpta blockljus var en självklarhet.

FOTNOT Visningarna av jullägenheten i Tensta är den 2/12, 9/12 och 16/12.

GERD ERIKSSON

Fira julafton på Nordiska museet

TJUGOFJÄRDE Eftersom Nordiska museet från och med i år har öppet alla dagar gäller det även 24 december.

Museet hälsar alla varmt välkomna till en stämningsfull och gemytlig julafton. Det blir en praktfull gran, julmusik från en pianist vid museets flygel och eventuellt besök av tomtelar eller tomtemor. Utställningarna är öppna och restaurangen erbjuder både kalla och varma jultallrikar.

Dessutom finns det en speciell julsfestation, den fanns på plats redan förra året i december, och var särskilt uppskattad av män från Italien.

– Det finns jultröjor, tomteluvor och luciakläder att låna där. Och de italienska männen ville gärna ta en julkortselfie på sig själva med luciakrona, säger Matilda Hogg, museivärd, som tycker att det ska bli mysigt att jobba på julafton.

Museet är öppet mellan 10 och 17 på julafton och som alltid är det fri entré.

GERD ERIKSSON

PETER SEGBERK, NORDISKA MUSEET

Arabiskans egen dag

SPRÅK Unesco har utsett 18 december till internationella dagen för arabiska. Arabiska talas av 422 miljoner människor i världen och i Sverige är det näst efter svenska och finska det tredje största språket.

Biblioteket i Hallunda har sago- stunder på arabiska varje vecka och utlåningen på arabiska är stor, både i original och översättning.

– Av barnböcker är det Astrid Lindgren som är mest populär. Men även vuxna som går på SFI lånar dem och läser hennes böcker först på arabiska, sen på svenska, säger bibliotekarien Feyrouz Gergi.

Bland vuxenböcker skrivna på arabiska är titlar av den egyptiska feministen och författaren Nawal El Saadawi flitigt utlånade, liksom av den libanesisk-amerikanske författaren och konstnären Khalil Gibran.

Intresset i Stockholm för det arabiska språket är stort.

– Allt fler verkar sugna på att lära sig ett språk de hör mer av runt omkring sig.

GERD ERIKSSON

AMIE OCH FANNA DELAR RASERIET

"Raseriet är en aktivitet som inte involverar alkohol"

KUSINERNA AMIE BRAMME Sey och Fanna Ndow Norrby har den populära podden *Raseriet* tillsammans. Nu har de även startat filmklubb på Klarabiografen på Kulturhuset där de visar hip hop-dokumentärer med efterföljande samtal.

Hur fick ni idén till filmklubben?

– Några av våra mest lyssnade avsnitt av vår podd har varit när vi analyserat filmer, som Beyonces *Lemonade* och *Get out*. Men, sen har vi också funderat på att mycket av det sociala umgänget för vår generation är på sociala medier. Då har vi tänkt att det vore roligt att ses på riktigt. Vad skulle engagera våra lyssnare att komma, och inte bara för att se oss göra en live podd, utan för att uppleva nåt tillsammans? När vi fick förfrågan från Kulturhuset om att komma och introducera filmer, föreslog vi därför att ta det ett steg längre och starta en filmklubb.

Ni har även samtal efter visningarna.

– Vi har bjudit in samtalspartners utifrån temat på filmen. Först ut var temat Homo Hop om queerscenen inom hip hop och då var klubbarrangören Sofia Neves, som drivit klubbar med queervänlig profil, gäst. Efter visningen av *Say My Name* i december är temat Mama in the Rap Game. Det är många snubbar inom hip hop och de kan ha barn utan att det påverkar karriären så mycket, men hur ser det ut från mammaperspektivet?

Hur har gensvaret varit?

– Folk tycker att det är väldigt kul att vi har en filmklubb. Det är ju en aktivitet som inte involverar alkohol och det passar många som vill ha andra grejer att göra på kvällarna, som är lite mer intellektuellt stimulerande eller rent underhållande. Men det handlar också om mötet, att träffa andra som precis som vi är hip hop-fans och som gillar att nörda ner sig i den kulturen.

HENRIK EMILSON

Danderydsgatan, Östermalm 11.16-12.03

.....

Två ambassader, en gammal flickskola, igensatta fönster i valvet och hundreliefer som ska hålla andra hundar borta. På Danderydsgatan är det städgata onsdagar 0-6. TEXT **ULF STOLT** FOTO **MAGNUS SANDBERG**

STÅR MAN MED ryggen vid valvet upp mot rondellen på Danderydsplan ser man bara översidan av flaggstången som sticker ut från fasaden på Uruguays ambassad. Den ännu höstdräktiga Blodlönnens täta bladverk döljer flaggan – nio blå-vita ränder och solsymbolen med sexton solstrålar – som ska påminna om det tidigare bandet till Argentina.

Uppe på taket, på nocken ut mot gatan, en vindflöjel med vimpel med det urfrästa årtalet 1924

En bil från en elfirma står med passagerardörren öppen utanför nummer 17.

På fasaden till det gröna huset sitter nio reliefer – fyra runda och en

fyrkantig i vitt på rosa botten, fyra mindre runda vita som ser ut att likna blommor. Där låg fram till 1939 Sandströmska skolan, en privat flickskola.

Vid det terracottafärgade huset bredvid, en liten gräskvadrat med ett träd på var sida om den stenlagda gången mot entrén. Tre cyklar parkerade i ställ, två med likadana orange sadelskydd. Nedstuckna i marken vid varje träd – till höger en vit, till vänster en svart – två mindre reliefskyltar i formen av en ryggkrökt, bajsande hund och texten "Noooooo! Nooooo! Noo!" i vita versaler på den svarta skylten.

SNETT ÖVER GATAN från gamla flickskolan ligger Algeriets ambassad.

På stenplattorna nedanför trappan upp till dörren en barnvagn med grön uppfälld sufflett parkerad. En man i öppen svart jacka bär kartonger från bakluckan på en mörkgrå, diplomat-skyltad bil och in genom två öppna dubbelörrar. Vid parkeringsautomaten intill står en man som gör flera försök att köpa en parkeringsbiljett innan maskinen till slut fungerar och han kan ta biljetten och lägga den i framrutan, trycka "läs" på nyckeln och gå ner mot byggarbetsplatsen på Karlavägen.

Utanför Yogastudion vid den lilla parkeringsfickan – avgift 7-19, städgata onsdag 0-6 – två olika stora trottoarpratere samt en grå, smal,

kruka med fem röda stänglar och en grön växt som slingrar sig ner mot trottoaren utmed krukans.

I burspråket på stadsradhuset nummer 17 lyser en bordslampa bakom en tunn gardin.

PÅ RAD HÖGT upp på väggarna i valvet, precis innan det vitmålade taket, tre glasade fönster på ena sidan, ett av fönstren igensatt. Och under dem, närmast rondellen, två fönster. På andra sidan i valvet är alla fyra fönstren igensatta, under dem tre vita dörrar.

I utkanten av rondellen på Danderidsplan fem unga kvinnor, ingen av dem i ytterkläder, som står och

röker. Tre av dem har en kaffekopp i handen.

Nedgång till tunnelbanestationen Tekniska Högskolan utmed röda linjen, linje 14, där gatan slutar.

Vid papperskorgen utmed gatan några meter från nedgången till tunnelbanan stannar en kvinna sin cykel. Hon tar handväskan ur cykelkorgen, öppnar den och gräver upp några servetter och papper – jag noterar bland annat emballaget från en kexchoklad – som hon slänger i papperskorgen. Sedan ställer hon cykeln i mitten av cykelstället, läser den och går med ganska makliga steg mot tunnelbanenedgången medan hon kollar sin mobil. 📶

-

Det svarta ska vara svart.

Det vita kan däremot
vara lite mer skitigt
faktiskt, gärna svart
om du frågar mig.

...rta ska vara svart.

MARIA HAGSTRÖM

DEADLINE ÄR PASSERAD

"TILL REDLIGHETENS POLISBYRÅ.

Hos Lundewall, Hantverkaregatan No 16 b på Kungsholm bor en flicka från Upsala Jenny Kardell som har smittad mej med Dröppel, den har hon fått af den der Läsareprästen eller någon annan djäfla prädikant som hon springer ti på dagen åk så på kvälla smeter hon hederliga järnarbetare från hvärkstan, detta skulle pålisen intet tilåta utan säter in henna på spinhusa o låta doktorn se påna så at ordentliga arbetare intet blir förstörde..."

Brevet, ett av många som finns sparad hos Stockholmskällan, är undertecknad "Verkstadsarbetare Gustaf Andersson".

Kvinnor som sålde – eller antogs sälja – sex togs in för undersökning hos Besiktningsbyrån en gång i veckan. Det var kvinnorna som ansågs skyldiga till spridning av könssjukdomar, inte de hederliga herrar som köpte deras kroppar – besiktigade, godkända och klara att använda.

Förespråkarna ansåg att de här kvinnorna behövdes för att skydda de "kyska" kvinnorna från de unga

männen, som inte förväntades kunna behärska sin sexualdrift.

Nästa år är det 100 år sedan besiktningen av kvinnor upphörde. Då är det också 140 år sedan protesterna mot den startade. Och nästa år är det 50 år sedan – efter lika många års debatt – som en ogift kvinna över 25 år fick bli myndigförklarad. Och nästnasta år är det 100 år sedan den kvinnliga rösträtten röstades fram i Sverige.

Förändringar tack vare kvinnor som

NÄSTA ÅR ÄR DET 100 ÅR SEDAN BESIKTNINGEN AV KVINNOR UPPHÖRDE. DÅ ÄR DET OCKSÅ 140 ÅR SEDAN PROTESTERNA MOT DEN STARTADE.

har gått samman och protesterat. **1965 FÖRBJÖDS VÅLDTÅKT** inom äktenskapet. 1980 började Sveriges första jämställdhetslag att gälla. Två år dessförinnan släpptes "Dokumentet", där kvinnliga Aftonbladet-medarbetare berättade om sexism.

Nu 40 år senare kommer Dokument 2.0. Och den här kvällen, när jag skriver min krönika, vill jag hellre spendera varje minut på Facebook – se när historia skrivs i realtid. Inlägg efter inlägg publiceras i den slutna gruppen för uppropet #deadline. Här finns kollegors vittnesmål om våldtäkter, övergrepp, härskarteknik och kränkande kommentarer: "Jag tycker vi skulle skaffa oss en liten redaktionshora som vi kunde dra över då och då".

När minuterna närmar sig klockan 21 är laddningen total i gruppen. Nedräkning till ett historiskt ögonblick. Klockan 21 trycker Sveriges redaktioner på knappen samtidigt och publicerar uppropet. Det är dags att granska sig själva.

Det är hög tid för självrannsakan, för många. #deadline, #tystnadtagning, #visjungerut, #imaktenskorridorer, #medvilkenrätt, #närmusikentystnar, #teknisktfel. Och restaurangbranschens #vikokaröver, också sjuksköterskorna, byggbranschen, idrottsvärlden, gymnasieelever och fler. Och skådespelarna läste vittnesmål på scenen inför drottningen och kronprinsessan, men ingen såg till kungen eller prinsen. Är det inte också en fråga för män?

MEN SYSTERSKAPET VÄXER, #metoo är en revolution. Det finns fortfarande många som anser sig ha rätt till kvinnokroppen och alldeles för många exempel på när skuld och ansvar läggs på kvinnor.

Polisbyrån, det finns en herre på Hantverkargatan som utsätter kvinnofolk. Likaså den där djäfla prädikanten och verkstadsarbetare Gustaf Andersson. Och i alla vittnesmål finns många fler. Ta in dem för besiktning.

Skulden ska ligga där den hör hemma. Deadline är passerad för länge sedan. ☹

BLI INTE NOLLAD!

Storbankerna ger nollränta, men vi tänker lite annorlunda. Hos oss får du sparkonto med både **ränta och fria uttag.**

Öppna sparkonto direkt i mobilen!

SBAB!

Jämförelsen avser vanliga sparkonton där kapitalet inte är bundet. Kontot omfattas av den statliga insättningsgarantin enligt beslut av Riksgälden. Insättningsgarantin innebär att om SBAB försätts i konkurs eller om Finansinspektionen beslutat att garantin ska träda in, garanteras varje kund ersättning för sin sammanlagda behållning i SBAB med ett belopp om högst 950 000 kronor. Utöver detta belopp kan kunden få ersättning för insättningar från vissa särskilt angivna händelser t.ex. försäljning av privatbostad, avgångsvederlag, försäkringsersättning med högst 5 miljoner kronor. Ersättningen betalas ut av den myndighet som hanterar garantin inom sju arbetsdagar från den dag SBAB försätts i konkurs eller från Finansinspektionens beslut enligt ovan. Garantimyndigheten har rätt att i vissa fall skjuta upp utbetalningen. För ytterligare information, se www.riksghalden.se/sv/insattningsgarantin/

Simona Ahrnstedt har gett ut sju böcker på lika många år, varav alla utspelar sig helt eller delvis i Stockholm. Och alla i genren romance – i dag en etablerad litterär genre som förlagen fått upp ögonen för. Men så var det inte från början. **TEXT ALEXANDRA SUNDQVIST FOTO JONAS MALMSTRÖM**

ROMANCER

inledningsscenen i Simona Ahrnstedts nya roman *Allt eller inget* är oförglömlig och dråplig, i sann Bridget Jones-anda.

Karaktären Lexia Vikander sitter ensam i baren på Sturehof och plöjer i sig rosa drinkar. Det är söndagskväll och reklambyrå där hon arbetar har blivit uppköpt och ska slimmas. I morgon ska en ny chef komma till byrån för att börja avskeda folk. Hon känner sig misslyckad, unnar sig en tröstfylla.

Plötsligt slår sig en man ner på barstolen intill hennes, den snyggaste man hon kan föreställa sig. Han har kommit till Stockholm, för att rensa upp på bolagets nyinköpta reklambyrå. Allt går bra, lite för bra.

I alla fall fram till att hon fyllekysser honom – och sedan kräks på hans skor.

Nästa morgon möts de igen. Lexia och hennes nya chef Adam.

– Jag tycker om att försätta mina karaktärer i förödmjukande scener, man gillar ju verkligen nån som har gjort bort sig och hejar på den. När Lexia för en gångs skull gör nånting som är "out of character" händer det här. Hon orkar inte vara präktig... och det straffar sig verkligen.

– Jag tycker att det är roligt att fundera över hur folk möts och vad första intrycket kan ställa till med. Man säger ofta att första intrycket stämmer, men så är det inte alltid.

För sju år sedan kom Simona Ahrnstedts första bok *Överenskommelser*, en febrig kärlekshistoria som utspelar sig i det sena 1800-talets Stockholm, tillika inledningen på hennes kröning till Sveriges romance-drottning.

I dag är romance, romantisk underhållningslitteratur, en etablerad, litterär och marknadskraftig genre. Men när hon började

skriva var det många som höjde på ögonbrynen. Hon refuserades flera gånger.

– Det var inte direkt nån som utropade "vilket kvinnligt geni!" Det var en kamp, men jag gav aldrig upp. Det fanns inte på kartan. Många tyckte att jag borde skriva en "riktig" roman. Och till en början tänkte även jag att jag borde författa nåt djupt, intellektuellt och reflekterande, men det var först när jag släppte det och skrev det jag hade lust med, en underhållande kärleksroman, som det lossnade för mig.

DET VAR INTE DIREKT NÅGON SOM UTROPADE 'VILKET KVINNLIGT GENI!'

I DAG HAR hennes böcker sålts till 20 länder, bland annat USA. Hon arbetar också som konsult för Bonnierförlagen, som startat ett nytt förlag för att ge ut just romance.

– Vi har inte haft den här genren i Sverige på samma sätt som i USA, men den kommer mer och mer. I USA är romance dubbelt så stort som deckare. Det är världens största litterära genre, samtidigt är kunskapen förhållandevis låg. Romance stämplas ofta som "tantsnusk". Det finns ett enormt kvinnohat och kvinnoförakt i den benämningen, liksom en tradition av att nedvärdera litteratur som skrivs av kvinnor, läses av kvinnor och behandlar traditionellt kvinnliga ämnen som romantiska relationer, vänskapsrelationer eller familj, konstaterar Simona Ahrnstedt och tillägger:

– Gud förbjude att man skriver positivt

om kvinnlig erotik, där kvinnor får komma och där kvinnor har schyst, jämställt sex.

GEMENSAMT FÖR HENNES sju böcker är att de alla utspelar sig helt eller delvis i Stockholm – och att de behandlar frågor som jämlikhet, sociala skillnader och klass. *Allt eller inget* är inte bara en romantisk feelgoodroman i julskrud, det är också en berättelse om systerskap, feminism, utseendefixering och kroppspositivism.

– För mig är Lexia en rätt så vanlig kvinna som försöker navigera i en värld som stundtals inte är så kvinnobejakande.

I boken går Lexia i klinch med kroppsnormerna när hon driver igenom en inkluderande reklamkampanj för det progressiva underklädermärket Offi O.

Själv känner Lexia ofta att hennes kurviga kropp inte duger.

– Den här boken har väckt mycket diskussioner och har exempelvis fått kritik i stil med "Varför har ni satt en så smal tjej på omslaget?" Ingen vet hur kurvig Lexia är i boken, däremot vet man att både hennes mamma och hon själv tycker att hon är för kurvig. För mig var det viktigt att inte skriva ut det, för mig skulle hon kunna vara vilken tjej som helst, säger SSimona Ahrnstedt, som vidare konstaterar:

– Jag ville inte skriva en pamflett, det ska fortfarande vara en underhållningsroman – men jag smyger in de här frågorna eftersom de är viktiga. Och jag tycker att det finns en poäng med att gömma dem i det här glittriga, lite lättsamma paketet. Jag når människor som kanske aldrig skulle plocka upp ett feministiskt manifest eller ett jämställdhetsprogram. 📌

SIMONA AHRNSTEDT YRKE: Författare. ÅLDER: 50 år. BOR: Jakobsberg. FAMILJ: Två tonåringar. BAKGRUND: Debuterade 2010 med *Överenskommelser*, en historisk roman som utspelar sig i 1800-talets Stockholm. Debuten har också översatts och getts ut i flera länder. Har sedan dess gett ut ytterligare sex böcker, varav alla utspelar sig, åtminstone delvis, i Stockholm. **AKTUELL MED:** Nya romanen *Allt eller inget*.

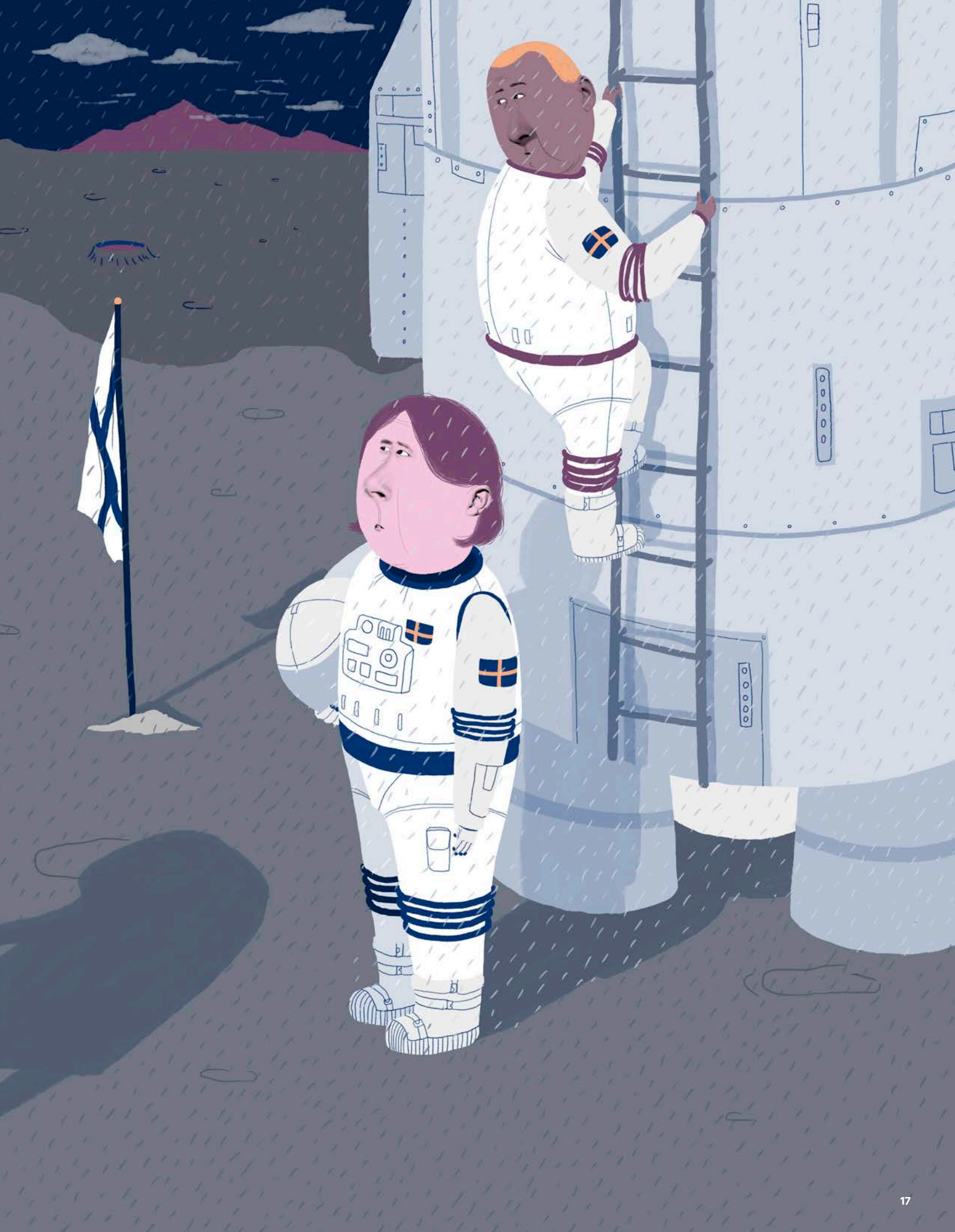

SPÅR AV FINLAND

Den 6 december 1917 förklarade sig Finland självständigt. Under de hundra år som gått har landet utkämpat ett blodigt inbördeskrig samt tre krig under andra världskriget. Det är bara drygt 40 mil fågelvägen mellan Stockholm och Helsingfors och var tolfte person som bor i Stockholm har finskt påbrå. Vi möter dagligen – via exempelvis språk, maträtter, litteratur och design – spår av Finland i Stockholm. Så grattis på hundraårsdagen. Och välkommen till planeten Finland. TEXT LAURA PYNNÖNEN ILLUSTRATION EMMA HANQUIST

Rymdraketerna lämnar Sverige med sikte på en främmande himlakropp. När den landar på planeten Finland kliver passagerarna av. De möts av en förfärligt sorglig syn. Det är grått, regnigt och folktomt. De få invånare som syns till tittar mest ned på sina egna skor. Ingen välkomnar de svenska turisterna.

Så här beskrev några svenskar sitt första intryck av Finland när de förra vintern deltog i en undersökning om svenskarnas bild av sitt grannland. Anders Eriksson är direktör på Finlandsinstitutet, som var en av beställarna av undersökningen.

– Det finns fördomar som lever kvar. Det här att folk är tystlåtna i Finland till exempel. Jag tycker den bilden är lite föråldrad.

Enligt undersökningen var Mumintrollet en av de mest kända finska kulturföreteelser bland svenskarna. På Stockholms universitet kan man läsa en 7,5 poängskurs om Mumintrollen och Tove Janssons författande. Boel Westin är professor i litteraturvetenskap och en av lärarna på kursen. Hon ger en förklaring till varför just Mumintrollen kan ha blivit ett så känt fenomen.

– Mumintrollen har gått via generationer. Man har läst dem själv och sedan fört dem vidare till barn och barnbarn. Det finns ett intresse som inte tar slut. Tematiken känns aktuell, till exempel om flyktingar. Hon skrev böcker under kriget där hon beskrev hemlöshet, att man får sitt hem förstört. Det är situationer som återkommer i vår värld men hon har fångat det på ett väldigt speciellt sätt.

Tove Jansson hade själv en stark koppling till Sverige, och särskilt till Stockholm där hon bodde i omgångar. Första gången som treåring tillsammans med sin mamma när det finska inbördeskriget härjade i hemlandet, men även senare i livet.

– Hon bodde en period hos en av sina morbröder. Tove Janssons mamma kom från Stockholm. De bodde högst upp i ett hus på Norr Mälärstrand. Tove tyckte om

FAKTA UNDERSÖKNING

Inför jubileumsåret 2017 genomfördes förra vintern en undersökning om svenska allmänhetens bild av Finland. Undersökningen genomfördes av Novus, på beställning av Finlandsinstitutet, Kulturfonden för Sverige och Finland och tankesmedjan Magma. Resultatet bygger på en kvalitativ förstudie och en kvantitativ kartläggning.

att klättra ut på taket och promenera. Hon studerade då på tekniska skolan, alltså Konstfack. Så hon bodde här i tre år ungefär. Hon hade mycket släkt här. Så nog hade hon en särskild relation till Stockholm, berättar Boel Westin.

Anders Eriksson menar att Mumin är ett starkt varumärke med många produkter omkring, och att det därför inte är konstigt att det förblivit ett känt fenomen.

– Naturligtvis kommer Mumintrollet fram väldigt starkt. Det finns en del varumärken som är stora i Sverige. Det gäller finsk design också, till exempel Marimekko och Alvar Aalto. Det ska man inte nedvärdera. Det gäller att utnyttja de positiva sakerna men också att hitta nya uttryck.

Finsk design är ingen ovanlig syn i Stockholm. Finskt glas, porslin och textilier säljs både i de stora varuhusen och i egna butiker.

Designföretaget Marimekko ses som något av en nationalklenod i Finland. Företagets grundare Armi Ratia menade i intervjuer på sextioalet att Marimekko-kvinnans stil att bära klänning var att glömma den, en förmåga som hon menade att alla kvinnor inte hade. I dag är Marimekko-kvinnan, iklädd i företagets klassiska storblommiga design, ingen ovanlig syn på Stockholms gator.

DET ÄR INTE bara finsk design som spritt sig i Stockholm. Enligt Anders Eriksson är de finska influenserna i huvudstaden många.

– Stockholmare har ett närmare förhållande till Finland än vad många andra människor i Sverige har. Dels på grund av att många har besökt Finland, åtminstone åkt på kryssning till Åbo eller Helsingfors. Men också på grund av att var tolfte person som bor i Stockholm har finskt påbrå. Alla i

DET FINNS EN DEL FÖRDOMAR SOM LEVER KVAR. DET HÄR MED ATT FOLK SUPER I FINLAND. Anders Eriksson

Stockholm känner en finne.

Erkki Häkli flyttade till Sverige år 1977. Sedan 1994 driver han en serietidningsbutik på Sankt Paulsgatan, Södermalm. Han berättar att serietidningarna var till hjälp för honom när han skulle lära sig svenska.

– Alla fick läsa svenska i skolan. Men jag avskydde det. Min svensklärarinns slutord var ”du kommer aldrig lära dig svenska”. När jag flyttade hit försökte jag prata så mycket som möjligt. Men från serietidningarna fick jag väldigt mycket av grunderna, och repetition från svenskleksionerna i skolan. Nu när det kommer kunder som nyligen flyttat till

Sverige så prackar jag på dem svenska serier. De blir glada. De har kanske inte tänkt på det själva, att genom att läsa serier kan man lära sig svenska snabbare.

Fördomar har Erkki Häkli bara upplevt en enda gång, för närmare 40 år sedan, när han stod på tunnelbaneperrongen tillsammans med sin lillebror och en vän.

– Det kom en svensk snubbe som kallade oss ’finnjävlar’ men vi bara skrattade och sa att vi inte ville bråka. Han var väldigt hotfull så vi gick längre bort. Han följde efter och stack han handen i innerfickan och drog fram nåt svart. Då skrek jag att ’han har kniv

HISTORIA

Sverige och Finland har en gemensam historia som går långt tillbaka i tiden. Finland blev en del av kungariket Sverige på 1100-talet, och förblev så fram till år 1809 då Sverige förlorade Finland till Ryssland. Den 6 december 1917 förklarades Finland självständigt.

i handen’ och så gjorde jag en flygspark som träffade honom i handleden. Och så flög det där svarta föremålet i luften. Och det var en kam han hållit i. Men det som hände efteråt var ännu märkligare. Vi blev vänner i stället. Han hängde med oss på bio och efteråt gick vi och drack bira. Så den där sparken gjorde underverk. Det är enda gången som nån har kallat mig finnjävel.

Anders Eriksson menar att svenskarna har en nyanserad bild av Finland i dag, men att vissa fördomar består. En barriär i svenskarnas bild av Finland är fördomar om alkoholkonsumtion, enligt undersökningen.

– Det finns en del fördomar som lever kvar. Det här med att folk super i Finland. Och det är ju på det viset att folk i Finland dricker mer än man gör i Sverige. Men samtidigt ska man komma ihåg att alkoholkonsumtionen gått ner i bägge länderna.

MEN OM MAN ser bort från fördomar om dryckesvanor, hur är det med finska matvaror? År 2000 startades en finsk avdelning i Hötorgshallen, och än i dag kan man handla godis, piroger, basturökta skinkor och andra finska matvaror i där. Marjatta Stobin driver butiken tillsammans med sina fyra döttrar. Hon menar att den finska maten är viktig framför allt kring de stora högtiderna. Kunderna vill ha de traditionella rätter som de inte kan få tag i någon annanstans, eller som de inte längre orkar laga själva. Hon märker också att de äldre kunderna lägger stor vikt vid att föra vidare sina mattraditioner till de yngre generationerna.

– Det finns två produkter som vi alltid måste ha i disken: karelska piroger och Tupla-choklad. Annars blir det katastrof.

Familjen köpte butiken i Hötorgshallen för snart fem år sedan.

– Vi tog över efter två svenska ägare. Och märkte på en gång att vi fick många kunder som inte bara kom för att handla, utan mer för att få prata med oss och få tala sitt eget språk. Det har blivit som en samlingsplats för såväl äldre som yngre kunder, som bara kommer och pratar av sig en stund. ►

I sin bok *Sveriges språk i siffror – vilka språk talas och av hur många?* beräknar lingvisten Mikael Parkvall att det år 2012 fanns omkring 200 000 invånare i Sverige som hade finska som modersmål. Sedan dess beräknas siffran ha sjunkit. Många barn och barnbarn till arbetskraftsinvandrarerna som kom hit under femtio-, sextio- och sjuttio-talet har inte lärt sig språket. För många minskar även anledningen till kontakt med Finland och de släktingar som bor där.

– De flesta sverigefinnar har bott här länge och besöken till Finland blir färre och färre. Helt enkelt därför att mormor och morfar och farmor och farfar är borta nu. Det finns ingen att hälsa på nu på samma sätt som för 10–15 år sedan, säger Anders Eriksson, direktör på Finlandsinstitutet.

PÅ FINLANDSINSTITUTET ANORDNAR man olika evenemang på finska. Bland annat teater och filmvisningar. Målgruppen är både svenskar och sverigefinnar. Men tillgången till kultur på finska fyller även ett utbildningssyfte, menar Ander Eriksson.

– De här kulturimpulserna från Finland är viktiga även för svenskar, men kanske i synnerhet för sverigefinnar. Det handlar om att bidra till att finskan bevaras som ett minoritetsspråk i Sverige. Att vi via filmer-

na låter den finska minoriteten höra hur finskan låter i dag i Finland.

På Stockholms universitet har intresset för det finska språket hållit sig på en jämn nivå de senaste åren. På institutionen för slaviska språk, finska, nederländska och tyska deltar ungefär hundra studenter i undervisningen på den finska avdelningen varje läsår. Det finns kurser i finska språket för både nybörjare och finskspråkiga, lärarutbildning och kurser i historia, litteratur och kultur.

– Jag tycker nog att folk hittar till oss. Visst kan man tycka att det vore kul med fler sökande och det finns plats för fler. Men vi har haft en ganska jämn nivå, med eventuellt en liten ökning, säger Laura Lunnevuori, studierektor på avdelningen för finska.

Det finns ingen "typstudent" på utbildningarna, menar hon. Studenterna har varierande bakgrund.

– Många har nyligen flyttat hit från Finland, och så har vi såna som är av andra eller tredje generationens sverigefinnar. Och alltid några språknördar, lingvister som tycker att finska är spännande. Grupperna är väldigt olika. Vissa kommer direkt från gymnasiet, och så har vi några som är i 70- eller 80-årsåldern. En del av dem är krigsbarn. Jag tycker det är glädjande hur olika människor och grupperingar vi får ihop.

VEM ÄR VEM

FINNE: finskspråkig person från Finland.

FINLANDSSVENSK: svenskspråkig person från Finland.

FINLÄNDARE: innefattar både de finskspråkiga (finnarna) och de svenskspråkiga (finlands-svenskarna) i Finland.

SVERIGEFINLÄNDARE: finländare bosatt i Sverige.

SVERIGEFINNE: finsktalande nationell minoritetsgrupp i Sverige, som enligt SCB uppskattas till över 700 000 personer.

Källa: Svensk ordbok (SO), Svenska Akademiens ordbok (SAOB), minoritet.se, Sverigefinska riksförbundet, Sveriges Radio, SCB.

UNDERSÖKNINGSDELTA GARNNA som skulle beskriva planeten Finland fick efter den första uppgiften diskutera kring grannlandet i en och en halv timme innan det var dags för den sista uppgiften.

– De skulle skriva ett tal som den finska presidenten skulle hålla för utländska besökare. Då hade stämningen vänt. Finland var världens trevligaste land med världens trevligaste folk, naturen var oerhört vacker... Det var en väldigt positiv bild som målades upp. För oss som arbetade med det här var det en väldigt inspirerande vändning som diskussionen tog. Att om man börjar fundera på vad Finland egentligen är så kommer man fram till något annat än den där första reaktionen, säger Anders Eriksson.

Över hälften av deltagarna i undersökningen svarade att de hade låg kunskap om Finland, men många ville lära sig mer. Anders Eriksson är glad för svenskarnas nyfikenhet på Finland. I vinter ska man genomföra undersökningen igen, för att se om svenskarnas attityd och kunskap kring Finland ändrats under jubileumsåret 2017. En sak som han hoppas att fler svenskar ska svara rätt på är frågan om just det, när Finland blev ett självständigt land. Den 6 december har det gått 100 år på dagen.

– Det är viktigt att man kan nånting om sina grannar. Att man känner till hur grannländerna fungerar och hur de ser ut. Jag tycker att generellt är det ett spännande land. Det finns en inspirerande och spännande kultur som man kan stifta bekantskap med. Alla berättelser som skrivs och som presenteras, musik och formgivning. Inte minst scenkonst tycker jag är fantastiskt spännande i Finland, både pjäser och cirkus. 🇸🇪

GE BORT **INGENTING I JULKLAPP.
FÖR BARN I KRIG BETYDER DET **ALLT.****

Rädda Barnen

Byt ut en julklapp eller två mot vårt gåvobevis **INGENTING**.
Då är du med och hjälper barn som lever mitt i ett krig, samtidigt
som du får ett fint kort att lägga under granen i jul. Tillsammans ser
vi till att fler barn får mat, filter, skola och en trygg barndom. Tack.

Köp ditt gåvobevis på raddabarnen.se

SIR TAUBE

.....

I åtta decennier har Sven-Bertil Taube växelbrukat en framgångsrik karriär som både skådespelare och vissångare. Senast han stod på Dramatens stora scen var på hösten 1971. I december är han tillbaka på Dramaten igen och sjunger visor, senare i vår spelar han Sir John i *Påklädaren*. Visorna tog honom ut i världen. Skådespelandet fick honom att fastna i London. Men det finns två olösta mysterier i hans liv. TEXT **ULF STOLT** FOTO **JOHAN STÅHLBERG**

.....

slutet av kvarteret på Alderville Road i sydvästra London där Sven-Bertil Taube bor, ligger Hurlingham Park. Det är en stor park med en vidsträckt öppen gräsplan, några tennisbanor bakom en mindre plantering – några rastar sina hundar långt borta, en grupp unga män i skoluniform i skuggan under ett träd, två män i kostym går fram och tillbaka mellan två bänkar närmast vägen och samtalar lågt med varandra. Här spelades den första hästpologmatchen i England 1874, året efter blev Hurlingham högkvarter för sporten och fastställde det regelverk inom hästpolo som alltiämt råder.

När jag – fotografen och jag är en kvart tidiga till intervjun och beslutar oss att avverka den på en bänk i höstsolen i parken – efter en stund rör mig lite avsides från där vi sitter och begår en smärre ordningsförseelse bland buskarna bakom tennisbanorna, ser jag i ögonvrån en äldre man i blå skjorta, vit tyghatt, solglasögon och mörka byxor som mycket sakta och servilt kommer promenerande från mellan träden en bit bort vid sidan av mig. Mannen försvinner ur sikte några sekunder men passerar sedan bara några meter rakt framför mig, men på andra sidan buskaget i planteringen.

Det är Sven-Bertil Taube.

En bil släpper honom över övergångsstället, han tar upp sin telefon ur fickan och besvarar ett samtal just som han viker om hörnet och gatan bort till sig. När vi knackar på dörren en stund senare och han öppnar faller det sig naturligt att vi börjar tala om parken och promenaden.

– Det är en runda jag brukar gå i parken där. Vi kallar den för rosenparken, rosengården... till höger om tennisbanorna är det en rundel med rosenplantering i, runt den brukar jag gå runt för jag är ju nästan blind. Jag har ledsyn, jag går inte in i väggar och så. Men där är det lugnt, det är slätt och

jag går runt där för att få lite motion efter hjärtoperationen.

Vi sitter i rummet mot gatan, i soffgruppen vid väggen, ljuset kommer från fönstret mot gatan. Det står ett piano på andra sidan av rummet – sonen Felix är den som spelar mest på det – och några mikrofoner. Plattan *Alderville Road* från 2007 spelades in precis här, Sven-Bertil Taube satt i fåtöljen och spelade den spröda instrumentala gitarmelodin till introsåret.

Hur kom musiken in i ditt liv, vad var det som fick dig intresserad av musik?

– Bellman fick man ju höra talas om tidigt i skolan, jag var väl 16-17 år när jag upptäckte honom. Som viskonst var det det första som fascinerade mig.

– Jag hade ett intresse i grunden för visor. Jag är ju uppvuxen i ett hem där det skrevs visor, även om Evert inte var nån som musicerade i hemmet precis och gick omkring och spelade. Men det hände ju att han använde familjen, mig bland annat, för att pröva nåt på som han suttit i sitt rum och skrivit: "Tycker du det här är fängslande, lyssna på det här...". Jag blev tidigt indragen i det, han behövde kommunicera detta med nån och då blev ju vi i närmaste familjen indragna i det.

Sven-Bertil Taube var tidigt allätare vad gäller musik – "det är jag fortfarande" – och lyssnade på både visor, gitarrmusik, Maurice Chevalier, klassisk musik och gick på Musikhistoriska museet när han var 15-16 år.

– De hade en liten lokal vid Finska kyrkan i Gamla Stan där de hade gamla instrument. Och där gavs det konserter ibland på de gamla instrumenten. Det tyckte jag var intressant, det var inte många där. Instrumenten hängde där och så kom det musiker dit och spelade på dem, på luta, teorb, gamla cellos.

– Det var gammal musik, före Bach kan man säga, som jag tyckte var spännande. Det var inte lätt att lyssna på för det spelades nästan aldrig. Men det var andra toner, andra stämningar.

Hade du börjat spela gitarr vid den här tiden?

– Ja, jag hade precis börjat. Levin i Göteborg hade gjort en gitarr de kallade för sin spanska gitarr, nylonsträngad, som de gav till Evert, som gav den till mig. Så den började jag spela på. Jag gick hos en musikdirektör som brukade hjälpa Evert med att skriva ut noter och så, han var ju ingen

stor gitarrist men han kunde lära mig lite grundläggande ackord. Och det kommer man ju ganska långt med, några ackord så där, när det gäller visor.

Och det är ungefär vid den här tiden som Sven-Bertil Taubes intresse för visor också börjar ta honom ut i världen.

– Jag var bara 15-16 när jag var runt och gick i Italien och upp i Österrike bland bergen. Jag liftade och vandrade med ryggsäck. I Österrike jobbade jag på en gård ett tag och fick sova i en lada. Sen gick jag vidare och skulle till en musikfestival vid Bodensee, men jag fick gå och lifta så festivalen var precis slut när jag kom fram.

– Det var inte så att jag fick några uppmaningar hemifrån, inte heller att mina föräldrar höll mig tillbaka. Jag har tänkt på det i efterhand, att de haft mod att släppa

VÄXA UPP I STOCKHOLM

– Jag vet jag skulle gå på bio en gång på Hornsgatan. Det låg en biograf i backen där. När jag kom ut från biografen visste jag inte åt vilket håll jag skulle gå, hur jag skulle ta mig hem till Östermalmstorg. Till slut hittade jag en poliskonstapel som satte mig på spårvagnen och sa till konduktören att han skulle säga till mig på Östermalmstorg.

BELLMAN FICK MAN JU HÖRA TALAS OM TIDIGT I SKOLAN, JAG VAR VÄL 16-17 ÅR NÄR JAG UPPTÄCKTE HONOM. SOM VISKONST VAR DET DET FÖRSTA SOM FASCINERADE MIG.

i väg en på det sätt de gjorde på den tiden.

Sättet att resa i Europa då var med tåg. Eller båt om det var hav som skulle korsas. Som när han åkte till Irland med ryggsäck och gitarr för att vandra runt mellan visfestivaler en sommar. Han kände till den irländska vistraditionen och hur den sedan flyttades över till amerikanska Appalacher-na med immigranter och blev en del av den amerikanska vistraditionen.

– Jag var i norra Irland, i Jamestown, en liten by. Jag kom sent på kvällen och allting var stängt. Då såg jag en polis som stod vid en husdörr. Jag gick fram till honom och frågade om det fanns nånstans man kunde bo. Han sa att det inte fanns några hotell i den lilla stan. Då öppnades dörren – det visade sig att det var en pub därinne – och en hand med en sejdel öl sträcktes ut till polisen. Puben var egentligen stängd. Poli-

sen hostade till lite generat och sa att ”vi kan ju fråga pubägaren om du kan sova här inne”.

Han fick komma in på puben, för ”det var inte så vanligt att några utlänningar reste runt då”.

– Det var ett rum med en bardisk och det stod några gubbar vid den och drack öl – det var en ung vacker flicka som serverade, kommer jag ihåg – och de frågade var jag kom ifrån. Jag började säga att jag vara svensk och på resa men de sa: ”Nej, du får sjunga och berätta”.

Sven-Bertil Taube fick hitta på en visa. ”Här kommer jag farande över havet/från ett fjärran land i Norden...” och sjunga på engelska och göra en melodi medan han sjöng.

– De lyssnade seriöst och tyckte det var intressant. Jag fick en halv Guinness – min första Guinness – som de ställde fram och sa att det var bra.

Sedan sa männen: ”Nu ska du få höra vilka vi är”. I ett mörkt hörn satt en äldre man i rock med en keps ner över pannan.

– De tog med en pint Guinness och det kom ut en hand ur rocken som tog emot den, den försvann in under kepsen och några sekunder senare var den tom. Sen började han sjunga och klappa takten på knäna. Jag förstod inte mycket vad han sjöng, det var engelska och gaeliska blandat, men han sjöng och berättade om Jamestown och trakten där vi var, dess historia. Väldigt genuint. Precis så föddes ju visan och balladtraditionen.

TVÅ SAKER ÄR och förblir mysterier i Sven-Bertil Taubes liv.

Det ena är när han och hans mamma Astri åker tåg genom Europa till Paris – det här är bara något eller några år efter krigsslutet, Europa ligger i ruiner – för att hälsa på hans bror Per-Evert som går på konstskolan Beaux-Artes. De stannar till på stationen i Hamburg för att hälsa på Gretchen, en flicka som jobbat som hembiträde hos dem under kriget men som nu återvänt för att försöka leta reda på sin familj.

– Vi mötte henne på stationen. Och Astri gav henne en dollarsedel. Dollar var det restriktioner på, ingen hade dollar då. Hon smög över den till Gretchens hand på perongen, jag stod bredvid... i dag kan vi inte förstå värdet av en dollarsedel då. Gretchen tittade snabbt på sedeln, stoppade ner

den i fickan och sen började hon gråta av glädje och tacksamhet.

– Jag blev alldeles gripen av situationen också så jag glömde fråga Astri var hon fått dollarsedeln ifrån. Min far måste varit inblandad i det. Men ett mysterium är det.

Det andra mysteriet rör vad som stod på den handskrivna lapp som Evert Taube instruerade honom att överlämna direkt i handen till den amerikanske ambassadören när Sven-Bertil Taube fått möjligheten att gå ett år i amerikansk skola.

Historien börjar i matsalen på studenthemmet i Rom, där Sven-Bertil Taube "frusit fast" på väg hem till Stockholm, med en check i Österrikiska mark som han inte

stämplade det och det hela var klart på 30 sekunder, i normala fall hade det tagit flera veckor att få visum.

Vet du vad det stod på lappen?

– Nej. Och jag ångrar så att jag aldrig frågade Evert vad som stod på lappen som ambassadören läste och sen brast ut i skratt. Lappen var ju så liten också, vad kunde han ha skrivit på den?

Återstod så bara att ordna med själva resan till USA.

– Jag gick in till Evert. Han sa: "Du får tala med Sven" – min gudfar, skeppsredaren Sven Salén. Han var nära vän med Evert och finansierade Visans vänner och skapelsen av Visarkivet.

DÅ, VI TALAR 1952-53, VAR AMERIKA SÅ LÅNGT BORT, DET VAR SOM ATT ÅKA TILL EN ANNAN PLANET.

lyckades växla. En dag i matsalen slår sig en amerikan ner bredvid honom – han trodde Sven-Bertil Taube var amerikan för att han var snaggad – och de blev vänner.

– Jag kallades till slut till ambassaden. De hade förstått hemma att jag frusit fast i Rom och Evert hade ringt ambassaden, han kände ambassadören, och jag fick pengar – vilket var en rent privat affär mellan Evert och ambassadören – så jag kunde ta mig hem.

De höll kontakten. Hans amerikanske vän var gymnastiklärare på en skola i New England och ordnade alla nödvändiga papper, det enda Sven-Bertil Taube behövde göra var att ta sig till USA. Vilket inte var så enkelt.

– Då, vi talar 1952-53, var Amerika så långt bort, det var som att åka till en annan planet.

Seriösa problem innebar att pappa Evert involverades för att lösa dem.

– Han tänkte en stund, sen tog han ett litet papper, ett kort, och skrev på det och la i ett kuvert och sa: "Ta med det här och gå till Amerikanska ambassaden och lämna det till ambassadören personligen".

Sven-Bertil Taube gick dit, fick vänta några timmar, till slut blev han insläppt och fick träffa ambassadören.

– Han läste lappen, skrattade gott och sa "Welcome to America". Sen kallade han på sin sekreterare, bad om mitt pass, hon

– Jag gick till honom och han sa att det skulle gå en båt från Bremerhaven, men att jag skulle tala med kapten Hansson om det. Så jag talade med Hansson som sa att det gick en båt om tre dagar till Quebec i Kanada "så kan du ta dig med tåg ner till New England".

Så det blev tåg till Tyskland och att leta reda på fartyget i den väldiga hamnen. Det var ingen passagerarbåt utan en ombyggd militärbåt med sovsalar, båten användes för att köra tyska emigranter till Nordamerika.

– När jag äntligen hittade båten vid kajen bakom stängda grindar var den precis i färd med att gå. Jag rusade fram med min lilla fyrkantiga pappväska och gitarren mot landgången som precis höll på att dras in. Det stod en vakt där, beväpnad, som vägra-

de släppa ombord mig och jag hade ju inga papper eller nånting som sa att jag skulle med den båten – jag skulle ju liksom bara dit och hälsa från min far och Salén, det hela var lite löst i kanterna.

– Precis när de skulle ta landgången såg jag en tredjestyrman där uppe som tittade ner: "Stop ett tag... är det Taube... så du kom i alla fall".

Sven-Bertil Taube var en av få passagerare – förutom emigranterna – som var med på överresan. De andra var en gammal dam och en amerikansk filosofistudent. De åt middag varje kväll vid kaptenens bord.

– Jag trodde jag skulle jobba ombord, diska eller nåt sånt. Men när jag kom ombord blev jag ledd uppför, fick hälsa på kapten och sen fick jag en egen hytt och en matros som vaktade min dörr.

– Jag talade ju lite tyska och hjälpte emigranterna ombord – jag fick en blå kapp och en mössa med rederiets märke så jag såg ut som en officiell person ombord. Sen satt jag vid ett bord i matsalen och gick igenom deras papper och hjälpte dem med stämplatser och annat med dokumenten.

Under vistelsen i USA spelade Sven-Bertil Taube in en skiva med svenska folksånger på skivbolaget Ethnic Folkways, ett skivbolag som dokumenterade folkmusik och språk från hela världen och vars skivor fanns på många amerikanska universitet.

Vad sjöng du?

– Jag kunde ju inga vidare svenska folkvisor så jag fick improvisera lite. Men så drog jag till med "Pappa kom hem" av Evert – det var ju ingen folkvisa men en visa jag kunde sjunga från A till Ö och som hängde ihop, den tyckte de så mycket om att den var med på skivan sen.

– Det var long-play men mindre till formatet. Alla universitetens hyllor hade de måtten. De sa att det egentligen är slut med det här formatet nu, "men vi gör det för att universitetens hyllor är i den höjden. Annars är det stora lp som gäller nu".

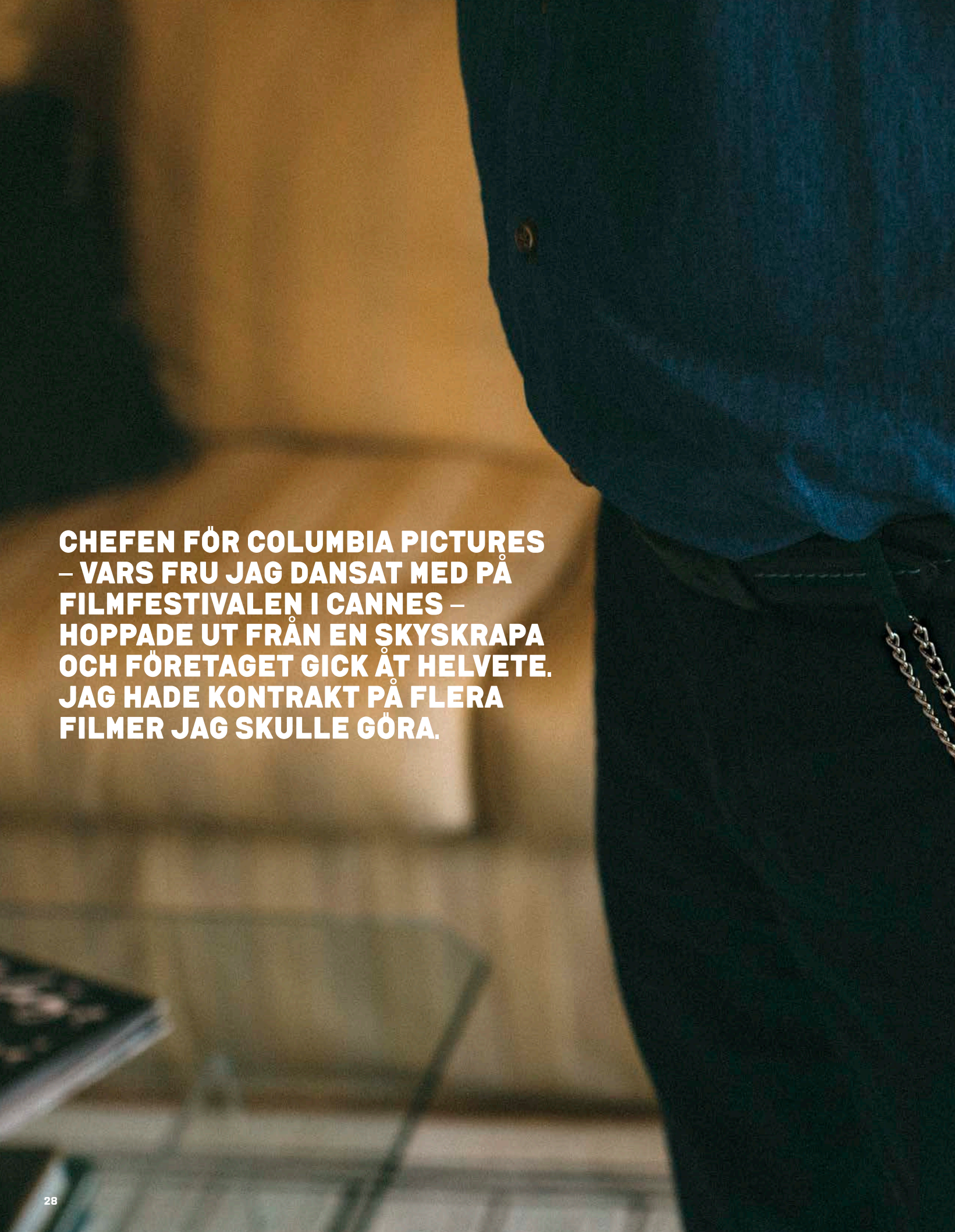
Det skulle dröja några år, till 1960, men sedan kom den första lp-skivan i det nya, större formatet ut i Sverige – Sven-Bertil Taubes Bellman-platta *Carl-Michael Bellman*. Han hade länge funderat på idén att göra Bellman på annat sätt än som man oftast hörde Bellman då – antingen som körverk, om det framfördes av en ensam sångare var det till gitarr eller luta.

Ungefär samtidigt blev han antagen till ►

KLASSISKA GITARRSTUDIER

– Jag tyckte att man kunde utveckla det och göra nåt mer av ackompanjemangen, vad de än var, göra riktig musik av det. Det var anledningen till att jag jobbade med gitarrspelandet i Madrid och Malaga under några år.

– Min lärare i Madrid, Quentin Esquembre, var en berömd lärare men som var lite undanskuffad då han var anti Franco, han hade blivit utkörd från Akademien när Franco tog över, dessutom hade han reumatism i fingrarna så han kunde inte längre spela själv. Han hade en son som spelade gitarr som var den som spelade före och visade på gitarren.

**CHEFEN FÖR COLUMBIA PICTURES
– VARS FRU JAG DANSAT MED PÅ
FILMFESTIVALEN I CANNES –
HOPPADE UT FRÅN EN SKYSKRAPA
OCH FÖRETAGET GICK ÅT HELVETE.
JAG HADE KONTRAKT PÅ FLERA
FILMER JAG SKULLE GÖRA.**

Dramatens elevskola. Han hade några år innan medverkat i *Pajas för en dag*, en föreställning på en rund scen som spelades på Hallwylska palatsets gård. Sven-Bertil Taube framförde visor och märkte att han behövde lära sig mer om att gestalta, att ta in publiken, att lära sig stå på en scen. Så han sökte till Witzanskys teaterskola. Gick där något år, sedan fick ha rådet att söka sig vidare till Dramatens elevskola.

Och sedan dess har han växelbrukat sin karriär som vissångare och skådespelare. En karriär han framgångsrikt hållit liv i under åtta decennier. Han har bland annat tilldelats tre Grammisar, två Guldbaggar,

fått medalj av kungen samt mottagit Cornelis Vreeswijks stipendium.

– Jag har haft glädje av min musikutbildning i teaterlivet, en känsla för rytm och fraser. Och jag har haft nytta av teaterutbildning i vissjungandet, i gestaltningen av text och i framförandet. Och diktionen man lärt på teatern, i visor är det ju viktigt att man hör texten, förstår vad som sjungs och berättas.

SVEN-BERTIL TAUBE HAR bott i London sedan tidigt sjuttital. Planen var att ta tjänstledigt från Dramaten där han då var anställd som skådespelare, för att ha London som bas för

en internationell skådespelarkarriär.

– Jag hade gjort några filmer redan, *Örnen har landat*, *Buttercup Chain* och filmen i Amsterdam vi spelat in, *Marionett i kedjor*.

– Chefen för Columbia Pictures – vars fru jag dansat med på filmfestivalen i Cannes – hoppade ut från en skyskrapa och företaget gick åt helvete. Jag hade kontrakt på flera filmer jag skulle göra. Jag skulle spela i *Eight must die* i Israel, den las ner. Andra filmer jag skulle varit med i las också ner. Det sista jag skulle göra var en film i Schweiz med James Mason och nån till, den inspelningen hade redan påbörjats, jag hade en supporting lead-roll.

Han skulle bara till Stockholm och hämta vinterkläder.

– Jag hade kvar våningen på Bastugatan, men bilen stod i Paris och nycklarna till lägenheten i Stockholm låg i en lägenhet i Amsterdam där jag varit och filmat. Så jag hämtade bilen i Paris, åkte till Amsterdam och hämtade lägenhetsnycklarna och körde till Stockholm.

Det visade sig att han fått med sig fel lägenhetsnycklar. Han hör telefonen ringa på andra sidan dörren. När låssmeden väl får upp dörren och telefonen ringer igen får han beskedet att även den sista filmen är nedlagd.

– Då åkte jag tillbaka till London och funderade på vad jag skulle göra. Dramaten var inget roligt då, det var uppror där, de bara demonstrerade – Ingmar Bergman fick inte komma in på elevskolan och ingen hälsade på Alf Sjöberg. Alla var kommunister och gick med flaggor med "Döda Wallenberg" och "Ner med Volvo". Jag förstod aldrig vad de talade om egentligen, om jag ska vara ärlig.

I december är Sven-Bertil Taube tillbaka på Dramatens stora scen igen.

Med Peter Nordahl på flygel ska han under sju kvällar framföra text och musik från plattorna de gjort tillsammans, *Hommage*, *Hommage 2* och *Så länge skutan kan gå*.

– Han tog kontakt med mig på en Grammisgala och sa att han ville jobba med mig. Det var det året jag fick en heders-Grammis och tänkte att det var att se som en klapp på axeln, att jag gjort mitt. Men hans envishet och entusiasm väckte mig till liv lite grand, en vilja att titta på saker och personer – både vänner och i arbetet – som betytt mycket för mig genom åren.

– Mycket beroende av Peters intresse för

BILEN STOD I PARIS OCH NYCKLARN TILL LÄGENHETEN I STOCKHOLM LÅG I EN LÄGENHET I AMSTERDAM DÄR JAG VARIT OCH FILMAT. SÅ JAG HÄMTADE BILEN I PARIS, ÅKTE TILL AMSTERDAM OCH HÄMTADE NYCKLARN OCH KÖRDE TILL STOCKHOLM.

Evert som han haft en helt fri och jungfrulig blick på. Jag har ju hört det och kan en del, levt med det så länge. Men för honom är det nytt och han ser det på ett nytt sätt.

Det lilla formatet att framträda med bara en flygel passar Sven-Bertil Taube. Gör honom lite friare i tolkningarna.

– Det är ju klart att det blir mindre farligt att åka omkring rytmiskt. Jag har en större frihet, är inte lika bunden av att titta på dirigentens slag hela tiden, och pianisten är friare också. Det är en annan form av musicerande kan man säga.

– Visor är en intim konststart och Dramaten är en så lagom stor salong för det, man kan fånga in hela rummet utan problem.

Texterna i vissa av visorna träder fram tydligare med de nya arrangemangen, exempelvis "Så länge skutan kan gå".

– En fantastisk visa. Den är ju nu arrangerad så att den inte är så käck och sjömansvalsmässig. Det är ju ingen käck text, tvärtom, den handlar ju om livet i alla dess olika aspekter. Det nya arrangemanget är stillsamt och eftertänksamt.

Och 24 mars 2018 har *Påklädaren* pre-

miär på Dramatens stora scen, Sven-Bertil Taube ska spela den åldrade skådespelaren Sir John, hans första roll på Dramaten sedan han spelade Camille Desmoulines i *Dantons död* på hösten 1971.

– Krister Henriksson kom med idén till *Påklädaren*. Han hade ingen som han tyckte passade för rollen som Sir John. Han gick och malde på det länge, sen sa visst hans fru: "Men Sven-Bertil Taube då?" Då ringde han och erbjöd mig rollen. Det är en fantastisk pjäs, bra skriven. Det ska bli kul att göra den, om jag nu duger...

När Krister Henriksson kom till honom i London för att få med honom i pjäsen var Sven-Bertil Taube i väntan på sin hjärtooperation och lite tveksam till om han skulle klara det.

– Krister sa: "Det är perfekt. Du ska ju vara glömsk och döv och nästan döende. Typecasting för fan".

Och det finns en tunn, nästan osynlig och väldigt skört vävd tråd, som sträcker sig från en nedlagd version av *Påklädaren* på Dramaten 2001 och fram till Sven-Bertil Taube och rollen han nu ska spela i *Påklädaren*.

Tråden virar sig ett löst varv kring Thorsten Flinck.

När jag intervjuade Thorsten Flinck i Situation Sthlm för två år sedan hämtade jag honom i hans stuga ute på Värmdö. Vi skulle in till Dramaten för att se hans uppsättning av *Påklädaren*, en uppsättning han kallade "ett av sina mästerverk", men en uppsättning som aldrig spelades mer än en gång – Keve Hjelm blev sjuk, men på Jan Malmsjös initiativ genomfördes en genomspelning av den inför inbjuden publik. Som filmades för Dramatens arkiv, sedan lades pjäsen ner.

Och Thorsten Flinck fick sparken och lämnade samma natt Dramaten.

Då i bilen på väg till Dramaten berättar Thorsten Flinck om en gång några år senare då han strandat i London en julhelg. Och hur han då ringer Sven-Bertil Taube och ber om hjälp: "vi kände inte varandra väl, träffats nån gång, men jag hade sett i hans blick att han var en god människa".

Som Thorsten Flinck berättar det så betalar Sven-Bertil Taube ett hotellrum några dagar, plus att han låter sitt kort ligga öppet i hotellbaren "så jag kunde få en trevlig jul".

Vi står på gatan utanför Sven-Bertil Taubes dörr, fotografen tar några sista porträttbilder mot den vita fasadväggen. Jag frågar Sven-Bertil Taube om detta.

Han ler lite, ser ut att fundera. Hustrun Mikaela Taube rättar till tröjan han har lagd över axlarna och säger "det låter verkligen som Sven-Bertil, typiskt honom att göra nåt sånt".

Själv vet han inte riktigt. Minns det inte klart och tydligt.

– Det är inget jag kommer ihåg direkt så där... men det kanske jag gjorde. Hoppas han hade det bra där i så fall. 📍

SVEN-BERTIL TAUBE

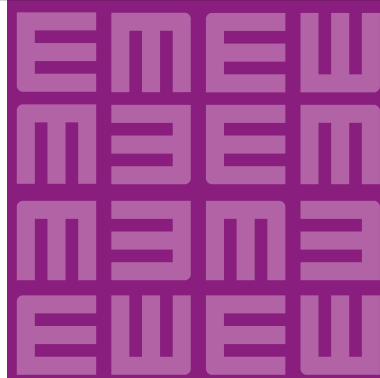
NAMN: Sven-Bertil Gunnar Evert Taube

BOR: Västra London

FÖDD: 24 november 1934, uppvuxen på Grev Turegatan på nedre Östermalm, bott på Bastugatan.

GÖR: Vissångare, skådespelare, gitarrist. Inne på sitt åttonde decennium som kulturarbetare.

AKTUELL: Framför tillsammans med Peter Nordahl på flygel visor på Dramaten i december, spelar Sir John i Dramatens uppsättning av *Påklädaren* med premiär 24 mars 2018.

Vi bryr oss om
människorna husen
och staden.

einarmattsson.se

EM

EINAR MATTSSON

Nu står bussen stilla lite längre

Tryck på den blå stoppknappen, om du vill ha lite längre tid
på dig för att stiga av. Läs mer om hur vi gör det enklare att
resa med SL på sl.se/tillganglighet

JAG ÄR ETT LIV

**Min röst ska höras.
Min önskan är enkel.**

Alla barn har rätt till ett liv utan hot,
våld och övergrepp. Tillsammans ger
vi kraft till en bättre framtid.

**GE EN GÅVA
& FÖRÄNDRA
LIV!**

**SMS:a LIV till 72 905 och ge 100 kr
Swisha valfritt belopp till 9001223**

PG 90 01 22-3 | BG 900-1223

svenskakyrkan.se/julkampanjen

Svenska kyrkan
INTERNATIONELLT ARBETE

medlem av
actalliance

A man with a beard and glasses, wearing a blue jacket and dark pants, sits on a yellow upholstered chair with gold fringe. He is in a grand, ornate room with gold wall decorations, a large bust on a pedestal to the left, and a large chandelier to the right. The lighting is warm and golden.

TENSTA GOSPEL

– SPRÄNGER FÖRDOMAR PÅ OPERAN

.....

När en gospelkör från västra förorten ger en julkonsert på Kungliga Operan tar biljetterna slut på nolltid. Men Tensta Gospel Choir är inte vilken kör som helst: "Att vi får vara i det här rummet spränger en hel del fördomar, inte minst våra egna", säger körledaren Cedwin Sandanam.

TEXT **DAVID BOGERIUS** FOTO **JONAS MALMSTRÖM**

.....

Guldfoajén på Kungliga Operan gör skäl för sitt namn med takmålningar av Carl Larsson, guldstickatur, kristallkronor och gigantiska speglar.

Det är lätt att missa mycket av grannlåten om man inte lyfter blicken rejält. Konstverken var länge täckta av sot och smuts men när Operahuset renoverades 1989 fick de tillbaka sin ursprungliga praktfullhet.

Genom de stora fönstren skådas ett för årstiden ovanligt soligt Gustav Adolfs torg. I en soffa med möbelklädsel i florentinsk guldbrokad sitter Ellinor Lindahl och Paulo Saka tillsammans med sin körledare Cedwin Sandanam.

De tillhör Tensta Gospel Choir som ger två konserter i huset 17 december.

”Operan ska vara en plats där människor möts över alla gränser genom musiken. Tensta Gospel Choir är därför en självklar konstnärlig partner för oss”, sa Birgitta Svendén, Operans vd, i ett pressmeddelande när biljetterna släpptes.

De är sedan länge slutsålda.

Ellinor Lindahl och Paulo Saka var med även första gången Tensta Gospel Choir uppträdde i huset. Det var i samband med körens 20-årsjubileum förra året.

– Men det känns ännu större nu för det var så fantastiskt. Det var som att stå i världens fetaste kyrka, säger Ellinor Lindahl.

Julkonserten, som även framförs i Uppsala och Göteborg, består enligt programförklaringen av en blandning av säsongsbetonade spirituals, tradgospel och modern gospel med jazz- och funkinfluenser. Körledaren Cedwin Sandanam vill förmedla ett budskap om hopp, omtanke och styrkan i gemenskapen.

– Jag vill att publiken får en liten känsla av vad kören har betytt för mig och kanske även de andra i kören. Allt det här med att bli accepterad och sedd och få en starkare självbild, men också en förmåga att se andra i ens omgivning som kan behöva det.

UNDER DE SENASTE åren har hans kör har varit flitigt exponerad i tv-galor och program som *Skavlan*, *Allsång på Skansen* och *Nyhetsmorgon*. Cedwin Sandanam säger själv att han har en lite cynisk syn på det.

– Hade vi hetat Alvik Gospel Choir hade vi kanske inte blivit så stora, men nu heter vi Tensta Gospel Choir och har en så blandad etnicitet. Det är lite av en maskroshistoria och det är kul att dra i en sån grej. Hade vi

Cedwin Sandanam,
Paulo Saka och
Ellinor Lindahl.

DIN SOCIOEKONOMISKA BAKGRUND SPELAR LIKSOM INGEN ROLL OCH DET ÄR DET SOM JAG TYCKER ÄR SÅ HÄFTIGT.

Cedwin Sandanam

hetat Östermalm Gospel Choir så hade det också spelat med fördomar och då hade det funnits en intressant kontrast.

Kopplingen till Östermalm finns där.

Trefaldighetskyrkan vid Östermalms-torg, som numera ägs av regissören Jonas Åkerlund, hjälpte till när Tensta Gospel Choir startades 1996. Initiativet kom från Michelle Nakagawa som blivit helt betagen av en amerikansk gospelkör på Sergels Torg. Tenstakyrkan var först inte intresserad men Michelle Nakagawa fick uppbackning från Spånga Blåbandsförening, en ideell förening för integration och drogfri-

het, och Allmänna arvsfonden. Det första framträdandet gjordes på fritidsgården i Hjulsta för att locka medlemmar till kören.

– På den tiden var det vanligt att ungdomar hängde på Sergels Torg och Michelle kände många av dem. Gospelkören blev en fristad där de kunde vara med varandra utan att ha drogrelaterade frågor och problem i ansiktet. Eftersom det skedde i Tensta utvecklades det även till att bli ett forum också för många med utländsk bakgrund.

– Det är väldigt många kulturer som möts och då blir man inte den där udda personen man annars kan uppleva att man blir i

samhället på grund av sin etnicitet och bakgrund. Oavsett hur man är som individ så strävar jag efter att det ska gå att finna en tillhörighet i kören, säger Cedwin Sandanam.

När han fick en bokningsförfrågan till ett event med tema mångfald blev han ändå inte odelat förtjust.

– Jag sa att jag tyckte att det kändes ganska så klyschtigt att boka oss när det var ett sånt tema. Jag skriver gärna under på epitetet mångfald, men inte för att det finns 50 nationaliteter representerade utan för att vi är 50 olika personligheter.

Samarbetet med andra lokala föreningar i Tensta har varit minimalt.

Cedwin Sandanam tycker att det är märkligt och vill ändra på det, men tror ändå att kören gjort en hel del för stadsdelen bara genom sitt namn.

– När vi är ute och sjunger så försöker vi inspirera och motivera individer att ta itu med vardagen. Genom att vi gör det finns det andra och nya associationer till Tensta som inte bara handlar om bilbränder.

I TENSTA BOR cirka 20 000 invånare, 90 procent har utländsk bakgrund. Cedwin Sandanam menar att det spelat en avgörande roll för hur kören utvecklats även om medlemmarna kommer från hela Stockholm.

– När det blir en så stor kulturell och etnisk blandning hamnar man inte lika lätt i en kultur och ett sätt att vara. Det stör ju ordningen hela tiden, men gör samtidigt att det blir väldigt levande och brett. Din socioekonomiska bakgrund spelar liksom ingen roll och det är det som jag tycker är så häftigt. Du får frågan "Vem är du?" i stället för "Vad jobbar du med?"

Seinabo Sey, Sabina Ddumba, Janice, Zhala, Lykke Li, Mapei, Linda Pira, Kristin Amparo och Elias är alla med på en lång lista av framgångsrika artister som varit medlemmar i Tensta Gospel Choir.

Googlar man "Tensta Gospel Choir + plantskola" får man flera hundra träffar.

– Visst finns det dem som har haft en egen musikalisk resa och den må vara stärkt av kören, men det är upp till dem att berätta om. Men vi är ingen plantskola som musikskolorna som ska få talanger att växa och komma in i musikhjällden. Ska man använda begreppet om oss ser jag det hellre som en plantskola för att stärka människor.

Det är tydligt att Cedwin Sandanam hellre talar om de körmedlemmar som

OM TENSTA GOSPEL CHOIR

SABINA DDUMBA:

"Jag tror inte jag hade varit där jag är i dag om det inte hade varit för kören. Jag har inte tagit några sånglektioner eller gått i sångklass. Jag började när jag var 14 år och har nog lärt mig allt jag kan där."

JANICE:

"Det var faktiskt Sabina Ddumba som tvingade med mig dit, efter att hon hört mig sjunga på en skolavslutning. Jag hade velat gå med länge, men inte riktigt vågat. Tensta Gospel Choir har betytt jättemycket för mig. Det var där jag hittade mitt uttryck."

ELIAS:

"Där ligger inte fokus på rätt och fel. Man får verkligen sjunga med känsla och hitta sig själv. Jag kunde aldrig sjunga i skolkören."

vågat säga upp sig från jobb där de blivit illa behandlade än om de som är med i *Så Mycket Bättre* på TV4. Men bland de cirka 200 personer som står i kö för att vara med i Tensta Gospel Choir finns de som gör det för att bli kända artister.

– Förut reagerade jag annorlunda på det, men nu tänker jag att det kanske är precis de människorna som ska komma och möta oss i kören. Då förstår de kanske att det handlar om nåt helt annat och bara hur vi är och praktiserar vår vardag kan skicka dem de signalerna. Det är ett test på vår karaktär om vi kan få nån som kommer in, inom citationstecken, helt fel att komma ut med helt andra motiv.

I OPERAHUSETS SALONG pågår repetitioner för fullt inför drygt 1 100 tomma sittplatser och en två ton tung ljuskrona i taket. Askungen och Dracula är några av föreställningarna som spelas under december.

– Att vi får vara i det här rummet spränger en hel del fördomar, inte minst våra egna, och jag tror mycket på just den här typen av samarbeten. Mycket av operans egen publik kommer att se oss och det blir väldigt spännande. Vi brukar inte ens ha en backdrop (stor vepa med namnet/loggan, red. anm.) när vi kör men på operan är resurserna helt galna. Jag tror till exempel att de har 286 rörliga ljuskanoner. Jag är lite rädd att det ska bli som en föreställning i en skolaula där vi tar in rekvisita bara för att den finns.

Ellinor Lindahl är 26 år och bor på Södermalm. Hon hade aldrig varit i Tensta innan hon åkte dit för att provsjunga för två och ett halvt år sedan.

– Jag hade sett en vårkonsert med Tensta Gospel Choir på Fashing som jag tyckte var helt fantastisk. Jag gjorde min audition med tio andra, men när Paulo gjorde sin bara ett halvår senare kom runt 80 pers.

Paulo Saka är 27 år och bor i Farsta. För honom var det framför allt gospelsn som genre som lockade.

– Den är väldigt bred och rymmer så mycket. Jag kan vara allt – ledsen, glad, arg eller deprimerad – i gospelsn mycket mer än i nån annan uttrycksform.

Varje måndag är det repetition i Tensta Kyrka och Paulo Saka säger att det fyller honom med energi för resten av veckan.

– Jag tycker att det är så fint att jag kan känna mig så himla nere och inte orka med nånting när jag kommer dit, men så tittar jag på Ellinor till exempel och ser att hon sjunger och tittar på mig och då kan jag känna att nån har sett mig i dag och att vi är här tillsammans. Det gör mig lugn och ger mig så mycket styrka att vi har den förbindelsen. 📍

Knappt har jultomten hunnit ut genom dörren innan det är dags för mellandagsrean. Men den här gången för att fynda till oss själva – en tröja, ett par hörlurar eller kanske julkulor för halva reapriset. Men det finns ett hot mot detta folknöje. TEXT GERD ERIKSSON FOTO ISTOCK.COM/VJOM

EN BILLIG IDÉ

Det var klädfärerna som en gång i tiden startade mellandagsrean för att tömma sina lager efter jul och göra rent hus. Sedan hängde elektronikhandeln på och nu är i stort sett alla med.

Till en början inföll rean i klämdagarna mellan jul och nyår, nu tjuvstartar vissa till och med före jul.

– Butikerna tjänar inte på att mellandagsrean börjar tidigare. Det är digitaliseringen och konkurrensen som driver dem till det, säger Jonas Arnberg på HUI Research.

Hos Elgiganten är traditionen att mellandagsrean ska starta den 25/12. På juldagen klockan 08.00 slår de upp dörrarna och då ringlar sig kön lång utanför oavsett väder. Kunderna har ställt klockan på ringning för att vara säkra på att få ett exemplar av det de bespetsats sig på. De längsta köerna är utanför butikerna i Kungens kurva och Barkarby, där kan det vara upp till 200 förväntansfulla kunder på rad.

– Jag tror att folk har en slags hatkärlek till mellandagsrean. Samtidigt som det är trångt och varmt så är det lite av en folkfest där människor är glada för att de kan göra fynd. Och bland personalen råder det en förväntansfull stämning, det är nåt visst att jobba under de dagarna trots att det är högt tempo, säger Jessica Wallin på Elgiganten.

Inför mellandagsrean har deras butiker fyllt på med varor i varje ledigt utrymme, det är både tillfälliga partier och storsäljare som TV-apparater och vitvaror. Sammanlagt gör de plats för 7 800 pallar med tv-apparater och 1 600 pallar med diskmaskiner i butikerna runt om i landet.

Rean på nätet börjar vid samma klockslag

som den i butikerna, men varorna plockas från olika lager. Så tar en vara slut online kan den ändå finnas kvar i någon av butikerna. Jessica Wallin menar att det därför alltid finns två chanser för kunderna att få tag i en speciell vara under mellandagsrean.

Är det nån skillnad i vad folk handlar på mellandagsrean i jämförelse före jul?

– Ja, under julhandeln handlar folk till andra, men under mellandagsrean handlar de till sig själva.

MELLANDAGSREAN HAR LÄNGE haft högst försäljningssiffror, men nu poppar allt fler andra reor upp under året.

Största konkurrenten är Black Friday, som infaller i slutet av november.

På HUI Research menar man att för många reor urholkar vinsterna för handlarna som hellre vill sälja varorna med full marginal. Dessutom skapar det kunder som väntar in nästa rea innan de handlar något.

Och när realisationerna blir allt fler, kommer mellandagsrean att förlora lite av sin status, säger Jonas Arnberg på HUI Research.

I förra årets Handelsbarometer, som görs av Svensk Handel, fick handlarna svara på frågan om hur de anser att mellandagsreans betydelse har utvecklats de senaste åren. Var tredje handlare svarade att dess betydelse hade minskat.

RÖDA PRISLAPPAR INNEBÄR INTE ALLTID ETT LÄGRE PRIS, DÄRFÖR ÄR DET VIKTIGT ATT JÄMFÖRA. Carl Vult von Steyern

Men mellandagsrean är fortfarande ett lustfyllt folknöje för många. Frågan är då hur det är med priserna – är de alltid billigare än andra tider på året?

Prisjakt, som är en gratisjänst på nätet, kollade för två år sedan priserna på 100 av de mest populära produkterna på mellandagsrean. Kläder, surfplattor, tv- och datorrelaterade prylar är några av dem.

På juldagens förmiddag hade 35 av produkterna ett lägre pris än under resten av året. I slutet av mellandagsrean, 30 december, var 47 av de populäraste produkterna prissänkta.

– Det kan löna sig att vänta till slutet av mellandagsrean, men då riskerar du att butiken sålt slut på det du vill ha, säger Carl Vult von Steyern på Prisjakt.

FÖR TVÅ ÅR sedan jämförde Prisjakt det genomsnittliga priset för de 100 populäraste produkterna under olika reaperioder, det visade sig att februari hade det lägsta genomsnittet, att mellandagsrean var näst billigast och att januarirean var något dyrare. Då hade Black Friday högst genomsnittligt pris, vilket har ändrat sig sedan dess på vissa produkter.

– Röda prislappar innebär inte alltid ett lägre pris, därför är det viktigt att jämföra för att hitta bästa möjliga pris. Det finns fortfarande många produkter som är billigare under mellandagsrean jämfört med Black Friday, säger Carl Vult von Steyern.

Åhléns City startar sin mellandagsrea på juldagen och den pågår sedan i olika faser ända fram till slutet av januari. På rea säljer de det som finns kvar av julsortimentet och det som har gått ur säsong inom mode, hem och skönhet.

Vad brukar gå åt först på mellandagsrean hos er?

– Kläder och dofter är alltid extra populära, säger Monica Hultgren på Åhléns.

Ett annat välkänt varuhus i Stockholm är NK. Men de bestämde sig för tio år sedan för att sluta med mellandagsreor eftersom de har vad de kallar för en "fullprisstrategi". NK håller sig till två reor om året – en

på sommaren och en på vintern. Den på vintern börjar när alla helger är över, säger Hanna Blom på NK.

– Dessutom är våra nyckelkunder som bor i och runt om i stan inte hemma under mellandagsrean. 📍

REALISATION

Realisation är ett ord som funnits i svenska språket sedan 1793.

Att realisera handlar om att förvandla en saks värde till reda pengar. Att som butiksägare ha realisation av varorna på lagret är att förvandla lagervärdet till pengar. Helt enkelt ha utförsäljning.

Realisation har gått från att vara ett verb till att bli ett substantiv.

På femtiotalet förkortades ordet realisation till rea.

Källa: Svenska Språkrådet

BLACK FRIDAY VS. MELLANDAGSREAN

LEGO: 67% av produkterna var billigare under Black Friday, medan 26% av produkterna var billigare under mellandagsrean.

PORTABLA HÖGTALARE: 51% av produkterna var billigare under Black Friday, medan 37% av produkterna var billigare under mellandagsrean.

PLAYSTATION 4: 63% av produkterna var billigare under Black Friday, medan 32% av produkterna var billigare under mellandagsrean.

FOUNDATION: 38% av produkterna var billigare under Black Friday, medan 58% av produkterna var billigare under mellandagsrean.

TV-APPARATER: 32% av produkterna var billigare under Black Friday, medan 34% av produkterna var billigare under mellandagsrean.

DAMMSUGARE: 43% av produkterna var billigare under Black Friday, medan 45% av produkterna var billigare under mellandagsrean.

Källa: Prisjakt.nu baserad på de 5 000 populäraste produkterna i de 100 populäraste produktkategorierna under Black Friday den 25/11 2016 och mellandagsrean 28/12 2016.

DOGMER SOM DÖDAR

– KNARKET, POLITIKEN OCH VERKLIGHETEN

Kampen för det narkotikafria samhället, "jakten på knarket" och nolltolerans har länge fått sätta tonen för Svensk narkotikapolitik. Kritik har i decennier riktats mot den förda politiken från FN, WHO och forskare – för att missbrukande människor dör. Politiskt har det skett vissa förändringar, även om den gamla synen "sitter i väggarna". Situation Sthlm har tittat närmare på den svenska moralen, narkotikapolitiken och självbilden, med avstamp i boken *Dogmer som dödar*. TEXT MARIA HAGSTRÖM ILLUSTRATION JOSEFIN HEROLF

Jonna Sohlmér låg på marken och kunde knappt röra sig. Ändå valde poliserna, som stannade till bredvid att ta med henne till stationen. Deras försök att få in henne på toaletten för ett urinprov skulle lämna efter sig blåmärken på armar och ben. Hon var en brottsling som skulle straffas för narkotikabrott, inte en människa som behövde akutvård.

Något urinprov klarade hon inte av att lämna, i stället låg hon kvar inne på stationen tills någon påpekade att hon började bli blå i ansiktet och måste tas till akuten. På sjukhuset fick hon naloxon, motgiftet som häver en heroinöverdos.

Det räddade hennes liv.

Poliserna fick en utskällning av läkaren – det hade varit nära att hon inte överlevt.

Hon har senare ställt sig frågan: hur kunde det vara viktigare med ett urinprov än att rädda hennes liv? Hon tycker att svaret går att finna i Sveriges narkotikapolitik.

– Som brukare av narkotika känner man väldigt mycket att det är straffmentaliteten som styr, hur man blir behandlad. Det som media kallar ”jakten på knarket”, jakten på knarkarna, säger Jonna Sohlmér i dag, 33 år, några år efter den överdosen.

– Jag tror verkligen inte att de här poliserna var illvilliga, de hade bara fått inpräntat att narkotikabruk ska straffas bort. Men nåstans blev det så talande – i stället för att se att här ligger en sjuk människa som behöver intensivvård, så körde de mig till arresten.

I Sverige har vi länge strävat efter att bli ett narkotikafritt samhälle.

Det har funnits en nolltolerans mot droger, inget ska göras för att ”underlätta” narkotikaanvändarens liv för då ”sänds fel signaler”. Torkel Richert, socionom och forskare vid Malmö högskola, menar att andemeningen har varit att ”det ska vara svårt att vara knarkare”.

Moral i stället för forskning har fått styra.

Och den uppfattningen har funnits kvar genom åren, och gör det på många sätt än i dag, som Stockholms brukarförenings ordförande Niklas Eklund säger:

– Det sitter i väggarna.

Tillsammans med Mikaela Hildebrand, som i många år har jobbat på FN:s aidsprogram UNAIDS, tog han initiativ till boken *Dogmer som dödar: vägval för svensk*

narkotikapolitik som kom ut tidigare i år. Där samlade de ett flertal av landets främsta experter på området, som skriver om den senaste forskningen och vad Sverige behöver göra för att sänka den narkotikarelaterade dödlighet som i dag är bland den högsta i västvärlden.

Börje Olsson, sociolog och professor på Stockholms universitet, beskriver missbrukssituationen i landet som allvarigare än någonsin i modern tid.

Författarna är överens om att Sveriges narkotikapolitik, som mer byggts på ideologi än vetenskap, inte är något att vara stolt över, tvärtom. Markus Heilig, beroendeforskare och professor i psykiatri, skriver:

”För min del står åtminstone en slutsats klar: när jag hör ordet ideologi osäkrar jag numera min revolver.”

VI BACKAR ETT halvt sekel, till sextioalet. Niklas Eklund kommer ihåg hur det var.

– Jag började knarka 1968 när jag var 13 år. Jag tillhör dem som har varit på pojkskolor och ungdomshem. Amfetamin var då

en ”tjuvdrog” som användes mest av socialt utslagna, kriminella och prostituerade. Men folk tyckte inte illa om när för att den var socialt utslagen. Människor som hade problem skulle man hjälpa.

Niklas Eklund studerade till socionom och började jobba inom ”socialsvängen” under sjuttioalet, på socialjouren samt en fältstation.

– Den liknade vår verksamhet här, fast det var kommunen som drev den.

Han sitter inne på sitt kontor hos Stockholms brukarförening, en organisation av och för människor som använder narkotika. Hit kan man bland annat komma för stöd, gemenskap och för att byta till rena sprutor. På väggarna häng-

er affischer med budskap som "Support. Don't punish." och en minnestavla med namn på medlemmar som inte längre lever.

- Allt vände i Sverige nån gång i slutet på sjuttioalet och i början av åttiotalet. Det hände nåt när heroinet kom - rädslan för död. Det var också i samband med att aids kom, säger Niklas Eklund.

Han tror att de liberala vindarna som blåste över Europa också spelade in.

- Det var prestation som mättes och "du kan bli miljonär". Från att ha pratat om kollektivet så var det mer "vad är det i det för mig?" Det gjorde också att de som inte tillförde samhället nånting, som narkoma-

ner, alkoholister och psykiskt sjuka, skulle sköta sig själva.

Nykterhetsrörelsen gick från att ägna sig åt alkoholfrågan, där total avhållsamhet gällde, till att också ta sig an narkotika.

- Den enda kunskap man hade om missbruk innan var alkohol. Och att tro att alla typer av droger har samma förlopp och samma behandlingspotential, det är lika dumt som att tro att jorden är platt, säger Niklas Eklund.

Men det fanns en behandling som hade visat bra resultat för människor med heroinberoende - förskrivning av metadon. Men en behandlingsform med ett läkemedel mot narkotikaberoende var svårt att få ihop med nolltoleransen mot droger.

När den svenska professorn Lars Gunne startade den första metadonmottagning i Sverige på Ulleråker i Uppsala kom han att bli motarbetad från både politiskt håll och så småningom också av Socialstyrelsen, som reglerade behandlingen. Antalet patienter som kunde få behandling begränsades. Kötiderna var så långa att många dog i väntan på läkemedlet.

Under åttiotalet var psykiatrikern Nils Bejerot en inflytelserik opinionsbildare, så pass att han kom att kallas "den svenska narkotikapolitikens fader".

- Han hade teorier om att det var en samhällssvulst, att det måste behandlas som en epidemi, knarkarna skulle isoleras, säger Niklas Eklund.

Varför tror du att man var så rädd för människor som använder narkotika?

- För att det var ett miss-

lyckande. I Sverige hade vi lösningar på allt, vi hade ett bra socialt fungerade system, tyckte vi. Självbildningen var att vi var ett bra land, vi växte, byggde bostäder, alla hade möjlighet att gå i skolan - och ändå fanns det människor som använde narkotika. Då blev det att "de väljer det här livet" och att det är moraliskt fel. Ingen kunde förstå: varför gör de så här? Och ingen frågade.

KARIN RÅGSJÖ, SOM nu företräder Vänsterpartiet i socialutskottet, jobbade i början av åttiotalet som fältassistent. Hon menar att Nils Bejerot fanns som en "husgud" hos många socialarbetare. Det skulle vara ordning och reda, med tvång. I *Dogmer som dödar* skriver hon om "smitt-teorin": "Folk smittade varandra med missbruk ungefär som vid tbc, att lätta droger ledde över till tunga. Det är inte sant. Många unga har provat cannabis men ytterst få har fortsatt med amfetamin, heroin och så vidare."

På nittioalet jobbade hon på Folkhälsoinstitutet. När en konferens om europeisk narkotikapolitik skulle arrangeras fick hon i uppgift att ta in talare. Hon ville ha debatt och inte bara ha med åsikter som var "bejerotska". Hon möttes av motstånd men fick till slut igenom att de två kriminologforskarna Henrik Tham och Leif Lenke, som kritiserade de repressiva metoderna i narkotikapolitiken, skulle vara med.

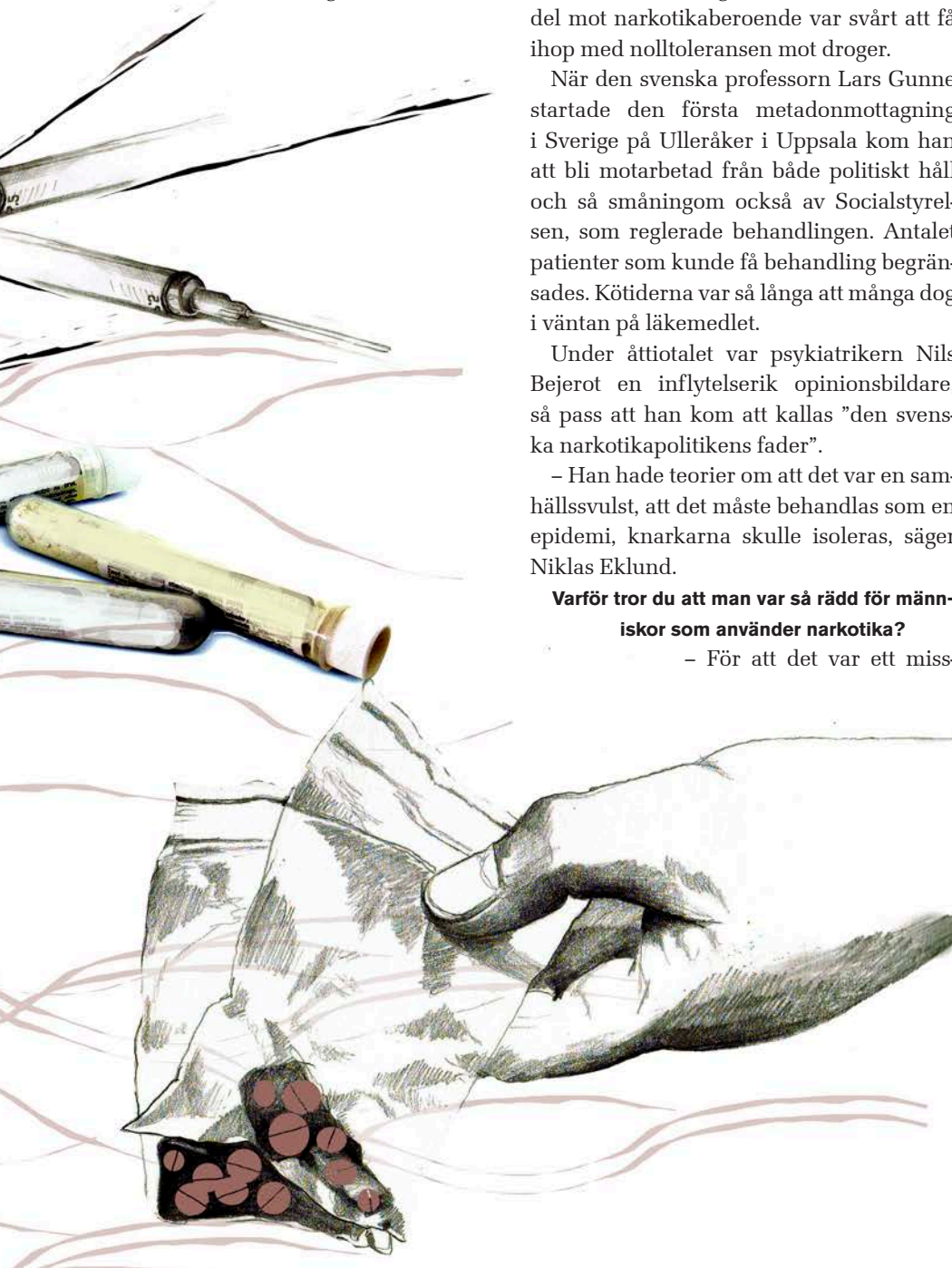
Hon minns buropen från publiken mot dem. Hon beskriver det som "hat i luften".

Enligt Markus Heilig fördubblades den narkotikarelaterade dödligheten på nittioalet. Hans frustration över narkomanvården övergick då till ett fysiskt illamående. Som chef för beroendevården i södra Stockholmsregionen kunde han se deras remisser till metadonprogrammet försvinna i "ett svart hål". Han skriver i *Dogmer som dödar*:

"Jag hade ont i magen varje morgon på väg till jobbet. När jag kom fram väntade patienter vi skulle ha kunnat hjälpa, men som vi i stället fick se bli allt sjukare och i många fall dö. Jag argumenterade och debatterade, men kom ingen vart. Medan patienter dog tävlade politiker av alla kulörer om att vara bäst i sporten "kamp för ett narkotikafritt samhälle". Det ingick av nån anledning att ogilla läkemedlet metadon. Tävlingen pågår än."

DET ÄR 2017 och en fredag i oktober.

Johan Kakko, som förr var överläkare på ►

Beroendecentrum i Stockholm, är på tillfälligt besök i stan. På ett café vid Globen äter han en smörgås innan ett besök hos Stockholms brukarförening. Där ska hans föreläsning filmas, en föreläsning som handlar om skador som uppstår i hjärnan vid ett heroinberoende, hur läkemedel skapar balans, men också om vad som kan leda till återfall och hur mindfulness kan hjälpa.

Han har flera gånger blivit intervjuad i Situation Sthlm om sin forskning om läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende, där hans forskning kunnat visa att om personer lätt och snabbt kommer in i behandling och inte skrivs ut på grund av återfall eller sidomissbruk, så räddar det liv.

Forskningsresultaten var en motsats till hur de svenska föreskrifterna såg ut – fram till nyligen – med krav på ett års dokumenterat missbruk för att få behandling, att medicinen kan tas ifrån en vid återfall och sidomissbruk och att det därefter följdes av en spärrtid från behandling på flera månader.

Höga trösklar in och låga trösklar ut, när det enligt Johan Kakko borde vara låga trösklar in och höga trösklar ut.

Han påpekar att forskarna Lars Gunne och Leif Grönbladh i sina studier visat att heroinberoende personer som står på väntelista till behandling har en 63 gånger förhöjd dödlighet jämfört med de som kommer in i behandling. Och att överdödligheten hos patienter som skrivs ut ur behandling ofrivilligt är lika hög som om de aldrig fått någon behandling alls.

Johan Kakkos forskning fick stor uppmärksamhet internationellt, men i Sverige möttes den mest med tystnad. När han vid ett tillfälle presenterade sina forskningsresultat för dåvarande biträdande socialminister Maria Larsson (kd) avslutade hon mötet med att tacka honom för "hans synpunkter".

Hans forskning ledde aldrig till några stora förändringar inom beroendevården – då.

När vi träffas på caféet har jag inte sett honom på flera år. I planeeringsarbetet inför *Dogmer som dödar* nämndes han också som "en röst som tystnade för tidigt".

– Jag har inte tystnat, säger han.

– Jag står inte på barrikaderna på det sätt jag gjorde tidigare, men jag har inte lämnat området.

2009 tog han tjänstledig för att skriva boken *Heroinberoende* och därefter fick han inte komma tillbaka till sitt tidigare jobb på beroendemottagningen.

– Jag blev erbjuden att jobba på en alkohommottagning i stället, så långt bort från Stockholms city som möjligt. Jag försökte förklara att jag inte kan alkohol, men det var det enda de erbjöd. Det innebar att jag inte kunnat fortsätta jobba med det som jag har forskat om och var duktig på.

Blev du motarbetad?

– Nedtystad framförallt. Jag hade kunnat ha en diskussion om mina forskningsresultat, men den uppstod aldrig. Det är därför jag kallar mitt kapitel i *Dogmer som dödar* för "Killing by Silence". Hur man dödar ny kunskap genom att inte prata om den. Men det är egentligen inte min avhandling man dödade, det är brukarna.

I dag forskar Johan Kakko på deltid på Umeå universitet om återfall. Han vikarierar ibland också på mottagningen Solstenen i Skåne.

– När jag kom dit insåg jag att jag där kunde jag jobba precis utifrån mina forskningsprotokoll. Det var ju jättekul.

Han sitter också med i en nordisk fristående fakultet med experter, som bland annat tittar på om de kan skapa ett bästa behandlingskoncept för Norden.

– Kanske kan det bli en ögonöppnare. Så jag är inte helt borta, men jag kan känna en större och större längtan till att

jobba som narkomanvårdsläkare. Jag tror att jag kommer att göra det igen.

Johan Kakko har inte tystnat.

TYSTNADE GJORDE INTE heller Nikoletta Jozsa, socionom och gruppleddare för Liberalerna i Järfälla, trots att många försökte få henne att göra det.

Hon jobbade bland annat för att införa den internationellt beprövade boendemodellen Bostad först, där en hemlös person får en lägenhet utan att behöva vara drogfri först, till skillnad mot den "trappstegsmodell" som används mest i Sverige. Där personen måste kvalificera sig i olika steg för att ta sig uppåt i boendetrappan mot det sista trappsteget – en egen lägenhet.

Många klarar aldrig att nå det översta steget.

Nikoletta Jozsa skrev debattartiklar och la politiska förslag. Kollegor från i stort sett samtliga partier kontaktade henne och ville ge "välvilliga råd". De menade att hon måste tänka på karriären och rådde henne att satsa på mindre kontroversiella frågor och

otaliga gånger tidigare, för att få rena sprutor vilket gjort att hon kunnat hålla sig förhållandevis frisk, men framför allt var det en frizon där hon inte blev dömd.

– Där kände jag mig behandlad som en jämlik människa. Det var ett ställe att känna sig trygg och inte som smuts. De försökte aldrig övertala eller tvinga mig till nåt utan stöttade mig där jag var. Men när jag väl ville ha hjälp gjorde de allt i sin makt att hjälpa mig. Det var dit jag gick direkt den dagen jag ville sluta.

När hon hör påståenden om att sprutbyten "hjälp missbrukare att knarka" blir hon arg. Tvärtom menar hon att genom att hållas så frisk som möjligt blir "vägen tillbaka" lättare. Ju sjukare någon är, desto svårare är det.

I dag studerar Jonna Sohlmér till socionom och vill jobba med narkotikapolitiska frågor. Hon driver också Instagramkontot "Envanligdag utan heroin", med över 10 000 följare. Där skriver hon om sin tillvaro och hur det är att vara metadonpatient.

– Jag tycker att det fortfarande är ganska

HUR MAN DÖDAR NY KUNSKAP GENOM ATT INTE PRATA OM DEN. MEN DET ÄR EGENTLIGEN INTE MIN AVHANDLING MAN DÖDADE, DET ÄR BRUKARNA. Johan Kakko

att inte använda uttrycket "harm reduction".

Harm reduction, det vill säga insatser som syftar till att minska skadorna för människor som använder narkotika, som under tiden håller dem vid liv och så friska som möjligt.

Hon fick ta emot personangrepp via mejl, telefon, på möten och i medier, men det fanns också de som uppmuntrade henne. 2016 fick hon igenom Bostad först i Järfälla. Bostad först finns sedan några år tillbaka även i ett flertal städer, tack vare påtryckningar från olika håll, däribland hemlöshetsforskaren Hans Swärd som menar att bostad är en mänsklig rättighet.

EN DAG i maj 2010 kände Jonna Sohlmér att hon hellre ville dö än att leva som hon gjorde.

Hon bestämde sig för livet och vände sig till sprutbytet i Malmö. Dit hade hon gått

fördomsfullt. När jag säger att jag har metadonbehandling får jag ofta höra att "du är ju så normal, det syns inte på dig, du verkar helt vanlig". Jamen det är precis så det är, vi är inte konstiga främmande människor.

Hon tror att politiken som bedrivits i Sverige har skapat ett avstånd mellan dem som inte använder narkotika och dem som gör det.

– Men det känns ändå som att vi har börjat ifrågasätta det, börjat prata om harm reduction och mänskliga rättigheter, att alla medborgare faktiskt har rätt till grundläggande smittförebyggande vård till exempel. Det känns som att vi börjar gå i rätt riktning inom narkotikapolitiken.

Sverige har de senaste åren gjort en vändning.

Bland annat har lagen om sprutbyte skrivits om. Sedan mars 2017 har kommunerna inte längre möjlighet att säga nej till nya

DÖDA I ÖVERDOSER

Sverige rapporterade in 618 narkotikarelaterade dödsfall 2015. År 2004 rapporterades 188 dödsfall.

Den genomsnittliga narkotikadödligheten i EU bland personer mellan 15 och 64 år beräknas till 21 personer per miljoner invånare. I Sverige är siffran fem gånger så hög: 100 personer per miljoner invånare. Bara Estland har fler: 103.

Opioider, ett samlingsnamn för bland annat heroin, metadon och substanser i smärtstillande läkemedel, är vanligast vid dödliga överdoser.

Kriterierna för räkningar av dödsfall är desamma i alla länder. Men det finns ändå svårigheter som beror på olika rapporteringsmetoder. I Sverige finns bra utredning och registrering. I vissa länder kan dödsfallen vara underskattade.

Källa: EU:s narkotikabyrå EMCDDA

sprutbytesprogram. Beslutet ska helt och hållet vara landstingens. Men trots att flera sprutbyten öppnats och fler är på gång att öppnas, så ligger Sverige efter. Jämfört med våra Nordiska grannländer är det betydligt färre som nås av rena sprutor men fler som har hepatit c och hiv.

– I Sverige finns det en svart marknad för begagnade sprutor. Ute i landet berättar folk att de är flera som delar verktyg som använts i två månader och som de sitter och filar på, säger Niklas Eklund, som skulle vilja se att sprutor fanns på apotek, dagverksamheter, på nätet och uppsökande verksamhet.

I BÖRJAN AV 2016 – ett halvt sekel efter att den första metadonstudien kom – gjorde Socialstyrelsen flera ändringar i föreskrifterna för läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende. Det tidigare kravet på att en person måste ha ett års dokumenterat missbruk för att få behandling förändrades till att läkaren själv gör en bedömning att missbruket varit årslångt. Patienten får även möjlighet att successivt själv hantera sin medicin efter tre månader i stället för som tidigare först efter sex månader.

Att en person använder andra droger och alkohol under behandlingen anges inte längre i föreskrifterna som ett skäl till att skriva ut patienter från programmet. När en patient skrivs ut mot sin vilja ska det finnas medicinska skäl till detta och beslutet tas individuellt och av läkaren. Också spärrtiden på tre månader togs bort. ▶

Men föreskrifterna tolkas olika över landet.

– I Stockholm och i en del andra stora städer funkar det ganska bra. Men på en del håll i landet slänger man fortfarande ut folk hej vilt, man tar inte in några nya människor och säger att det är flera års kö. När vi frågar om de inte tänkt utöka verksamheten blir svaret att det inte är aktuellt, säger Niklas Eklund.

Johan Kakko är glad över att föreskrifterna äntligen har förändrats, men även han har sett att de följs olika.

– När jag sitter i Skåne, där det är fritt vårdval, kommer det patienter från mellan-norrland. De flyttar ner till Skåne, skriver sig i nån kyrka eller var som helst de kan, för att kunna välja vilken mottagning de vill där. Det blir problematiskt, hur planerar man långsiktigt? Men det talar också om hur desperat situationen är på vissa ställen i landet.

Att föreskrifterna följs kontrolleras av Inspektionen för vård och omsorg, IVO, som gör inspektioner vid anmälningar och när de fått indikationer på att något inte fungerar.

Mottagningar kan då få förlägganden.

Enligt Gudrun Kågström-Lindberg, inspektör på IVO, finns det inget i föreskrifterna som säger att ett landsting måste erbjuda den här behandlingen. En mottagning bryter inte mot föreskrifterna när de inte tar in fler patienter och har långa köer.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att följa upp effekterna av föreskrifterna. Resultatet ska redovisas senast 31 december 2017.

TROTS MÅNGA FÖRBÄTTRINGAR finns det en hel del kvar att göra.

Torkel Richert, socionom och forskare vid Malmö högskola, påpekar i *Dogmer som dödar* att det internationellt finns en rad olika insatser för att minska den narkotika-relaterade dödligheten, så som utbildning om riskfaktorer och rätt agerande vid överdoser, injektionsrum och naloxonprojekt.

Naloxon, som häver överdoser av opioider, är ofarligt och har länge använts inom akutsjukvården. I januari 2017 avslag Läkemedelsverket både Skånes läns landstings och Stockholms sprutbytes ansökningar om att i en studie dela ut en nässpray med nalox-

on. Sedan 17 maj kan däremot en naloxon-spruta ordineras av läkare till patient.

– Men naloxon är inget jag kan använda på mig själv vid en överdos. Det är nåt som behöver finnas hos tunnelbanepersonal, poliser, anhöriga, brukare själva – det behöver finnas spritt, säger Jonna Sohlmér.

Hon minns ett återfall i en lägenhet i Malmö. När hon vaknade på morgonen var hennes vän kall och blå i ansiktet. Hon ringde 112 och utförde sedan hjärt- och lunggräddning tills ambulansen kom med naloxon. Det tog 18 minuter. Han överlevde inte.

Hon har många gånger funderat på vad som hänt om hon själv hade haft tillgång till naloxon. Hade han klarat sig om han inte behövt vänta de där 18 minuterna?

– Jag vet inte om det hade ändrat nåt, men en sak vet jag och det är att oddsen hade ökat. Det är så många som jag förlorat, som aldrig nånsin kommer att få chansen att tillfriskna. Och det måste väl vara det viktigaste – att se till att en person överhuvudtaget är i livet. Vi behöver naloxon, sprutbyten, harm reduction, för att döda brukare aldrig tillfrisknar. ☹

Socialministern: "Vår narkotika- politik är baserad på ett folkhälso- perspektiv."

UTVECKLINGEN I EUROPA går från fokus på brott till fokus på hälsa, med mer harm reduction.

För ett år sedan sa dåvarande folkhälso-
minister Gabriel Wikström (s) till Situation
Sthlm att även Sverige går åt det hållet nu.
Vad som lett fram till svängningen i den
svenska narkotikapolitiken är enligt soci-
alminister Annika Strandhäll (s), som tagit
över frågorna efter Gabriel Wikström, att
det har varit viktigt att "sätta de faktiska
resultaten i fokus".

– Människor med narkotikamissbruk
eller beroende ska ha tillgång till effektiv
behandling, smittskyddsinsatser och psy-

KRISTIAN POHL/REGERINGSKANALEN/ET

kosocialt stöd, säger
Annika Strandhäll
som också berättar
att hon vill nå visio-
nen om ett samhälle
fritt från narkotika.

– Jag vill lyfta
fram att vår narkoti-
kapolitik är baserad
på ett folkhälsoperspektiv. Därför ser vi
en restriktiv politik som ett viktigt medel,
vi arbetar mycket aktivt för att minska
tillgången till narkotika, men inte som en
målsättning i sig. Vi ska nå våra mål och
minska skadorna på smartast möjliga sätt.

Hon uppger att sprutbyte har varit viktigt
för regeringen och att det ska vara möjligt
för fler att få tillgång till rena sprutor. WHO
rekommenderar också injektionsrum, men
det är en fråga som regeringen inte tagit ställ-
ning till, meddelar Annika Strandhäll. WHO
vill också se en bred förskrivning av naloxon.

till naloxon och på så sätt rädda fler liv. Upp-
draget ska redovisas senast 31 december.

Enligt WHO:s rekommendationer bör
länder utveckla lagar och regler som syftar
till att avkriminalisera narkotikaanvänd-
ning. Men det vill inte socialministern.

– Vi tror inte att det löser problemet.
Avkriminalisering ger felaktiga budskap
om att narkotikan är ofarlig.

**Sveriges narkotikapolitik har fått kritik, men
har den haft några positiva effekter?**

– Det tar alltid lite tid innan nya insatser
syns i den officiella statistiken, men vi vet att
de insatser som regeringen genomför är vik-
tiga. Varje liv som räddas spelar roll. Statisti-
ken visar att unga som börjar använda nar-
kotika är mycket låg i Sverige. Där har vår
narkotikapolitik haft effekt. Å andra sidan
är den narkotikarelaterade dödligheten hög.

– Även om det är vanskligt att jämföra
dödlighet mellan länder så tar regeringen
det på högsta allvar. Vi arbetar mycket
aktivt med frågan, och har gett Socialstyrel-
sen och Folkhälsomyndigheten flera upp-
drag för att komma till rätta med det. ☹

**Folktandvården finns
till för alla människor
i alla åldrar**

Hos oss får du inte bara den bästa allmän- och
specialisttandvården, eller den bästa medicinska
tandvården när du har behov. Du får också före-
byggande tandvård. I mer än 75 år har vi hjälpt
svenska folket att få en bättre munhälsa.

Välkommen att läsa mer och boka tid!
www.folktandvardenstockholm.se

**Funderar du över dina
alkoholvanor?**

**RING 020-84 44 48
och prata med våra rådgivare.**

**Det är kostnadsfritt,
du kan vara anonym
och ringa från
hela landet.**

Läs mer på alkohollinjen.se

Ett löfte om en bättre framtid.

Ett bevis på att jag klarar mer än jag tror.

En chans att börja om.

En möjlighet att stänga om mig och mitt.

Ett utrymme för drömmar.

FOTO: YANAN LI

Tak över huvudet ger luft under vingarna

SHIS Bostäder vet att ett eget boende är mer än bara skydd mot regn och kyla. I över 50 år har vi arbetat för att Stockholms stad ska kunna ge alla människor en egen bostad. Ett eget hem

ger trygghet som kan föda tillit, framtidshopp och drömmar. Vi ger stockholmare som tillfälligt står utanför bostadsmarknaden en möjlig väg tillbaka in i värmen.

SHIS Bostäder
MER ÄN TAK ÖVER HUVUDET

www.shis.se | En del av Stockholms stad

VI&DOM

EN UTSTÄLLNING
OM HATBROTT

Polismuseet

Ge alla barn en
chans i skolan så
slipper de ha ont i
magen i jul.

Barn i behov.se

Föräldranätverket Barn i Behov
kämpar för elever med särskilda behov i skolan

Ge arbetstillfälle till människor i utsatthet

Blixtjobb tar uppdrag inom en mängd olika områden såsom städning, lättare hantverksjobb, målning, flyttjälp, skottning med mera.

Du som anlitar Blixtjobs tjänster får inte bara ett arbete utfört. Du gör en ovärderlig insats, såväl för samhälle som för människa.

För mer information, vänligen kontakta:
blixtjobb@stadsmissionen.se
tel: 08-68 42 3491

STOCKHOLMS STADSMISSION

/Blixtjobb

I Orminge har Markku Ranta fått både en bostad och nya vänner. Den lilla parken bakom centrum är en träffpunkt där ingen behöver vara ensam. BERÄTTAT FÖR LAURA PYNNÖNEN FOTO MARTINA HOLMBERG

MIN PLATS

Min syrra bodde här i Orminge för en 30 år sen, då var jag här mycket. Det är trevligt här, folk är rätt vänliga. Jag bor ungefär tre kilometer härifrån uppför backen. Jag flyttade hit för åtta månader sen. Innan det bodde jag en period på Kurön. Det är ett behandlingshem som ligger ute i Mälaren. Där träffade jag han som jag bor hos nu. När han sa att han hade ett rum att hyra ut i sin villa tvekade jag inte en sekund. Det är inte så lätt att få tag i bostad. Förut bodde jag på härbärgen och sånt.

Huset här bakom heter Röda längan, som färgen kanske antyder. Här vid bänkarna brukar vi samlas när det är fint väder. Jag kände knappt nån när jag flyttade hit. När jag gick ner till centrum en dag visade det sig att det satt folk här. Jag gick hit och började prata med dem och fick kontakt på en gång. Vi träffas på morgnarna och sen sticker alla

åt sina håll, eller så sitter man kvar. Vilket som. Vill man inte åka in till stan behöver man inte det. Det finns alltid nån att prata med här. Man kan sätta sig och ta en cigarett, eller kanske en bira nån gång. Ibland sitter jag och spelar gitarr.

I mitten av torget är nån form av minnesmärke för en tjej som dog. Hon var tydligen här mycket. Det var före min tid så jag kände inte henne. Men de jag umgås med gjorde det, så de har berättat en hel del. Det är väl fint att minnas nån som en gång varit här och inte längre är med oss. Det brukar det stå ett ljus som brinner där men nu har det tydligen slocknat.

Vi är väl ungefär fem, tio stycken som hänger här. Det beror på vädret också. Nu när det börjar bli kallt så är det väldigt tomt. Men det kan man ju förstå. Jag får väl hitta på nåt annat att göra nu. Det blir väl att lägga sig i ide över vintern. ☹

Lisa, 22 år: Farstas socialtjänst kastade ut mig på gatan – Equal anmäler flera liknande fall till IVO

LISA, 22 ÅR, har ett drogberoende och lever med psykisk ohälsa. Nyligen hade hon sin längsta nyktra tid hittills. I sju månader lämnade hon rena urinprover, precis som boendet som socialtjänsten placerat henne på, krävde. Hon hade fått veta att hon snart skulle kunna få en träningslägenhet.

När hon började må sämre har hon vid många tillfällen försökt få tag på sin handläggare, utan att lyckas. Hon hade behov av hjälp och stöd, men socialtjänsten frågade henne inte om det, i stället fick hon via mejl veta att hon inte kunde bo kvar och inte längre stod i kön till en träningslägenhet.

– Det smäll till i magen. Jag hade gjort tolvstegsprogrammet, gått på möten och har kämpat som fan för rena prover. Sen faller allt. De kastade ut mig på gatan, säger hon.

Lisa har uppfattat anledningen som att hon inte längre var i ett aktivt missbruk. Trots en bakgrund med upprepade återfall och psykisk ohälsa, ansågs hon inte ha ett hjälpbehov. Socialtjänsten hänvisade henne till den vanliga bostadsmarknaden. Inom en vecka måste hon flytta ut.

– Jag har inte möjlighet att få egen bostad. Jag har skulder, inget jobb eller familj att bo hos, säger hon.

Veckan förlängdes till en månad, men sedan början av oktober har hon bott på härbärge, hos kompisar och främlingar och sovit ute. Den första helgen som hemlös lades hon in på Beroendekuten efter en överdos.

– Nu ska jag äntligen få åka på ett behandlingshem, säger hon och berättar att det är tack vare den

ideella föreningen Equals verksamhet QvinnoQraft.

Något hon önskat i flera år, men socialtjänsten har tidigare sagt nej.

LISA ÄR INTE den enda som fått sin placering uppsagd – utan vidare planering – av Farsta den senaste tiden.

– Vi kan inte se annat än att Farsta bryter mot socialtjänstlagen och för att pröva detta har vi anmält stadsdelen till Inspektionen för Vård och Omsorg, säger Staffan Lundgren, styrelseledamot i Equal, som jobbar med beroendeproblem, psykisk ohälsa och social utsatthet.

Bland fallen finns en man som är över 70 år och har alkoholproblem. Efter ett återfall avslutades hans placering på ett boende.

– Om man eftersträvar utveckling är det direkt kontraproduktivt när insatser dras tillbaka. Det blir en slags bestraffning i stället för stöd, säger Staffan Lundgren.

EFTER ATT RAPPORTEN släpptes tog Farstas socialtjänst initiativ till ett möte med Equal, som enligt Staffan Lundgren blev bra, även om de inte hade samma syn på allt.

Per-Ove Mattsson, socialchef i Farsta, säger att de hade kunnat agera annorlunda i några ärenden.

– Vi har varit lite snabba att fatta beslut, inte haft tillräcklig dialog och följt upp för dåligt. Det måste vi ta till oss. Men vi har inte fått bekräftat att det är så illa som i rapporten, det är inte nåt systematiskt.

Vilka skäl kan finnas till att säga upp en boendeplats?

– Betalar vi 35-40 000 kronor per månad ska det innefatta stöd-kontakter, program och planering – inte bara att bo. Det ska vara en del i processen att komma vidare. Ibland tar vi beslut om att avsluta och personen får bo på härbärge enligt tak-över-huvudet-garantin. Vi är ingen bostadsförmedling och inte kravlösa.

Equal driver själva ett träningsboende. Placeringarna brukar vara på tre månader, ibland längre. Men från Farsta är uppdragen återkommande på bara 14 dagar.

– Det blir svårt att göra en planering som ska leda nånstans. Det är viktigt att det finns stabilitet i boendet, säger Staffan Lundgren.

Per-Ove Mattsson uppger att det kan vara akuta lösningar när det är oklart om personen ska bo just där. Han tillägger att de också brukar ha längre placeringar.

Gällande Lisas fall kan han inte uttala sig på grund av sekretessen.

– Däremot är jag av uppfattningen att om klienten uppfyller sina åtaganden i en planering där det finns ett delmål att erhålla stöd i form av en träningslägenhet så ska det vara mycket speciella omständigheter som gör att man bedömer det nödvändigt att bryta pågående planering från socialtjänstens sida.

FOTNOT Lisa heter egentligen något annat.

MARIA HAGSTRÖM

Nytt sprutbyte öppnar vid Gullmarsplan

PERSONER SOM INJICERAR narkotika ska få större tillgång till rena sprutor i Stockholm. Nästa år öppnas en till sprutbytesmottagning, som ska ligga vid Gullmarsplan. Sedan tidigare finns en på S:t Görans sjukhusområde, samt en "inofficiell" hos Stockholms brukarförening i Slakthusområdet.

Den nya mottagningen ska avlasta den vid S:t Göran, som har cirka 150 besökare per dag, och förhoppningen är att nå ut till fler.

– Vi vill hjälpa fler människor som i dag befinner sig i en utsatt situation att skydda sig från risker, och samtidigt nå ut till fler med testning och beroendevård. Syftet med sprutbyte är inte bara att hindra ett riskfyllt delande av sprutor utan också att kunna erbjuda fler människor möjlighet till hälsa och vågar ut ur missbruk, säger Jessica Ericsson (L), ordförande i landstingets hälso- och psykiatrierberedning.

Mottagningen är tänkt att drivas av Beroendecentrum Stockholm och väntas öppna i april. Dessutom utreder landstinget om länet också kan få mobil verksamhet.

– Sprutbytesprogrammet har gjort stor skillnad för människor som traditionellt sett glömts bort. Vi vill fortsätta utveckla verksamheten genom en mobil verksamhet, säger Jessica Ericsson.

MARIA HAGSTRÖM

4 miljoner färre fyllor. Så mycket har berusningsdrickandet minskat i Sverige mellan 2004-2016.

Antalet "intensivkonsumtionstillfällen", drickande som motsvarar en flaska vin, under ett år har därmed sjunkit från 82 till 78 miljoner. Främst är det de yngre, 17-29 år, som dricker mindre, visar rapporten från CAN. Bland de äldsta, 65-84 år, har konsumtionen däremot stigit – 75 procent hade druckit under de senaste 30 dagarna. Det är främst äldre kvinnor som står för ökningen. Men det är fyra gånger vanligare bland män att berusningsdricka varje vecka, sett till alla åldrar.

VICKY NÖJESPRODUKTION OCH 2ENTERTAIN PRESENTERAR

GENTLEMANNEN

En musikalkomedi om
KÄRLEK & MORD

HENRIK
DORSIN I 8 OLIKA
ROLLER!

KÖP ROLIGASTE JULKLAPPEN!

SUZANNE REUTER HENRIK DORSIN ANDREAS T. OLSSON

Sara JANGFELDT Emmi CHRISTENSSON *Stor Ensemble & Orkester*

REGI MARKUS VIRTA ÖVERSÄTTNING CALLE NORLÉN PRODUCENT JOHAN VON DER LANCKEN EXEKUTIV PRODUCENT VICKY VON DER LANCKEN MEDPRODUCENT BOSSE ANDERSSON SCENOGRAFI/KOSTYMDISIGN NIGEL HOOK
KOREOGRAFI GUNILLA OLSSON KARLSSON KAPELLMÄSTARE/ARRANGÖR JOHAN SIBERG MASK-/PERUKDESIGN DAVID JULIO LJUSDESIGN PALLE PALMÉ LJUDESIGN OSKAR JOHANSSON

BOKA:
SHOWTIC.SE
08-20 50 00

PREMIÄR 25/1 - SPELAS ENDAST VÅREN 2018
A GENTLEMAN'S GUIDE TO LOVE AND MURDER BOOK AND LYRICS BY ROBERT L. FREEDMAN MUSIC AND LYRICS BY STEVEN LUTVAK
BASED ON THE NOVEL ISRAEL RANK BY ROY HORNIMAN. PRESENTED BY ARRANGEMENT WITH MUSIC THEATRE INTERNATIONAL (EUROPE)

OSCARS
TEATERN

MED EGNA ORD

KORT SAGT & POESI

Önskan

● Nu har vintern kommit, älskar vintern men inte kylan. Visst, det spelar ingen roll för snart är det sommar igen. Först ska vi träffa tomten, så får vi väl se om man har varit snäll i år igen. Kanske en liten julklapp eller biljett till Spanien hade varit trevligt. Man önskar sig olika saker, men det som är det viktigaste är hälsan och tålmod.

Den här julen ska jag försöka jobba så mycket jag kan. Men tänk positivt, snart är det sommar och värmen kommer.

Tack Situation Sthlm för att ni finns.

406

Åka

● Jag åker inte med Volvo, BMW eller Mercedes. Nej. Jag åker inte med Trabant, IFA eller V4 –Citroen. Jag åker med tunnelbana och änglavakt. Fattig mans Mercedes, Trabant och det allihop. Tunnelbana med bullriga, överfulla vagnar, säkert och miljövänligt. De enda gaser som släpps till naturen är mina egna.

LIVINGSTONES

Trängselskatt

● Nu har det blivit så trångt inne i stan att snart är bilköerna så långa att man väl åker på parkeringsböter mellan rödlysena.

DAGGE

Titta upp från skärmen

● Jag satt och lyssnade på radio. Då började de spela en låt som hette "Mikrofonkåt". Jag lyssnade och då tänkte jag på alla mobilzombier som alltid går med lurar i öronen och snackar i sladdens mikrofon. Då undrade jag om låten handlar om den gruppen, som bara växer lavinartat. Snart sitter de väl vid samma bord och pratar via telefon bara för att de inte träffas annat än i telefon. Skumt. Tycker jag.

DAGGE

På väg mot nya tänder

● "Och vad önskar du dig i julklapp?" Ett gäng nya tänder uppe och nere och eftersom du frågar så önskar jag bli sövd för att vakna upp och möta en spegelbild fylld av en leende mun där vitgnistrande tänder glimmar och vittnar om att min önskan är uppfylld.

Men nu till verkligheten. December förra året gjorde jag en undersökning för att få ett kostnadsförslag. 80 000 kronor skulle det kosta. Nere på knä var jag redan, mottagningen gick ut med att de hjälpte till att söka pengar från fonder, en fördel tänkte jag då jag har kraftigt motstånd till pappershantering. Det skulle visa sig att det inte skulle vara lindrigare innan dom hade skickats fram och tillbaka, det var namnunderskrifter som saknades och så vidare. Fast jag tagit hjälp av människor som är vana att hantera ansökningar tog det närmare ett år innan jag fick napp och det var dags att komma på nytt besök.

Jag skäms för att jag inte är överlycklig, men minnena kommer upp från min barndom i mitten av sextioalet då jag mer eller mindre levde på godis

och varm söt choklad som jag doppade mina mackor i för att undvika smärtan. Det hjälper inte att vara arg på mamma för att hon inte köpte tandborste och tandkräm eller uppmuntrade mina tandläkarbesök. Hon blev i stället arg och skällde ut tandsköterskan då hon kom hem till oss för att hämta mig – nej jag fick inga bokmärken.

I måndags var jag på besök och det har gått ett år så det är dags att uppdatera. Upp i stolen in med lera och avgjuta tänderna, sen bita i plastgrejer medan en sköterska plåtar med kamera sen tandstatus: blödande tandkött och det ordet som jag hade förträngt – tandlossning.

Jag har lagt ner mycket tid på att oro mig för att det inte ska finnas några tänder kvar att rädda, att jag ska få värsta inflammationen så jag inte kan vara med och sjunga på konserterna vi i Gatans röster haft under det gångna året.

Mardrömmar där mina tänder bara ramlar ut på mannagrynsgröten och lägger sig som pärlsocker över kanelen. Två gånger har jag fått gå

akut för att provisoriskt fylla ett hål. Inte känns det bättre av att träffa alla bröder och systrar som är i liknande situationer, tandvård är en klassfråga. Jag har en väninna i kören som har blivit så illa misshandlad att hon inte kan ha en brygga utan måste göra en operation och bygga upp en ny käke genom att ta en bit från höftbenet. Hon har varit ren från missbruk i 13 år, en av mina förebilder vilken kämpar hon är. 100 000 skulle det kosta att bygga upp hennes mun så hon kan stå framme i kören och le i stället för att gömma sig längst bak. Då får hon avslag från sin soc och inte kan det kännas lättare för henne att höra att mannen som misshandlat henne erbjuds plats på behandling. Jag för min del håller med Strindberg: "Det är synd om människan".

I dag ska jag träffa en specialist på tandlossning.

Gud ge mig sinnesro att acceptera det jag inte kan förändra, mod att förändra det jag kan och förstånd att inse skillnaden.

IRENE

CHLO CREATIVE DOMINUS

Djävulens dans

● I dag ska jag lära en hur man dansar djävulens dans. Det är då man har förstått att man aldrig får en ny chans. När man en gång tagit sina första steg åt detta håll. Är det bara en sak som gäller och det är rock'n'roll, whisky, vodka och ett alkoholens misär. Piller, amfetamin eller heroin. Allting kommer att sluta på slutet av vägen där vi vandrar, du och jag och alla andra. Det finns ingen stege till himlen, inte heller någon motorväg till helvetet. Och så var det med.

MARKKU

Hon

● Hon som mig fann bland tomma flaskor och glas verkade så äkta och sann, jag var på väg att gå i kras. Hon fick mig att stå rak, pekade på möjligheter, hon hade stil, jag hade smak, men äldre än vi två tillsammans var våra egna hemligheter. Samt allt det som var mitt och knas. Aldrig med henne ens en dag obekvämt att vara jag, vara äkta, vara naken. Självacceptans, stor del av saken. Sedan så en dag såg hon mig förbi i kärleks saknad blev jag svag, långsamt sprack vårt vi. Vi gick vid sidan av ett svar sedan vidare åt varsitt håll tills vårt vi var noll, i stället för att stanna kvar.

JAN WALLIN

Lägenhet

● Här kan man sitta i skogen och titta på björkarnas gula blad och tallarnas ståtliga längd där dom vajjar i vinden, molnen far förbi, precis som min fantasi. Eller ja, fantasi? Det är nog snarare ett önsketänkande... Tänk om... eller också snarare vad jag vill. Jag börjar bli gammal och tål tydligen inte kylan längre, för jag får nässelutslag när det är kallt ute fast jag har ordentligt med kläder på mig när jag säljer Situation Sthlm.

Man sitter och tänker, önskar. Önskar att det fanns en lägenhet

någonstans åt mig. Så att jag kan göra det som alla andra normala människor gör. Komma hem, ta av skorna, slänga av sig ytterkläderna, på med myskläder efter en varm skön dusch, i stället för att springa runt med fett hår och lukta skit.

Därefter laga en mycket god lasagne med en nyttig sallad som smakar ljuvligt. Eller bara en sådan sak som att kunna tvätta sina egna kläder utan att behöva be om hjälp för att tvätta mina kläder. Jag kanske skulle vara statsminister?

MAGDALENA 407

Vi önskar våra
partners och
medmänniskor
en riktigt God Jul!

Bräcke
diakoni

"Det blir aldrig
något av dig"

Jag är José. Farsa. Make. Fiskar på fritiden. Gillar aktier. Gottegris. Genomsnäll. Har ett eget företag. Och ADHD.

#jagärdu #funkofobi

Ett medmänskligare samhälle

Alfvén
& Didrikson

www.alfvendidrikson.com

MED EGNA ORD

KORT SAGT & POESI

Stillhet

● När man vaknar mitt i natten och inte ens tidningsbudet har börjat jobba. En sommarkväll vid sjön när man metar. En söndag eftermiddag innan veckan drar i gång.

KERSTI

Scooter

● Nu har jag fått hem scooter och övningskort från lägenheten till hiss, mycket backning. Arbetsterapeuten var imponerad. Ska be om en del grejer till den, exempelvis vindskydd och försöka få byta ut rullatorhängaren mot låst förvaringsutrymme. Väntar på "brödburken". Nu förvarar jag den nere vid cykelstället. Måste skaffa kraftig kedja som lås när den står ute och en väst med reflexer att alltid ha i mörker. Nästa övningskörning blir i resterande huset jag bor i och sedan två gånger ute i trafiken.

STEFFI (MONACO)

Rensat och köpt brandfilt

● Jag rensade en hel hylla i skåpet på papper, inte kvar nu. Det tog en hel natt, sedan tog det cirka två timmar att komma från skåpet och upp i sängen på grund av mina sjukdomar. Mina föräldrar har varit här, de fixade min säng med flera plankor. Det är värre med fåtöljen där benen blivit uppblöjda när en luns till karl stått på knä och hoppat kraftigt i den mot min vilja.

De hade glömt specialsruvarna till sängskåpet och glashyllorna till vitrinskåpet i bokhyllan.

Jag var nyligen på bostadsmöte och de pratade om brandsäkerhet så nu har jag köpt brandsläckare. Det blev en pulversläckare i stället för skum. Jag ville ha en svart och en brandfilt, fick också tag på ett zebrarandigt överdrag till den.

STEFFI (MONACO)

Ensamma

● Morsdag, farsdag, juldag. I sig vanliga dagar bland alla andra, men ack så långa dagar för ensamma.

Familjeidyllen marscherar fram med full kraft, mammor och pappor som snackar om hur söta, söta underbara och vackra just deras barn är. Barnen som är pyntade som julgranar i sina finaste kostymer. Mamma, pappa, barn vad annars? Dessa dagar går många ensamma runt på Stockholms gator och känner sig utanför,

ensamma och misslyckade i livet.

Två barn, tre barn, igen tre barn.

Ensamma stannar en stund och tänker "varför jag går ensam, varför har jag inte fått en avkomma?" Ensamma går till Ica, köper en godispåse till tröst. I kassan bredvid står, vad annars, en flerbarnspappa och hör kassören säga 2 682 kronor, (veckoslutshandlat). Ensamma suckar, går vidare och tänker att han har mindre pengar att leva på i

månaden efter hyran och elen. Tröst-godispåsen blir tom ganska snabbt. En del från oss ensamheten väljer, en del från oss väljer ensamheten själv. Det kommer en barnfamilj mot den ensamma som går ut från idyllen. Två barn skriker, en har bajsat på sig. Mor, far och kära barn?! Nej, tänker ensamma, kanske är det nu inte i alla fall så tokigt att vara ensam och går vidare.

LIVINGSTONES

Längtan...?

● Att i ständig längtan gå utan att sin längtans mål någonsin tyckas nå, är en längtans nöd som då verkar för längtans egen död.

JAN WALLIN

Tack

● Tack för den insikt som du gav. Tack. För att du såg mig som jag var. Tack min lycka för att du inte ställde krav. Tack min ängel för att du vakat över mig. Tack, ditt hjärta lyser genom ditt kläde och din kropp. Tack min styrka för att du aldrig gett mig upp.

JAN WALLIN

Tändaren

● Jag tog med mig en tändare. Men här i mörkret kan jag just nu inte ens få eld på min cigarett för att röka. Vart tog ljuset vägen. Var det ett strömavbrott i elnätet eller en blackout i min hjärna? Vem bryr sig om det. Men helt plötsligt kom ljuset tillbaka och jag fann både min tändare och min cigarett. Det vill säga att allt känns bra. Att få röka en cigarett i dessa ljusa stunder. Amen.

MARKKU

Gatans röster fortsätter

● Jag har missat sex av åtta gig totalt med båda körerna, var med Gatans röster i Johanneskyrkan.

Det var som vanligt en insamlingsgala och sedan ettårsfirandet med dem, tyvärr var Rickard sjuk men han skickade en videohälsning. Vi sjöng många låtar och hade ett par gästartister. Innan ritade vi av våra händer, namngav pyntade

teckningar som sattes upp på en vikbar vägg med ballonger. Ingen tv-filmning tråkigt nog, de borde vetat och följt oss för det var fullsatt i Immanuelskyrkan. Vi fick varsin ros och ballonger, jag satte upp min på lägenhetsdörren men den blev snodd redan nästa dag, precis som när jag satte upp flyers om oss.

Tråkigt och elakt. Blev byte till alt

i Carolinas kör och jag har köpt sex olika hårfärger, vill ha det flerfärgat men ej kunnat fixa det då jag varit för dålig. Jag satt ner och sjöng till och med.

Gatans Röster är bjudna till genrepet på Artipelag med Rickards julkonsert och vi får fyra rätters middag.

STEFFI (MONACO)

Stadsbudskåren har egna förvaringsmagasin

Bemannade magasin ökar säkerheten

Utöver flyttjänster har Stadsbud i Storstockholm under många år även erbjudit sina kunder magasinering. Med dessa två tjänster tillsammans skiljer sig Stadsbud i Storstockholm från andra magasineringsföretag på marknaden. Medan andra företag ofta låter kunder ha fri tillgång till magasinet för att hämta och lämna gods har Stadsbud i Storstockholm fokuserat på personlig service och säkerhet. Våra magasin är även bemannade dagtid för att underlätta servicen till kund.

Samtliga magasin har hög säkerhetsklass och är tempererade för säker magasinering.

Fler valmöjligheter

När du magasinerar hos Stadsbud i Storstockholm betalar du för den plats du tar uppräknat i kubikmeter. Den minsta förvaringsmöjligheten är två kubikmeter men det finns även möjlighet att använda sig av våra träboxar i olika storlekar. Antingen väljer du att förvara dina saker på pall eller i träboxar där vi har standardboxar som rymmer fyra till åtta kubikmeter.

Standardboxen är konstruerad både för bohags- och kontorsmöbler.

Välkommen till Stadsbudskårens fyra kontor!

Stadsbud i Storstockholm

Artillerigatan 33

08-782 96 10

artilleri@stadsbud.com

Hallvägen 36

08-39 96 75

hallvagen@stadsbud.com

Döbelnsgatan 77

08-612 30 00

dobeln@stadsbud.com

Norra Stationsgatan 99

08-611 55 55

n.station@stadsbud.com

MED EGNA ORD

KORT SAGT & POESI

Galor

● Ni kan ha galor på tv, att vi ska rädda barnen i alla andra länder. Men varför kan man inte ha en tv-gala för Stockholms hemlösa? Som bor i trappuppgångar, åker nattbussar och sover under broar? Allt för att hålla värmen så åker man pendeltåg på morgonen så man tinar upp. Det finns ingen som tänker på oss. Ge världens barn mer pengar, medan vi hemlösa fryser ihjäl. Alla har något problem med droger. Problemen kan vara till exempel dödsfall, ens fru dör, skilsmässa etcetera.

406

En julhälsning

● Till alla mina kunder vill jag önska en riktigt god jul och ett gott nytt 2018. Jag har tittat intensivt på stjärnhimmeln och sett Orions stjärnbild, mitt i bältet går det att se Orion-nebulosan med blotta ögat. Jag har även sett Cassiopeja, snett höger om den går det att se Andromedagalaxen, den går under beteckningen M31.

Allt detta går att se med blotta ögat om du är på en mörk plats, du behöver ingen stjärnkikare.

Vi ses nästa år kära kunder.

ADOLF

Tillbaka till framtiden

● Vad händer i byråkratin när ett barn föds mellan klockan 02:00-03:00 samma dag som det går från sommartid till normaltid? Vad står det i journalen, på födelseattesten hur lång tid förlösningen tog? Tillbaka till framtiden eller? Varför infördes sommar/normaltiden? Kan det vara börsspektakel? Är det pengar som styr klockan eller är det solen? Fundera på det du när du tittar i portmonän, vågar du se ditt/dina barn eller barnbarn i ögonen? Ett tips: Tänk längre än vad din näsa är. Det finns speglar att se sig i för den som vågar se sig för, de som vågar se verkligheten och omgivningen här på vår gemensamma planet.

DAGGE

CCO CREATIVE COMMONS

Julfirande

● Julen har för mig blivit en ångestladdad tradition efter alla år på gatan, fängelse och institutioner. Fast när jag var barn var det inte så. Min far är från Kalix, där vi firade alla våra jular i min barndom uppe hos farmor och de var faktiskt ganska idylliska. Det var alltid mycket snö och väldigt traditionellt julfirande och på min pappas sida av släkten har det aldrig förekommit något missbruk av alkohol så det var nyktra jular också. Jag är uppväxt med min pappa och brorsan med mamma, dom skildes när jag var två år. Det enda som var ett helvete var resan dit upp, 100 mil i en buss och jag som inte kunde sitta still en minut i med min adhd, men när vi väl kommit fram var det alltid mycket snö och kallt.

Farmor bodde i ett stort hus som var det första huset efter bron över Kalixälven och där fanns en vind med massor av spännande saker och en källare som jag genast ville utforska så fort vi kom fram. Trots att det inte fanns någon värme på vinden och säkert var minst 10 minusgrader, fastnade jag bland pappas och hans bröders gamla leksaker och allt annat spännande som fanns där. Det var naturligtvis mycket god mat, massor av presenter och jultomte.

Min pappa är som de flesta norrlänningar väldigt sparsam på gränsen till snål men på julen och födelsedagar fick jag alltid mycket presenter och det jag önskade mig. Men resten av året hette det om jag ville ha något "då du spara eller önska dig i julklapp". Och jag som hade så kraftig adhd kunde varken vänta eller spara.

Så det blev ett stort problem under min uppväxt när jag inte fick det jag ville ha. I stället gick jag ut och stal det vilket resulterade i en ständigt pågående konflikt mellan oss. Jag stal det jag ville ha och pappa kom på mig och det blev ett satans liv, sen gick vi och lämnade tillbaka det jag tagit och jag gick och tog det igen. Vi var lika envisa och tjurskalliga båda två så ingen gav sig, vi kunde hålla på så flera gånger fram och tillbaka med samma grej som jag tog om och om igen. Men tyvärr kan jag inte säga att jularna i mitt vuxna liv varit lika idylliska.

Jag vet inte hur många jular jag varit på häktet eller anstalt men alldeles för många är det i alla fall. Sen när jag levde på gatan så var julen också väldigt jobbig, oftast var det ont om och svårt att få tag på droger just runt jul. Ännu så länge har jag inte ordnat

några nya jultraditioner men nyår har jag flera år i rad förut i drogfriheten firat i trädgårdsbostaden till Steninge slott med min bästa vän och hans flickvän. För hans flickvåns systems man äger slottet och hyr ut trädgårdsbostaden till svärföräldrarna som bor där men alltid är bortresta över nyår.

Så det har blivit något av en tradition att fira nyår där, fast förra året blev det inget firande där och det kändes lite tråkigt. Det roliga är att just när jag höll på att skriva det här så får jag ett sms från min vän som frågar om jag vill fira jul i Märsta, på Steninge. Eftersom vi missat det traditionella nyårsfirandet där så tyckte han att det var dags för en ny tradition, att fira jul där i stället och det kändes så skönt. För förra julen var en deprimerande jul som jag firade, eller rättare sagt inte firade, ensam.

Så naturligtvis tackade jag ja till det och nu önskar jag alla en riktigt god jul och en extra god jul till mina kära sysstrar som köper tidningen och till Jeanet som också köper tidningen.

Hoppas ingen som läser detta behöver sitta ensam i jul för det är inte roligt att göra det.

KJELL

100
kronor
i månaden

Jag är med för att jag vet hur det är
att **inte** vara med. Väl investerade
pengar – varje månad.

- VICTOR, WEBBREDAKTÖR -

Akademikernas
a-kassa

Vi är Sveriges största a-kassa med 700 000
medlemmar. Frågor? Vi finns här för dig!

08-412 33 00

info@aea.se

aea.se

FÖRETAGSPRENUMERATION

Med en företagsprenumeration hjälper du och ditt företag till att göra Stockholm till en bättre stad för oss alla att bo i. Vill ni också företagsprenumerera på Situation Sthlm och synas med er logotyp på denna sida? Kontakta oss:

Herman Sundgren (herman@situationsthlm.se), tel: 08-54595394

Abaton
PRODUKTION AB

**ANDERS
BODIN
FASTIGHETER**

bergkrantzarkitekter

CEDERQUIST

frank ADVOKATBYRÅ

ARBETARNAS BILDNINGSPÖRBUND

APOTEK ICA

BESQAB

centric

HAMMER & HANBORG

Acne 艾可尼

AL
ATRIUM LJUNGBERG

Beving

HANSA PROJEKT

fonden
ARBETSGESTÄMNINGEN TILL VÅRAN ÅR DEN 1 FEBRUARI 1991

BJÖRN AXÉN

Colly
ETT FÖRETAG I INDUSTRIDE

FB
FAMILJEBOSTÄDER

HEBA
FASTIGHETS AB

ADITRO

ashurst

BOLIDEN

COPY CONSULT
STOCKHOLM AB

FCG

Hertz

advokatfirman sallnäs

Bonnier
Fastigheter

COSMO CONSULT

FF Profilreklam AB
www.ffprofilreklam.se

ADVOKATFIRMAN ÅBERG & CO

**BO
BY**
BOTKYRKABYGGEN

COWI

STIFTELSEN OSCAR HIRSCHIS MINNE

ADVOKATFIRMAN
Thomas Bodström

ASSA ABLOY

Brandkontoret
Dokumentation Brand- och räddningstjänst
Meddelanden och tillägg

Danske Bank

Flinks JÄRN

HMXW arkitekter

afa
FÖRSÄKRING

Attendo

bravida
VI GER FASTIGHETER LIV

DANVIKSHEM

Folkhem

HOTELL
JOUREN
ett tryggt boende

Akademikerförbundet SSR

Autoexperten

Brücke
diakoni

dina Dina
Försäkringar

Fora

hiQ

Akademikernas
a-kassa

AV-HUSET

BTH BYGG

EM
EINAR MATTSSON

FOURSIDE

HRM
Affärsutveckling
Relationer med affärsföreus

ALLBA

AXFAST
UTVALDA LÄGEN

BYGGMÄSTAREFÖRENINGEN
BF

Electrolux

GN

Hyresgäst-
föreningen

ALM

bee

BYGGNADS

ERSÉUS ARKITEKTER AB

Gröna
Lund

IDG
INTERNATIONAL DATA GROUP AB

Capio Geriatrik

Grönsakshallen
Sorunda

Capio Ätstörningscenter

H2M

Capio Maria

Fastighets

IKANO
Bostad

E
LENNART ERICSSON
FASTIGHETER AB

M MOTIVATION SERVICE

prima
gruppen

SAMTRANS

Spoon
it's a content agency

INDUSTRI / **V** VÄRDEN

L
Liberalerna

NALEN

Development

SBAB!

STOCKHOLM
STADSBLID
I STOCKHOLM

inResonance
Always in Tune

LINKON

NF måleri ab

Propeller

SBU
Svensk Bostadsutveckling AB

Stavdal

insight
SOLUTIONS

LIPAC

NORDIA
SWEDEN • NORWAY • DENMARK • FINLAND • LAW

Propeller Trim
SERVICE & FÖRSÄLNING

SECURITAS

Stockholm konst

investor

LJUNG & SJÖBERG
PROACTIVE DRUG MANAGEMENT

NORR ENERGI

Q-GRUPPEN

seko
SERVICE- OCH
KOMMUNIKATIONSFAKLET

Stockholmshem

iiiriiiis
utvecklingscenter

LG

NYFORS

QPARK

skye

STOCKHOLM RELINING
Nya stommar utan stämbyte

IT•HUSET

Läraryrket

nytuda

RAMBOLL

SHIS Bostäder

SVALNER
Komplett skatterådgivning

IT-UNDERHÅLL
I STOCKHOLM AB

m3 BYGG

**OLOF PALMES
MINNESFOND**
placering: 123 bankgiro: 918-5400
www.palmefonden.se

RAMIRENT

**skandia:
fastigheter**

Svenska kyrkan
SOFIA FÖRSAMLING

**JANKE
WIKHOLM**

**M Ekholms
konsulttjänst AB**

ORIGO
ARKITEKTER

RETURPACK
pantamera.nu

**Skarpnäck
gården
H-huset**

Svenska kyrkan
STOCKHOLMS STIFT

JM

MANGOLD
FONDKOMMISSION AB

**OSCAR'S
TEATERN**

Riksbyggen
Rum för hela livet

SKLKommentus

JÖRGENSENS RÖR AB

**PALMÉR
REDOVISNING AB**

RIVAL

MÖTEN & UPPLIVNINGAR
Skåvsjöholm

**Svensk
biblioteksförning**

Kamasa-TOOLS

Mekonomen

perida

RIVNERS AB

SKB Stockholms Kooperativa
BOSTADSFÖRENING

SB
Svenska Bostäder

**Knut Jönson
Byggadministration AB**

MEMFIS

playground

R&B
R&B
R&B

SMÅA
SMÅFÖRETAGARNAS A-KASSA

SVENSKT NÄRINGSLIV
CONFEDERATION OF SWEDISH ENTERPRISE

Kommunal.

Mgruppen
SVENSKA MANAGEMENTGRUPPEN

**precio
fishbone**

R/T
Bil & Maskin

Socialdemokraterna

SVERIGES BRYGGERIER

KSF Konsumentföreningen
Stockholm

MIKAs
Etabl. 1986
STOCKHOLM

preem

Sandart&Partners

Solvalla

Swedfund

KUNGSLEDEN

moderaterna

**PRESS
DATA**

SAHRA

SPARTOI AB

**SYSTEM
BOLAGET**

DIN GÅVA BLIR EN NYKKELTILL CANCERFORSKNINGENS FRAMGÅNG

Skicka en julkhälsning och stöd samtidigt den livsviktiga cancerforskningen

RAHFO.SE

RADIUMHEMMETS FORSKNINGSFONDER

Cancerföreningen i Stockholm
PG 90 06 90 – 9

Stiftelsen Konung Gustaf V:s Jubileumsfond
PG 90 08 80 – 6

UNITED STAGE ARTIST PRESENTERAR

KIKKI

DANIELSSON

CIRKUS 17 APRIL KL 19:30

Biljetter www.unitedstage.se

STOCKHOLMSKRYSSSET

Lös, skicka in och vinn

Som en liten paus i läsningen tycker vi att du nu, när du bläddrat ända hit, ska hämta en penna, lösa korsordet och skicka in det till oss.

Via vår intrikata slumpgenerator kommer sedan tre vinnare att dras bland de inskickade rätta lösningarna.

Den stolta vinnaren belönas med samlings-skivan *Ljusglimtar ur RadioSkugga* från det prisbelönta radioprogrammet RadioSkugga från 2012.

Andra och tredje pris är ett nyckelband med Situation Sthlms logga på.

Förra månadens vinnare:

Skivan *Ljusglimtar ur RadioSkugga*:

Gerd Forsberg, Hedemora

Nyckelband:

Kalle Peckari, Töre

Åsa Pettersson, Uppsala

Se förra månadens lösning på sidan 56.

Stockholmskryssset är ett samarbete mellan Situation Sthlm och tidningen Kryssset, en månadstidning för alla kryssintresserade.

KRYSSSET

SPELAR INGEN ROLL I RADIO-TEATER	EXKLU-DERA	LÄR VARA SILVER	KRO-KIGA	1	BOCKAR VI FÖR KNÄCK-OBJEKT	ANDLIGT MÖTE SISTA ORDET	Här lyser julbelysningen upp kring Sergelfontänen. Vem har gjort "glasobelisken" på bilden? (1) Vad kallas Segels torg i folkmun? (2)		
ÄT DE ALLRA ÄLDSTA OCH YNGSTA									
KANSKE KLASSENS LJUD									
SKADAR MED GLÄDJE					TAS AV BANAN	EN FÖR-ANING OM BLÄS-VÄDER			
ÄR BÅDE VILLA OCH FABRIK							MOD	PLATS FÖR PLAGSAM-MA SKOTT	
SÄGS MED EN RYSNING		KNÖL PÅ LÄG NIVA					GÖKBO	STÄLLE MED RÄT-TIGHETER	
		DE ÄR UTE I BLÄSVÄDER				SUND			
			BROMÅL			VERKAR VATTEN-DRIVANDE			
			MÄTT PÅ VÄTT		FADER-MÖRDARE			TEGREY	
			MISS-TÄNKÅ		DEN ÄR EN MUNTER ROVFAGEL			STAD MED FESTIVAL	
HÄNGS SOMMÄR-TVÄTT					DET BEHÖ-VER BLÖTT VIRKE				BERG I TURKIET
PISKAR					LIKNAR EN STÖVEL				
MAT FÖR MINS-TING	NÅGOT GRÄSLIKT PRESSAT							LOCKAR TLL SKRÄTT	
								HYLLAT	
2							KAN VARA POETISK	BÖR VI NÄSTAN	
			KAN MAN TIPPA						AMOR-TERING
						PADDEL-LEDER			VAPEN I SOV-RUMS-KRIG
						MÄRKE I LIVETS MITT			
KAVIAR-RÖR			ALVARS-OMRÅDE					FYLLANS FÄGEL	
OBEREDD								BLÄTT I BUSKEN	
			BÖNE-TORN						KAFFE-SLANG
			SÄKER						KÄRN-ÄMNE
ÄR NY-HETENS POTATIS	BRUTEN			STYCKE AV STYCKE	ÄR INGEN GRÖN GUBBE			HAR SATIR	
	SENIOR				EKBORG			OCH	BEDAS BÄSTIS
KAN BEVISEN VARA								PREPA-RERA	
				TRIVS SANKT			KAN MAN BÅDE OLIVER OCH TWIST		BRO-SCHYR-MAKARE
ÄR PLAG-SAM SKALLE									
AVBROTET								BLIR KÄRU-SELL-ÅKARE	FJÄRRAN FRÅN FJÄRRAN

Konstruktion: Marie Peterson-Engnell. Foto: Bigstock © Bonnier Korsord

Namn:

Adress:

Postadress:

Skicka in ifyllt kryss senast 15 december till: Situation Sthlm Timmermansgatan 38 118 55 Stockholm

JENNIERENBERG

För Pernilla Andersson kommer julefriden efteråt

MUSIK VINTERSÅNGER FRÅN GARBO HAR INGET GLÄTTIGT CELLOFAN

PERNILLA ANDERSSON ÄR tillbaka. Nya albumet *Vintersånger från Garbo*, hennes tionde i ordningen, är en personlig samling sånger i vinterskrud.

– Jag har valt att kalla det för en "vinterskiva", eftersom jag vill komma så långt som möjligt ifrån det glättiga cellofan som julsvisor oftast är, säger Pernilla Andersson och tillägger:

– För mig har julen blivit nånting fint, eftersom jag har ett barn som älskar den. Men många som är skilsmässobarn har nog, liksom jag, suttit på bussar och tåg för att pleasa familj och släktingar på julafton och känt stress över att infria alla

förväntningar. Alla har inte de här jularna som man ser på tv. För mig kommer friden inte under själva julen, utan efteråt när man tar den där promenaden själv när barnen sover tryggt. Det är det låten "Vintersång" handlar om.

Fröet till skivan såddes redan förra vintern, då hon skrev låten "Julbeträktelse från Söder (Katarina ringer nytt)".

– Den blev väldigt omtyckt och årets jullåt i P4, vilket gjorde mig förvånad – eftersom den är så sorglig. Jag ville skriva mer om händelser kopplade till julen och det gav mig en ram att arbeta kring.

Gemensamt för sångerna är att

de blandar sorg och lycka på ett sätt som är väldigt typiskt för Pernilla Andersson. Här finns promenaden med pappan, som lider av Alzheimers sjukdom och är ledsen för att han inte kommer ihåg sitt liv. Den lilla sonens förtjusning över ett plötsligt snöfall. Känslan av att livet börjar om på nytt. Att det kommer bli bättre.

SAMVETSKVALEN ÖVER ATT tvingas placera sin pappa på ett hem, tillgivenheten hos ett litet barn. Liksom en hyllning till "kärleken som reser sig när världen står i brand".

I låten "Snön faller tyst över Garbo", en fristående fortsättning på "Julbeträktelse från Söder", summerar Pernilla Andersson det senaste året – där terrorattacken på Drottninggatan etsat sig fast i minnet hos många och

FÖR MIG KOMMER FRIDEN INTE UNDER SJÄLVA JULEN, UTAN EFTERÅT NÄR MAN TAR DEN DÄR PROMENADEN SJÄLV.

där stockholmarna slöt upp för att hjälpa varandra.

– Det var en ganska omvälvande händelse vi var med om det här året, där vi fick en mini-känsla av hur det måste vara för barn som lever i krig. Man fick hämta andras barn på förskolan eftersom föräldrarna satt fast i tåg som inte kunde åka vidare. Jag hämtade två barn den dagen, på kvällen satt vi och pratade om det som hänt – och om hur viktigt det är med mod, att vara modig.

De flesta lättexterna kretsar kring hennes hemkvarter vid Nytorget.

– Jag är född på Södersjukhuset och i dag bor jag mitt emot den lägenheten där vi bodde när jag föddes. Från mitt fönster ser jag också taket på min pappas boende. Han och jag går i Vita bergen varje dag, fast han inte vet om det längre. Hela mitt liv utspelar sig – och fortsätter utspela sig – just här.

ALEXANDRA SUNDQVIST

REDAKTIONENS
TIPS

MARIA HAGSTRÖM

My Travel Friends

BOK För den som älskar att resa, träffa nya människor och gillar (eller blir nostalgisk av) "mina väänner-böcker". Boken *My Travel Friends* tas med på resor och fylls i av andra resenärer. De kan rekommendera resmål, kryssa i en bucketlist, berätta resminnen och hur ni kan hålla kontakten i framtiden.

ULF STOLT

www.vitjul.se

KAMPANJ Med en film på youtube man kan dela för att inspirera andra tar IOGT-NTO sin kampanj Vit Jul ett steg vidare. Att höra just barnen berätta om hur de upplever alkoholpåverkade vuxna är både smart och avväpnande. Utan att göra det smetigt får barnen rakt och sakligt i korta kommentarer berätta om hur alkoholpåverkade vuxna pratar högre, råkar röka fast de inte vill, luktar illa och tappar kontroll fast de har lite kontroll. Ju fler vita jular kampanjen inspirerar desto bättre. Värddigt. Och viktigt.

Finska vinterkriget

Historikern **Tobias Berglund** och journalisten **Niclas Sennerteg** har skrivit boken *Finska vinterkriget*. Med start i januari 1918 och 40 000 döda på bara några månader är Finska vinterkriget Nordens blodigaste konflikt.

Föredrag med författarna om boken och kriget på Natur & Kultur 5 december. Föranmälan krävs.

Lösning kryss #243

Se förra numrets vinnare på s. 55.

1 S K R U B B A	2 T A S S A	3 I L L E T A C K	4 E S L U S K	5 T O K A	6 T R O	7 K O R T S L U T N I N G E N	8 L T R O L L E T	9 A S A F L N	10 A C K	11 K O L	12 P A N I S K	13 R A L L Y	14 R A R	15 U T E	16 Ä N G R A D E	17 V I T A	18 S J U D E N	19 Y A R D	20 G E N	21 S A G A	22 D E	23 G E N	24 T	25 I T S	26 K A R T	27 R Ö N	28 T	29 N	30 T A
--------------------------------------	----------------------------	---	---------------------------------	-----------------------	------------------	---	---	---------------------------------	-------------------	-------------------	----------------------------------	-----------------------------	-------------------	-------------------	---------------------------------------	------------------------	----------------------------------	------------------------	-------------------	------------------------	--------------	-------------------	---------	-------------------	------------------------	-------------------	---------	---------	--------------

Den här byggnaden ligger högt belägen på Södermalm. Vilken byggnad är det? (1) i vilken park ligger den? (2)

© 2018 SVEPET

"Uttrycket 'en dag' var nåt som gjorde svåra tider mindre svåra."

Jaouli "Finess" Akofely

HIPHOP Straight outta Hässelby, precis som flera andra rappare på Stockholms hiphopscen, släpper Jaouli "Finess" Akofely nya ep:n *En dag kommer vi skina*. Titeln är hämtad från låten "En dag".

– "En dag" var ett tanksätt och ett ljus som alltid sken i bakhuvudet hos oss som yngre – en dag ska vi lyckas, en dag ska vi bli nåt, en dag ska vi nå våra mål. Nåt som gjorde svåra tider mindre svåra, säger Jaouli Akofely.

I låtens video, som är gjord av Anthony "Hookboy" Skaff, målas graffiti på tågagnar i ett inhägnat område.

– Texten handlar om att våga ta chanser för att bli nåt och jag tillsammans med Hookboy ville förstärka den meningen med hjälp av graffiti, där man tar risker för att bli nåt, precis som jag säger i låten. Graffiti är ett otroligt starkt element som ofta glöms bort i mainstream-hiphop, trots att den är runt oss alla mer eller mindre

PRESEBILD

dagligen, säger Jaouli Akofely.

Han har turnerat med Ken Ring och samarbetat med bland andra Mwuana, Stor, Näääk & Nimo och Tjuvjakt men nåt störst publik i tv-serien *Lyckliga gatan*, där han tolkade en Tommy Körberg-schlager, en crossover som ledde till en annan.

– När jag hörde Finess version av "Stad i ljus" så förstod jag att han var en rapartist med nånting alldeles extra och hans mörka stämma mot min sköra kändes som en lockande tanke, säger Linda "Miss Li" Karlsson.

En tanke som realiserades i och

med låten "Tegel & betong" då Jaouli Akofely i sin tur visade sig vara ett Miss Li-fan.

– Jag tycker att hon är en sjukt duktig artist som är väldigt enkel att jobba med och som alltid känns öppen för andras tankar och idéer. Låten handlar om att våga släppa taget om en relation som man tidigare haft och absolut inte vara rädd för att testa nåt annat.

FOTNOT: *En dag kommer vi skina* släpps 8 december.

DAVID BOGERIUS

Joey Tempest går allttjämnt runt i världen

LARRY MARANO

KONSERT Pudelrocken som sålde miljoner skivor på åttiotalet är sedan länge ersatt med tyngre riff. När Europe spelar på Annexet vid Globen 6 december gör man det som ett så kallat Classic Rock-band, som nyligen turnerat tillsammans med Deep Purple i England.

– Det är som att cirkeln sluts lite grann. Jag minns när vi såg Deep Purple för första gången. Det var på Hovet 1984 och det var ungefär då som det började gå bra för Europe, minns Joey Tempest.

Nya albumet, Europes elfte, har överlag fått riktigt bra recensioner och det pampiga titelspåret "Walk the Earth" spelas flitigt på rockradiostationer över hela världen.

– Tänk att vi skulle få till en sån låt efter tio plattor. Jag älskar den, säger Joey Tempest.

Efter ett längre juluppehåll fortsätter turnerandet med spelningar i bland annat Sydamerika och Australien.

– Vi kommer att turnera under hela 2018. Jag är trött på resandet och ibland känner man att man hellre hade varit hemma med familjen, men de timmarna man står på scen och möter publiken gör det värt det.

DAVID BOGERIUS

Värt att lyssna till:

Snowflakes

Weeping Willows

Magnus Carlson & Co bidrar till en bättre julstämning med fem covers och egna kompositionen "Let Christmas Be the Reason".

A Womans Guide to Survival

Miss Li

Det lilla man hört av låtarna från Instagramfilmerna tyder på att plattan är ett riktigt ess. Och omslaget är grymt snyggt.

Måla hela världen

Olle Ljungström

Ett postumt album som stundtals håller hög Olle Ljungström-klass. En oväntad julklapp.

KÄR OCH DUM I HUVUDET

Linnea Henriksson vill att låtarna håller sällskap

SINGEL Sångerskan Linnea Henriksson har haft fullt upp under hösten. Förutom den populära podcasten *Equalizer*, där hon lyfter fram kvinnor i musikbranschen, har hon spelat in ett nytt självbetitlat album som nu finns ute.

– Vi kan ju lika gärna vara ärliga med varandra. Det är inte alltid bara "asbra". Jag hoppas mina låtar kan hålla sällskap. Vi är ju aldrig ensamma. Det är fint att tänka på ibland.

Senaste singelsläppet "Tänker på dig" handlar om hur dum man blir när man är kär.

– Som att skallen töms på allt och man bara ger upp för den där

PRESEBILD

personen. Tänk till exempel på alla timmar jag spenderat med att titta på telefonen i väntan på nästa sms. Det var så fruktansvärt långtråkigt, döttrist, tråkigt och alldeles, alldeles underbart.

DAVID BOGERIUS

Visor om arbetslöshet

RÖSTER Med fokus på de stora arbetslöshetsperioderna 1891-1894, 1922-1924 och 1930-1935 sätter boken *Arbetslösas röster* fokus på visorna som berättelser. Visor skrivna av och om personer som påverkades av arbetslöshetens utanförskap och vars röster främst låter sig höras i vismaterial. Boken är en del av Svenskt visarkivs forskningsprojekt *Utanförskapets röster*.

ULF STOLT

1968

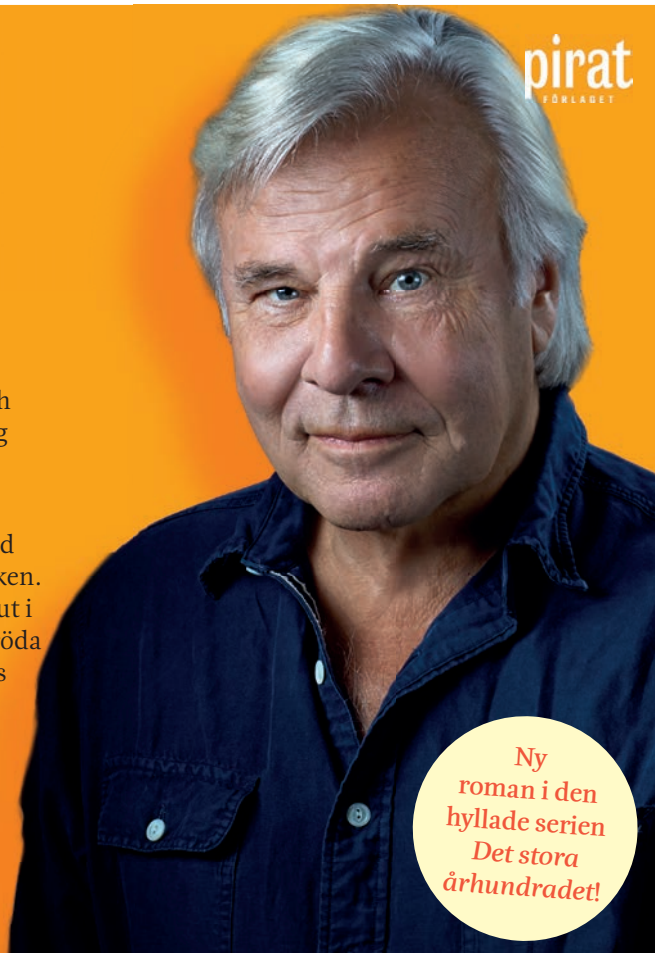
– Ny roman
av Jan Guillou

1968 är ett av 1900-talets mest mytomspunna årtal. Protesterna mot Vietnamkriget i både USA och Västeuropa skapade en vänstervåg som präglade både politiken och kulturen.

Unge Eric Letang är färdigutbildad jurist och brinnande aktiv i politiken. Hans första stora mål för honom ut i Europa den heta sommar när de röda fanorna dominerar gatorna i Paris och när socialism med mänskligt ansikte går under i Prag.

1968 är en initierad berättelse från en omstridd epok där Jan Guillou själv befann sig mitt i händelsernas centrum.

pirat
FÖRLAGET

Ny roman i den hyllade serien *Det stora århundradet!*

Lars Levi Laestadius

– präst, botaniker
och *kriminaltekniker*

En vallpiga försvinner i de djupa skogarna kring byn Kengis. Snart drar folket ut i jakten på den slagbjörn som man tror härjar. Men prosten fruktar att det är en långt värre dråpare som går lös. Tillsammans med samepojken Jussi finner prosten spår av den ondska som tränger sig allt närmare prosten och snart hotar att krossa hela väckelsen.

Koka björn är en fascinerande berättelse om mannen som valts till årtusendets norrbottning. Mästaren Mikael Niemi skildrar levande hur stora händelser drabbar en liten värld och hur Laestadius vinner allmogens stöd trots överhetens motstånd.

Författaren till Populärmusik från Vittula.

"Det är sidor av staden man kanske inte ser."

Hanna Lindberg

UPPFÖLJARE Journalisten Solveig Berg är tillbaka med nya rapporter från krogvärden, där kockarna bokstavligen går över lik för makt och berömmelse. *STHLM Grotesque* är uppföljaren till Hanna Lindbergs hylade romandebut *STHLM Confidential*.

– Min första bok gavs ut på ett litet förlag, jag gjorde i princip allt själv utom att trycka boken, medan *STHLM Grotesque* ges ut på Norstedts. Det är en väldigt stor skillnad.

Till exempel behöver hon inte längre använda sin man som redaktör.

Och den nya boken var såld till sju länder redan innan den kom ut.

– Det var lite svettigt att skriva den på så sätt att det fanns förväntningar, ett fint förlag och läsare som såg fram emot den.

Men jag älskar kontakten med läsarna, det är det bästa med att vara författare.

GORAN SEERHOLM

Förutom Solveig Berg och fotografen Lennie Lee med flera, är huvudstaden en tydlig karaktär i Hanna Lindbergs böcker.

– Ja, det finns många böcker som utspelar sig i Stockholm, men jag har försökt skildra miljöer som inte förekommer så ofta. Det är sidor av staden man kanske inte ser, även om man bor här och går förbi dem.

Som småbarnsmamma hänger Hanna Lindberg inte själv så mycket

på krogen längre, men när det väl händer väljer hon klassiker som Sturehof eller Gondolen.

– Där vet jag att det är trivsamt, bra mat och trevlig personal. Nån gång är det kul att prova nåt nytt också, men jag är ganska traditionell när jag går ut på krogen. Annars blir det mest fika för mig numera och då brukar jag åka till Bandhagen och ett ställe som heter Chateau. Det är väldigt trevligt.

DAVID BOGERIUS

Den Gyldene Freden får sin historia berättad

KROGBOK *Vi ses på Freden!* En berättelse om Gyldene Fredens historia är författaren Gösta Arvidsson och konstnären Lars Melanders tredje bok om en klassisk Stockholmskrog. Restaurangens historia börjar redan på 1400-talet, men sedan tidigt 1700-tal ligger den på Österlånggatan i Gamla stan.

Här kan man läsa om vilka viner Bellman troligtvis beställde in vid sina besök, om köerna som ringlade sig ända ner mot Skeppsbron för en portion sköldpaddssoppa på 1800-talet, och den Vita madamen som sägs hemsöka lokalen. Konstnären Anders Zorn räddade restaurangen från stängning år 1919. Han donerade den sedan till Svenska Akademien, som äger den än i dag. Ledamöternas snapsglas förvaras i ett skåp dit endast den ständige sekreteraren har en nyckel.

Enligt boken säger ryktet att Peter Englund och Horace Engdahl är drivna snapsångare vid middagarna.

FOTNOT: Den 5 december klockan 17:30 talar Gösta Arvidsson och Lars Melander om boken på Hedengrens bokhandel på Stureplan 4.

LAURA PYNNÖNEN

SKRAPAD PÅ DE SJU HAVEN

Självbiografi på skrapkartong

DJUP Karin är nybliven båtbyggare och förälskad i seglarlivet. Med horisonten som enda mål mönstrar hon på båten Windrose. Det självbiografiska seriealbumet *Djupet* är en historia om kärlek, vänskap och drömmar.

– Jag tecknade *Djupet* ombord på båtar, i olika hamnar och på de platser jag bodde mellan törnarna.

Jag tror jag räknade ut att jag ritade den i 20 länder, säger Karin Gafvelin.

Boken, som är tecknad på skrapkartong,

tog tre och ett halvt år att göra.

– Skrapkartong är pannåer täckta med en grund av vit krita som sen är täckt med ett lager svart

bläck. Man tecknar genom att skrapa bort bläcket med små skalpeller. Tekniken tilltalade mig till en början för att den fick det jag tecknade att se annorlunda ut. Man måste tänka omvänt och det, i kombination med verktygen man använder, gör att det ser ut lite som träsnitt. Efter att ha tecknat runt 250 sidor är jag nu såpass van vid det att "vanligt" tecknande är svårare att få till.

ALEXANDRA SUNDQVIST

Håll ögonen på:

Metoo – Så går vi vidare
En antologi fylld av strategier, råd och verktyg för att motverka sexuella trakasserier och övergrepp. Alexandra Pascalidou är redaktör.

När det kommer till kritan
Niklas Rådström
Med humor och allvar tar sig Niklas Rådström an den kanske största frågan – vad är meningen med allt?

Hur jag lärde mig förstå världen
Hans Rosling
Möten och nyfikenhet står i fokus i Hans Roslings memoarer, skrivna i samarbete med journalisten Fanny Härgestam.

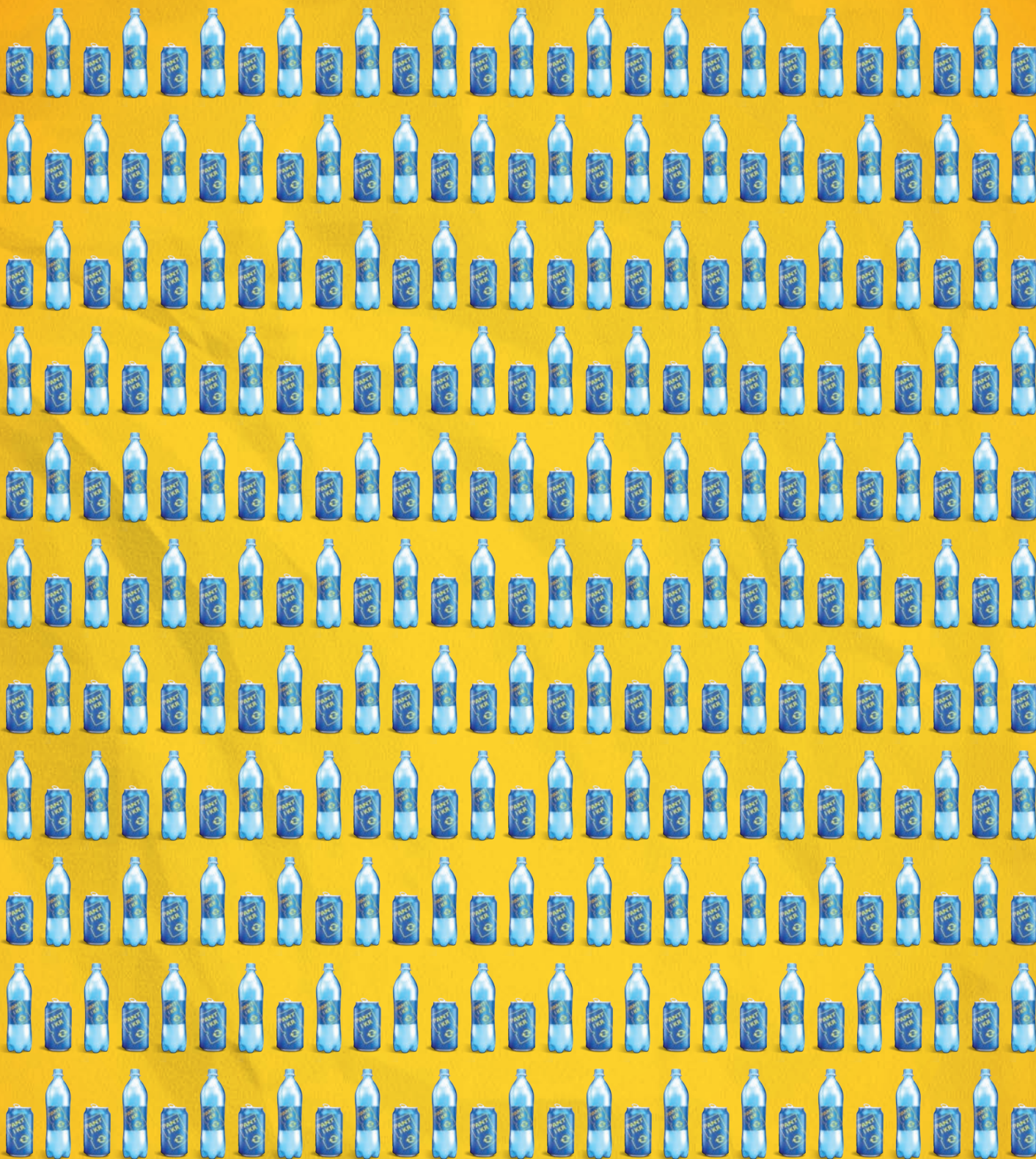
JOHANNA ARNSTROM

Karin Gafvelin

Fredrik Backman om värdet av vår tid

DÖDEN I Ditt livs affär, en magisk liten julhistoria, ställer författaren Fredrik Backman frågor om vad vår tid egentligen är värd och vilka uppoffringar vi är villiga att göra för andra. I centrum för berättelsen står en man som har getts en ovanlig möjlighet – att rädda ett cancersjukt barn.

ALEXANDRA SUNDQVIST

Har du mycket pant?

På våra pantmottagningar i Årsta, Frihamnen och Kungens Kurva kan du lämna in hela säckar med pant. Pantpengarna får du insätta på önskat bankkonto och du får naturligtvis samma ersättning som i butik.

Läs mer på www.pantamera.nu. Tack för att du pantar!

PANTAMERA

"Solsidan är sex personer och olika gästroller."

Jesper Harrie

MANUS I december tar *Solsidan* klivet från tv-serie till långfilm. Som avsnittsförfattare och redaktör har Jesper Harrie skrivit eller bearbetat 30 av tv-seriens avsnitt, samt nu även skrivit manuset till filmen *Solsidan*.

Vad är utmaningen med att göra film av en TV-serie?

– En sak är att du förstås har en massa förväntningar hos publiken. De har vant sig vid ett sätt att berätta. Man bör ta hand om de förväntningarna så inte nån känner sig vilsen när det blir film. Samtidigt så vill ju publiken att det ska vara en film och inte ett långt tv-avsnitt. Det är en avvägning att få publiken att känna igen sig och samtidigt ge nåt nytt.

– En utmaning var också att vi ju inte är den första tv-serie som blir film, det steget är inte alltid självklart.

Hur har filmen hanterat det stora persongalleriet i tv-serien?

– I en tv-serie utgår man oftast från en ensemble, i *Solsidan* är det sex personer och olika gästroller. Du har ett stort persongalleri som

du måste hantera och då är långfilm fortfarande ett kort format, i en vanlig film har du en eller kanske två huvudkaraktärer du följer. Här är det sex. Tappar du bort nån blir publiken besviken, alla sex måste få sin plats. Sen säger det sig självt att alla sex inte kan ha huvudrollen. Nu har vi valt att Alex är huvudkaraktären, men det var inte självklart från början, det var en process att hitta fram till det.

Måste man ha sett tv-serien för att förstå filmen?

– Nej, det är inte förutsatt att man

har sett serien innan. Men vi har inte heller lagt enormt mycket tid i filmen på att presentera karaktärerna. Vi hoppas att det ska funka och vi kan möta båda typerna av publik, de insatta och de nya.

Vilken annan stadsdel i Stockholm skulle funka som en bra tv-serie?

– Jag bor på Södermalm så det vore roligt att göra nåt om mediemänniskor från medelklassen som jag själv. När det gäller humor är det klädsamt om man framför allt slår mot sig själv – och här finns mycket att hämta.

HENRIK EMILSON

STALLTIPS

När kähphästen är din enda vän i nöden

DOKUMENTÄR Dressyr och hopning med kähphästar kan vid en första anblick te sig lite larvigt. Men det är på riktigt och seriöst och det får vi

verkligen veta i den utmärkta och charmiga finska dokumentären *Hobbyhorse Revolution* av Selma Vilhunen.

Här är "hobbyhorsing" centralt, men lika mycket den sociala gemenskapen online, och för ungdomarna vi får följa blir hobbyn ett sätt att hantera mobbing, skilsmässa och det jobbiga med att bli vuxen.

HENRIK EMILSON

Titta extra på:

Guldfeber

Charlie Chaplins stumfilmsklassiker går åter upp på biorepertoaren, passa på att se pärlan där luffaren åter upp sin egen sko...

Para Knas

Äntligen går Nikeisha Anderssons debut upp på bio i december. En film som garanterat kommer att etablera huvudrollsinnehavarna Ellen Åkerlund och Roshi Hoss inför framtida roller.

Frost – sing-a-long

Nu slipper du hyssja barnen på bio, nu får de sjunga med favoriterna Anna, Elsa, Kristoffer och Olof. Ayla Kabaca agerar allsångsledare på scen.

BO WIDERBERG

Mannen på taket nu direkt på skärmen

KLASSIKER Svenska filminstitutet restaurerar och digitaliserar sitt enorma filmarkiv. Det betyder att flera klassiker och svåra-att-få-tag-på-filmer nu går att se på webben. På TriArt släpptes nyligen det bästa kriminaldrama som någonsin har spelats in i Stockholm – *Mannen på taket*. Så här skrev Expressen i en recension 1976: "I *Mannen på taket* serveras våldet med kaffe och småkakor. Det är, vilket nog publikrusningen skall bekräfta, ohyggligt svenskt och fruktansvärt underhållande. Fast framför allt är det Widerberg i världsklass."

HENRIK EMILSON

Ny moderniserad biograf i Älvsjö

FILMKLUBB Under hösten öppnades den gamla biografen Park Folkets hus i Älvsjö åter för verksamhet. Biografen har nu utrustats med modern digital teknik för filmvisning och livestreaming och drivs av en ideell förening. Staffan Sandell är tekniskansvarig på biografen.

– Park är ett unikt hus som byggdes av dem som flyttade ut till Örby, Älvsjö och Liseberg, de ville ha en sekulär samlingsplats där man kunde träffas och ha möten. När byggnaden stod klar 1928 då var det en biograf med från början, som hade verksamhet fram till 1968. Sen var det filmklubb nån gång på åttio-talet. Byggnaden är en del av kulturarvet här. Det är viktigt att det finns kvar och inte blir en shoppinggaleria eller rivs.

Hur har genvaret varit?

– Vi har hittills bara kört fyra visningar, varannan helg, men det varit väldigt bra respons och det märks att det finns ett oerhört intresse att där man bor kunna träffas och kunna gå på bio, det blir en social samlingspunkt för många. Det är jättekul.

Får vem som helst bli medlem?

– Alla som vill får vara med, oavsett var man bor. Man anmäler sig enklast genom vår Facebook-sida.

HENRIK EMILSON

En pågående 50-årig argumentation

TRYCKT Inställningen på tidningen *The New York Review of Books* var att så länge tryckeriet fick betalt, kunde de publicera vad de ville. I ett halvt sekel har tidningen satt storstaden och kulturen under lupp, utan att kompromissa, vilket Martin Scorsese skildrar i dokumentären *The 50 Year Argument*.

HENRIK EMILSSON

Kamp och punk
på åttiotalet

AKTIVISM Ett stycke Stockholms-historia som aldrig tidigare getts ut i bokform. Så beskriver föreningen Avanti! Framåt! deras bok *Vårt 80-tal. Politisk kamp och punk i Stockholm 1985–1989*.

Det var en tid då flera hus i Stockholm ockuperades. Husen var rivningshotade och ockupanterna protesterade mot att de stod tomma. De krävde bättre villkor på bostadsmarknaden och ett mer jämlikt samhälle. De demonstrerade, slogs med poliser och skinnskallar, hängde på söderkrogar och hade stormöten.

Nu berättar de sin historia i text och med 185 bilder tagna av 14 ungdomar som hade tillgång till en spegelreflexkamera.

MARIA HAGSTRÖM

Akay i bokform

GATUKONST I över 30 år har Akay varit gatukonstnär i Stockholm. Nu samlas hans verk – både ikoniska och tidigare aldrig publicerade – i en omfattande samling. Han arbetar ofta tillsammans med vänner och i boken *Akay and His Friends* visas även samarbeten i offentliga miljöer med bland annat Adams och Klisterpeter.

MARIA HAGSTRÖM

"Jag vill också skriva in HBTQ-seniorerna i populärkulturen"

Bitte Andersson

QUEER I seriealbumet *I slutet av regnbågen* skildrar Bitte Andersson ett stycke HBTQ-historia genom personliga anekdoter. Den fiktiva berättelsen kretsar kring ett queert kompisgäng på ett HBTQ-seniorboende och är inspirerad av intervjuer med äldre HBTQ-personer.

– Jag fick idén till boken när jag drev bokhandeln Hallongrottan i Hornstull. Vi hade många HBTQ-seniorer i vår kundkrets, ofta satt de i fikahörnan och vilade benen – och då fick jag ofta höra anekdoter från deras liv som var både otroliga, roliga och hemska. De bar på så många fantastiska berättelser, berättelser

JULIANNA ARNSTRÖM

som jag tyckte behövde föreigas, säger Bitte Andersson och tillägger:

– Jag vill också skriva in pensionärerna, och särskilt HBTQ-seniorerna, i populärkulturen.

I slutet av regnbågen kretsar kring 76-åriga Marja som levt ett helt liv i garderoben med sin "väninna" Ann. När livskamraten dör i cancer halkar Marja ner i ett svart hål.

Men kanske kan gemenskapen

på boendet Plejaderna, med sin filmklubb och sina hetsiga men hjärtliga diskussioner, bli vägen tillbaka?

– Jag ville skildra upplevelsen av att våga avsluta ett sorgearbete när man förlorat en livskamrat. Det är ett allmänmänskligt tema, att våga återvända till livet igen efter en stor sorg eller depression, men skildrat ur ett queerperspektiv.

ALEXANDRA SUNDQVIST

Bland konstnärer, tomtar och batikhäxor

JULMARKNAD Lika säkert som det är att det blir en jul i år också, lika säkert är det att staden kommer att fyllas med julmarknader. Vi har listat några favoriter.

Julmarknad på Skå festplats. Den finaste dansbanan i länet får denna dag sällskap av en glöggbar. Klassiskt och stämningsfullt firande med tombola, levande musik, godsaker

och loppis. Skå, Färentunavägen 123, klockan 11-16, 3/12.

Batikhäxans julmarknad. Ett 30-tal illustratörer, konstnärer, keramiker och animatörer säljer design, konst och konsthantverk på Midsommargården, Telefonplan, klockan 11-17, 9/12.

Konstfacks julmarknad. En gång kom undertecknad därifrån med en bälg (!) – ett mjukisdjur som var till

hälften bläckfisk, till hälften älg. Bara en sådan sak. Konstfack, klockan 10-17, 2-3/12.

Boksöders julbasar. Det blir hårda klappar under granen när Södermalms bokförlag öppnar sina dörrar för julbasar. Förlagen håller till på sina respektive adresser, klockan 12-20, 7/12.

ALEXANDRA SUNDQVIST

ZELDA AV LINA NEIDESTAM

FAST & FURIOUS LIVE
REAL ACTION. REAL FAST.

UPPLEV STUNTS FRÅN FILMERNA
- LIVE I EN ACTIONFYLLD ARENASHOW!

UNIVERSAL #FASTLIVE GAC NANKANG

**25-27.5 STOCKHOLM
ERICSSON GLOBE**

FOO FIGHTERS
CONCRETE AND GOLD
WORLD TOUR 2018

A LIVE NATION PRESENTATION
BY ARRANGEMENT WITH WME

BANDIT GAFFA

**5.6 GÖTEBORG
ULLEVI**

PERFORMING SONGS FROM
THE DARK SIDE OF THE MOON,
THE WALL, ANIMALS,
WISH YOU WERE HERE,
AND MORE

**PINK FLOYD'S
ROGER WATERS
US+THEM**

"IT'S HOPE. IT'S CONNECTION. IT'S LOVE."
-HOUSTON PRESS

ROCK BLAZER

**18.8 STOCKHOLM
FRIENDS ARENA**

Dropkick Murphys
FLOGGING MOLLY
GLEN MATLOCK

2018 EUROPE TOUR

BANDIT

**6.2 STOCKHOLM HOVET
8.2 GÖTEBORG PARTILLE ARENA**

PARTY NEXT DOOR
INFINITY TOUR

WITH Jessie Reyez KINGSIZE

1.3 STOCKHOLM ANNEXET

JOAN BAEZ
Face thee well... TOUR 2018

**2.3 STOCKHOLM WATERFRONT
3.3 MALMÖ LIVE
10.3 GÖTEBORG KONSERTHUSET**

Live in Concert
Tommy Emmanuel
CGP

WITH SPECIAL GUEST
ANTHONY SNAPE

**13.3 GBG LORENSBERGSTEATERN
14.3 STOCKHOLM CIRKUS
16.3 JÖNKÖPING KONSERTHUSET
18.3 KALMAR KALMARSALEN
19.3 NORRKÖPING DE GEERHALLEN
20.3 MALMÖ SLAGTHUSET**

Harry Styles
LIVE ON TOUR

18.3 STOCKHOLM ERICSSON GLOBE

KATY PERRY
WITNESS
THE TOUR

AEG KATY PERRY

10.6 STOCKHOLM ERICSSON GLOBE

MAX RAABE
& PALAST ORCHESTER

Let's
DO IT

**29.9 JÖNKÖPINGS KONSERTHUS
30.9 MALMÖ LIVE
1.10 GÖTEBORG KONSERTHUS
2+3.10 STOCKHOLM CIRKUS**

**FAT FREDDY'S
DROP**

ROCK BLAZER

20.10 STOCKHOLM NOBELBERGET

BRILJANT:

Fejarmästare

.....
Sotare Anna Thomé vet precis hur djupt ner i rökkanalen på en skorsten som man ska släppa krejsen.
.....

VISSA TYCKER ATT sotare är som en relik från förr och tror nästan inte att vi finns på riktigt, det händer att far- och morföräldrar hämtar sina barnbarn för att de ska titta på mig när jag kommer. Jag brukar säga till barnen att när jag sotat skorstenen kommer tomten ner lättare – även om tomten inte kommer den vägen här i Sverige.

– Jag släpper ner en lina med ett lod och en krejs i rökkanalen på skorstenen. Krejsen är som en metallborste. Och så pumpar jag – det vill säga drar den hela vägen upp och ner för att få loss sot. Det krävs övning för att inte släppa ner för långt så att krejsen kommer ut i eldstaden. Jag hör och känner när det är lagom. Visst blir man sotig i jobbet. Sotet är lite fett och svårt att få bort. När jag pumpar en skorsten försöker jag stå så att jag inte får vinden på mig.

– Vissa skorstenar är byggda i vinkel, då blir det tyngre att dra upp. Det krävs också rutin för att slå ihop linan rätt så att den ligger kvar på axeln när jag ska upp och ner från taket.

– De som eldar mer än 1,5 kubikmeter ved per år bör sota en gång om året. För de som bara myseldar på fredagar och till jul räcker det vart fjärde år.

– Det händer att fåglar bygger bo på en skorsten eller har trillat ner i den. Det kan vara både ugglor och småfåglar. Kajor verkar ha en viss förkärlek för tegelskorstenar.

– Jag gör sotningar oavsett årstid, men besiktningar är det mest av före jul. Då har folk köpt braskaminer som måste få klartecken innan de tänder första brasan. Eftersom sotning är obligatorisk kommer jag som sotare in i både slott och koja. De flesta blir glada när jag kommer, ett fåtal tycker att det är helt onödigt.

BERÄTTAT FÖR **GERD ERIKSSON**
FOTO **MAGNUS SANDBERG**

Gör en kulturgärning!

Gå på bandy mitt i stan på mysiga Zinken! Välkomna!

2017-12-13, kl 19.00

Hammarby-Vänersborg

2017-12-15, kl 19.00

Hammarby-Broberg/Söderhamn

2017-12-26, kl 15.00

Hammarby-Tellus

2017-12-30, kl 14.00

Hammarby-Bollnäs

2018-01-07, kl 14.00

Hammarby-Sirius

2018-01-13, kl 14.00

Hammarby-Vetlanda

2018-01-21, kl 14.00

Hammarby-Edsbyn

2018-02-13, kl 19.00

Hammarby-Villa/Lidköping

HAMMARBY
BANDY

Biljetter hittar du på
www.hammarbybandy.se

PÅ HÖRNET:

Vintergatan/Evenemangsgatan

"Det är födelsedagspresent till en motorcykelklubb."

NAMN: Richard Ask

YRKE: Tatuerare

ÅLDER: 52 år

BOR: Sundbyberg

Vad har du i paketet under armen?

– En bit vitt papper. Det är till en tavla som jag ska montera.

Vad är det för motiv på tavlan?

– En motorcykel i svart och vitt som jag målat själv – en HD Panhed från femtiotalet. Det är födelsedagspresent till en motorcykelklubb som fyller 30 år och kalaset är på lördag.

Hur många motorcyklar har du själv?

– Fem, men alla är avställda nu under vintersäsongen. Däremot har jag ingen motorcykeltatuering.

TEXT GERD ERIKSSON

FOTO MAGNUS SANDBERG

Foto: Henry Moshizi
Stylist: Ulrika Eriksson

JULKLAPPAR FÖR NATUREN

Tillverkade med extra eftertanke och av högsta kvalitet.
Bra för dina nära, kära och planeten.

 NATURKOMPANIET

SVEAVÄGEN 62 | HANTVERKARGATAN 38-40 | KUNGSGATAN 4 | KUNGSGATAN 26
MALL OF SCANDINAVIA | TÄBY CENTRUM | SICKLA KÖPKVARTER | ODENGATAN 50
WWW.NATURKOMPANIET.SE

Chen Man

Fearless & Fabulous

I Chen Mans bildvärld tolkas och omtolkas bilden av Kina idag. I utställningen *Fearless & Fabulous* syns genomgående ett iscensättande av fusioner mellan då och nu, öst och väst, tradition och förnyelse, där både normer och skönhetsideal ifrågasätts och omformuleras. Detta har gjort Chen Man till en pionjär inom modetografi.

T-bana Slussen, Stadsgårdshamnen 22 | Öppet sön-ons 9-23, tor-lör 9-01 | fotografiska.se

Fotografiska